

Onsdagen den 29 mars

Kl. 10.00

Förhandlingarna leddes till en början av förste vice talmannen.

§ 1 Föredrogs och hänvisades

Propositioner

1977/78:119 till trafikutskottet

1977/78:132 till näringsutskottet

1977/78:144 till konstitutionsutskottet

§ 2 Föredrogs och hänvisades

Redogörelse

1977/78:14 till utbildningsutskottet

Förslag

1977/78:15 till finansutskottet

§ 3 Föredrogs och hänvisades

Motioner

1977/78:1782–1801 till kulturutskottet

1977/78:1802 till civilutskottet

1977/78:1803–1806 till kulturutskottet

1977/78:1807 till utbildningsutskottet

1977/78:1808–1812 till näringsutskottet

1977/78:1813–1815 till jordbruksutskottet

1977/78:1816–1818 till näringsutskottet

1977/78:1819–1821 till arbetsmarknadsutskottet

§ 4 Föredrogs men bordlades åter

Finansutskottets betänkande 1977/78:19

Skatteutskottets betänkande 1977/78:38

Socialförsäkringsutskottets betänkanden 1977/78:18 och 19

Trafikutskottets betänkanden 1977/78:11, 16, 17 och 19

Näringsutskottets betänkande 1977/78:44

§ 5 Föredrogs och bifölls

Interpellationsframställningar 1977/78:147–151

Onsdagen den
29 mars 1978

Föredrogs konstitutionsutskottets betänkande 1977/78:29 med anledning av motioner om riksdagens arbetsformer m. m.

*Riksdagens arbets-
former m. m.*

I detta betänkande behandlades motionerna 1977/78:216 av Daniel Tarschys (fp), vari yrkats att riksdagsordningen (RO) kompletterades med bestämmelser som gav möjlighet att sammanföra flera ärenden till samtidigt avgörande,

1977/78:315 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen beslutade att utredningen om översyn av riksdagens arbetsformer gavs i uppdrag att snarast framlägga förslag till ändringar eller tillägg i riksdagsordningen med innebörden att alla i riksdagen representerade partier skulle ha rätt att delta i utskottsarbetet,

1977/78:647 av Gunnar Richardson (fp) och Jörgen Ullenhag (fp), vari yrkats

1. att riksdagen beslutade att utskott som inhämtat upplysningar genom utfrågning eller vid uppvaktning inför utskottet redogjorde för detta i sitt betänkande,

2. att riksdagen beslutade att utfrågning inför utskott skulle kunna vara offentlig,

1977/78:915 av Torkel Lindahl m. fl. (fp), vari yrkats att riksdagen skulle anta av motionärerna föreslagen lydelse av 4 kap. 12 § riksdagsordningen, innebärande att utskotten skulle få möjlighet att anordna offentliga utskottsutfrågningar, och

1977/78:1425 av Olle Svensson m. fl. (s, c, m, fp) vari yrkats att riksdagen beslutade tillsätta en särskild utredning om riksdagsledamöternas arbetsvillkor i enlighet med de riktlinjer som angivits i motionen.

Utskottet hemställde
att riksdagen skulle

1. beträffande ärendebehandlingen i kammaren förklara motionen 1977/78:216 besvarad med vad utskottet anfört,

2. beträffande sammansättningen av riksdagens utskott avslå motionen 1977/78:315,

3. beträffande offentliga utskottsutfrågningar avslå motionerna 1977/78:647 punkt 2 och 1977/78:915,

4. beträffande redovisning av material som inhämtats vid utskottsutfrågningar m. m. avslå motionen 1977/78:647 punkt 1,

5. beträffande åtgärder att förbättra riksdagsledamöternas arbetsvillkor förklara motionen 1977/78:1425 besvarad med vad utskottet anfört.

Reservation hade avgivits av Anders Björck (m) och Daniel Tarschys (fp) som beträffande offentliga utskottsutfrågningar ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen skulle med bifall till motionerna 1977/78:647, yrkandet 2, och 1977/78:915 anta av reservanterna framlagt förslag till lag om ändring i riksdagsordningen.

Nr 102

Onsdagen den
29 mars 1978

*Riksdagens arbets-
former m. m.*

ANDERS BJÖRCK (m):

Herr talman! I konstitutionsutskottets betänkande nr 29 återfinns bl. a. frågan om möjlighet att anordna offentliga utskottsutfrågningar. Den är inte ny utan har flera gånger tidigare varit föremål för utskottets och kammarens prövning. Jag kan därför, herr talman, i dag fatta mig mycket kort, och jag har en känsla av att kammarens ledamöter kommer att uppskatta min lapidariska framställningskonst.

Låt mig börja med att påpeka att det här inte handlar om offentliga utskottssammanträden i den meningen att vi skall ha överläggningar och fatta beslut i utskotten inför öppna dörrar. Därvidlag föreslås ingen förändring jämfört med nuvarande ordning. Jag vill, herr talman, understryka detta, därför att det i debatten gång på gång har förekommit missförstånd härvidlag.

Reservanternas förslag går ut på att man skall kunna inbjuda personer till ett sammanträde för att ställa frågor till dem på områden där de kan förutsättas ha speciella, intressanta kunskaper. Det kan naturligtvis gälla politiker, ämbetsmän, vetenskapsmän och företrädare för arbetsmarknadens parter, för att nu bara nämna några kategorier. En minoritet i utskottet skall kunna få till stånd en sådan offentlig utskottsutfrågning.

Det förtjänar understrykas att det här är ett system som med stor framgång har tillämpats i en rad andra länder. I själva verket torde det, herr talman, i de västerländska demokratierna vara vanligare med offentlig utskottsutfrågning av det här slaget än motsatsen. Med all säkerhet skulle offentliga utskottsutfrågningar kunna tillföra vårt politiska liv en hel del nytt och värdefullt. Inte minst skulle sådana här utskottsutfrågningar kunna skapa ett ökat intresse för riksdagens arbete. Detta är också någonting som, enligt min mening, är i hög grad väsentligt. Riksdagen har ju med jämna mellanrum kommit i skymundan i förhållande till andra politiska kraftcentra i vårt land.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den reservation som är fogad vid utskottets betänkande.

Låt mig med anledning av detta betänkande också säga några ord om den motion som berör riksdagsledamöternas arbetssituation. Utskottet förutsätter här att de problem som berörs i motionen 1425 av Olle Svensson m. fl. skall kunna tas upp till prövning i den utredning om riksdagens arbetsformer som arbetar sedan några år tillbaka. Jag vill understryka att det verkligen är att hoppas att så sker och att det här blir fråga om en skyndsam och reell prövning av motionen.

Jag vill understryka detta därför att vi förra året sände förslaget om offentliga utskottsutfrågningar till samma utredning för prövning. Någon

sådan har emellertid icke kommit till stånd inom utredningen, och det är orsaken till att vi nu i den reservation som jag just har yrkat bifall till återkommer med förslag till konkret beslut.

Herr talman! Utvecklingen av riksdagsledamöternas arbetssituation påkallar en översyn av det slag som är begärt i motionen. Om översynsutredningen anser att en sådan översyn ej bör komma till stånd eller att ett annat forum är lämpligare bör utredningen ge detta till känna, och då bör andra former prövas för att föra frågan framåt.

NILS BERNDTSON (vpk):

Herr talman! Riksdagsutskottens arbete är en viktig del av riksdagens arbetsformer. Detta har fastslagits i olika sammanhang. I propositionen 40 från år 1970 behandlades utskottens betydelse. Där fastslogs att de ärenden som riksdagen skall fatta beslut i måste vara grundligt förberedda innan de läggs fram för avgörande och att denna beredning ombesörjes i utskott. Med utgångspunkt i den dåvarande utskottsorganisationen – med utskott indelade i avdelningar – diskuterades också ledamotsantalet. Det anfördes att ett lågt antal ledamöter medför att ordinarie ledamot kan komma att saknas från parti av icke obetydlig storlek.

Mot denna bakgrund är det märkligt att bestämmelser som svarar mot uppfattningen att olika partier bör beredas möjlighet att medverka i utskottens arbete saknas i den nya enkammarriksdagen. Från vänsterpartiet kommunisterna har vi i motioner, bl. a. i anslutning till förslaget till ny grundlag, hävdade att varje partigrupp vilken motsvarar parti som vid valet till riksdagen fått minst 4 % av rösterna i riket skall äga rätt att besätta en plats i varje utskott.

Att vårt förslag inte blev föremål för någon mera ingående prövning från övriga partier i samband med grundlagens behandling kan möjligen – om man vill vara välvillig – bero på att då fungerade en ordning för fördelning av utskottsplatserna, som gjorde att alla partier medverkade i utskottsarbetet. Visserligen var inte vpk företrätt i samtliga utskott men i flertalet.

Från enkammarriksdagens början tillämpades nämligen en ordning med procentuell fördelning av utskottsplatserna. Detta innebar att vpk med 17 mandat erhöll 11 ordinarie utskottsplatser under den första treårsperioden. När partiet vid 1973 års val ökade till 19 mandat erhöles 13 ordinarie utskottsplatser. Partiet har dessutom innehaft suppleantplatser i ett par utskott där ordinarie ledamot saknats.

Men denna ordning var inte baserad på några av riksdagen fastställda regler utan byggde på förhandlingar partierna emellan. Svagheten i denna ordning kom till uttryck efter 1976 års val. Av någon anledning frångick socialdemokraterna då den tidigare tillämpade ordningen och erbjöd vänsterpartiet kommunisterna högst 8 platser.

Detta antal utskottsplatser byggde inte på någon matematisk grund utan var helt godtyckligt. När ingen överenskommelse kunde nås ledde detta till att vpk kom att stå helt utanför utskottsarbetet. Detta inverkade negativt på utskottens beredning av ärendena, det försvårade riksdagens arbete och

försämrade förutsättningarna för ett parti i riksdagsarbetet.

Vi fann det angeläget att riksdagen fastställer regler för partiernas representation i utskotten. Därför föreslog vi i en motion 1977 att utredningen om riksdagens arbetsformer skulle få i uppdrag att framlägga erforderliga förslag.

Konstitutionsutskottet menade dock att utredningen torde vara oförhindrad att ta upp frågor om bl. a. utskottens sammansättning till övervägande och avstyrkte därför motionsyrkandet. Av betydelse i sammanhanget är den argumentation utskottet anförde för att samtliga partier bör delta i utskottsarbetet:

”Erfarenheterna av arbetet i riksdagsutskotten efter enkammarreformen visar att den beredning i utskott som riksdagsärendena underkastas har utomordentligt stor betydelse inte minst ur informationssynpunkt för de enskilda riksdagsledamöterna. Utskotten har till sitt förfogande kvalificerad sekreterarpersonal som biträder utskotten med utredningar och föredragningar av ärendena. I ökad omfattning förekommer att upplysningar inhämtas utifrån genom remiss till myndigheter, organisationer etc. eller genom s. k. hearings inför utskotten. Genom de studiebesök utskotten företar både inom landet och utomlands får utskotten värdefull information som har stor betydelse för riksdagsarbetet.

Mot angiven bakgrund är det självfallet av stort intresse för alla de i riksdagen representerade partierna att delta i utskottsarbetet. Även från allmän synpunkt får det anses mindre tillfredsställande att den nuvarande ordningen för val till utskott kan leda till att parti helt ställs utanför utskottsarbetet.”

Utskottets av riksdagen godkända uttalande ansågs vara en viljeyttring för att frågan borde lösas. Utredningen om riksdagens arbetsformer tog också upp ärendet till behandling, men ansåg sig inte kunna ta ställning till de olika metoder som prövades innan riksmötets början i oktober. Därför anfördes att överenskommelser mellan partierna var den enda möjlighet som då stod till buds.

Olika förslag förekom i de diskussioner som följde, exempelvis att vpk:s suppleanter skulle byta plats med ordinarie ledamot vid behandling av egna motioner och få möjlighet att foga reservationer vid betänkandet. Socialdemokraterna gick dock ifrån sin tidigare ståndpunkt i denna fråga. Nästa steg blev då att suppleanterna kunde få yttra sig från sin plats och även foga mening till utskottsbetänkandet. Denna lösning har dock saboterats av de borgerliga partierna.

Ingen kan säga annat än att vpk på allt sätt sökt medverka till en ordning som skulle underlätta riksdagens arbete. Vi har accepterat provisorier i avvaktan på en slutlig lösning. När förslaget om att tilldela vpk suppleantplatser i tolv utskott förelades kammaren, underströk vpk:s gruppleddare C.-H. Hermansson att vi accepterat detta just som ett provisorium, bl. a. för att underlätta kammarens och kansliets arbete. Han betonade att för att detta system skall fungera måste det emellertid finnas möjligheter för vpk-representanterna att i utskotten avge reservationer.

Nr 102

Onsdagen den
29 mars 1978

*Riksdagens arbets-
former m. m.*

Nu har vi det säregna förhållandet att ledamöter från andra partier klagat över att vpk-yrkanden till enhälliga utskottsbetänkanden gör att ärendebehandling i kammaren drar ut på tiden längre än man beräknat, samtidigt som dessa partier hindrar en vettig lösning av frågan genom att vpk-representanterna nekas yttranderätt och rätt att reservera sig i utskotten.

Hur länge skall detta orimliga förhållande, att ett parti hindras arbeta på samma sätt som andra partier, tillåtas fortsätta? Hur länge skall vissa partier fortsätta att sabotera kammarens arbete?

Nyligen fann talmannen anledning att tillskriva partigrupperna rörande den dåliga närvaron vid debatter, därför att detta skadar riksdagens anseende. Tydligt behöver det sägas ifrån också om vissa partiers agerande i utskottsfrågan. Även detta skadar riksdagens anseende.

När enda resultatet var att vpk tilldelats tolv suppleantplatser men ingen lösning uppnåts i fråga om yttranderätt i utskotten och rätt att foga mening till utskottsbetänkanden, tog vi på nytt upp frågan i en motion till årets riksmöte. Vi menade att utredningen om riksdagens arbetsformer borde få i uppdrag att snarast framlägga förslag till sådana ändringar eller tillägg i riksdagsordningen att alla i riksdagen representerade partier skall ha rätt att delta i utskottsarbetet.

Vi har på intet sätt underskattat det arbete som lagts ned i utredningen för att hitta lösningar. Flera olika alternativ har där arbetats fram. Men det borde vara av intresse för var och en som verkligen önskar komma fram till en lösning att kommittén har riksdagens uppdrag att komma med förslag. Det är därför något märkligt att konstitutionsutskottet yrkar avslag på motionen.

Om man ser att den viljeyttring utskottet gav uttryck för förra året ännu inte lett till något resultat, borde det vara angeläget att nu beställa förslag till lösningar.

Jag utgår fortfarande från vad riksdagen sade i denna fråga vid föregående tillfälle: att beredning i utskott har utomordentligt stor betydelse för de enskilda ledamöterna, att informationen i utskotten har stor betydelse för riksdagsarbetet, att det är av stort intresse för alla i riksdagen representerade partier att delta i utskottsarbetet och att det är mindre tillfredsställande att nuvarande ordning kan leda till att parti ställs utanför utskottsarbetet.

Detta var vad konstitutionsutskottet och riksdagen sade för ett år sedan. Jag vill fråga företrädarna för de olika partierna i konstitutionsutskottet: Detta gäller väl alljämt, eller hur?

Vänsterpartiet kommunisterna har visat god vilja att söka provisoriska lösningar. Vår principiella uppfattning är att alla partier som klarar fyraprocentsspärren vid val till riksdagen också skall vara representerade i utskotten. Trots vår vilja att godta provisorier råder fortfarande det orimliga förhållandet att vpk-representanterna i utskotten inte får plädера för vårt partis motionsförslag och ej heller foga sin mening till utskottsbetänkandena. Vi tvingas att i kammaren utveckla argumentation i frågorna som normalt skulle finnas med i utskottsbetänkandena. Vi har gjort detta utan att ta onödig tid i anspråk, men tilltagande nonchalans i utskotten kan framtvinga längre debatter.

Från vpk har i flera sammanhang påtalats hur knapphändigt våra motioner

behandlas i vissa utskott. Detta bådar inte gott för kammarens arbete. Vi har om en stund ett ärende där även konstitutionsutskottet – som borde vara föregångare i fråga om arbetssätt – avfärdar en motion utan den minsta argumentation. Det gäller frågan om utskottens mandattid.

När det gäller frågan om utskottens sammansättning vet jag inte vad som dikterar konstitutionsutskottets avstyrkande av vpk-motionen. De för alla uppenbara orimligheterna i nuvarande förhållanden måste också vara uppenbara för utskottets ledamöter. Det är möjligen en blandning av olika ståndpunkter som leder fram till utskottets ställningstagande, en blandning av uppfattningarna att förra årets utskottsskrivning räcker, att utredningen skall komma med förslag utan ytterligare uttalande från riksdagen och kanske även bristande vilja att nå en lösning. Utskottsledamöterna kan naturligtvis själva ange vad som varit avgörande. Det saknar inte betydelse för frågans fortsatta öde.

Förra året nöjde vi oss med vad utskottet skrev i anledning av motionen. Nu kan vi inte göra detta. Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motion nr 315.

De argument för vår motion som jag här har anfört skulle, herr talman, ha kunnat stå i en reservation till konstitutionsutskottets betänkande nr 29. Att så inte är möjligt beror uteslutande på att vissa partier inte ens önskat medverka till en provisorisk lösning av utskottsfrågan. Vår inställning sammanfaller med vad konstitutionsutskottet och riksdagen förra året anförde om önskvärdheten av att alla i riksdagen företrädde partier kan delta i utskottsarbetet. Vår motion syftar till att snarast undanröja ett orimligt förhållande i riksdagsarbetet. Ju förr desto bättre!

I detta anförande, under vilket talmannen övertog ledningen av kammarens förhandlingar, instämde Carl-Henrik Hermansson, Tommy Franzén, Eva Hjelmström, Lars Werner, Karin Nordlander, Inga Lantz, Tore Claeson, Jörn Svensson, Karl Hallgren, Lars-Ove Hagberg, Gustav Lorentzon, Bertil Måbrink och Eivor Marklund (samtliga vpk).

DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Riksdagen har rykte om sig att vara en högst konservativ inrättning, men ändå har det faktiskt skett en hel del förändringar i dess arbetsformer under senare år. Konservatismen yppar sig i att man alltid slår ifrån sig med händer och fötter när det väcks förslag om reformer, men efter hand börjar de nya idéerna ändå slå igenom. Det dröjde länge innan riksdagsmännen fick egna rum, det dröjde länge innan vi fick en ordentlig samordning mellan utskottens och kammarens arbete, det dröjde länge innan vi fick en rimlig planering av kammarens sammanträden, det dröjde länge innan vi fick någorlunda rättvisa regler för kammardebatterna – men allt detta har ändå kommit till slut. Det finns naturligtvis alltid ledamöter som finner det störande att ändra på vedertagna regler, men det finns ändå tillräckligt mycket förnuft och framsynthet här i kammaren för att ge kraft åt en ständig förnyelse. Och det är verkligen inte bara de yngsta och de grönaste som vill

*Riksdagens arbets-
former m. m.*

ändra på allting – i många fall är det tvärtom de äldsta och mest erfarna ledamöterna som har en klar blick för otympligheter i arbetsordningen. En av de mera omvälvande motionerna i år kommer t. ex. från förste vice talmannen Torsten Bengtson, en motion om en omläggning av budgetarbetet som vi får möjlighet att diskutera vid ett senare tillfälle.

Jag skulle vilja nämna några sådana här reformförslag som ännu inte har mognat till genomförande.

Först frågan om öppna utskottsutfrågningar. När den tanken väcktes för något tiotal år sedan – framför allt i en minnesvärd motion av herrar Ahlmark och Fällidin – var det ännu högst ovanligt att utskotten skaffade sig muntlig information genom att tillkalla speciella föredragande från departementen eller andra utomstående experter. Efter hand har det blivit allt vanligare, och utfrågningar är numera en stadgad praxis i riksdagens arbete. Men ännu rör det sig bara om utfrågningar bakom lyckta dörrar. I folkpartiet menar vi att det vore en fördel om utskotten också kunde få arrangera öppna utfrågningar där allmänheten och pressen hade tillträde. En sådan ordning skulle tjäna flera syften. Den skulle ge utskotten ett bättre beslutsunderlag. Den skulle ge möjlighet till kompletterande information utöver de upplysningar som ges i propositioner och remissammanställningar. Den skulle ge berörda intressegrupper en möjlighet att få direktkontakt med riksdagen. I vissa fall skulle den kunna skapa möjlighet för riksdagsmännen att skaffa sig information från vetenskapsmän och andra experter. Den skulle också bidra till informationsspridning och offentlig debatt kring de politiska frågorna. Det klagas ju ofta över att kammardebatterna är sega och tråkiga – om allmänheten och massmedierna fick tillträde till en del utskottsutfrågningar borde det kunna bidra till att höja intresset för riksdagens arbete och åter sätta riksdagen i centrum för opinionsbildning och politisk debatt.

Argumenten mot det här förslaget har rört sig på flera plan. Dels tror jag att det under åren har förekommit en hel del missförstånd, som Anders Björck berörde. Man har t. ex. trott att vi skulle vilja göra *alla* utskottssammanträden offentliga, men det har ingen någonsin föreslagit. Den ordning som årets reserveranter vill genomföra innebär ju bara att vissa utfrågningar skall kunna bli offentliga när en kvalificerad minoritet så begär. Givetvis bör möjligheten till utfrågningar bakom lyckta dörrar bevaras även i framtiden för sådana fall där det finns goda skäl för sekretess. Dels har det förekommit praktiska invändningar mot förslaget. Hur skulle det gå till att hålla offentliga utfrågningar i de nuvarande utskottsrummen? har man frågat. Ja, det går uppenbarligen inte. Men det finns ju faktiskt andra lokaler att tillgå här i huset, och inom några år skall riksdagen enligt det nyss fattade beslutet flytta tillbaka till Helgandsholmen. Det bör då inte vara någon större svårighet att inreda nya lokaler som kan användas för det här ändamålet.

Det andra reformförslaget som jag vill ta upp är idén om att sammanföra flera ärenden till samtida avgöranden enligt vad som framförs i motionen 216. Jag är för min del helt övertygad om att den idén kommer att slå igenom inom några år. Utskottet pekar i sitt betänkande på att en viss utveckling i den här riktningen redan inletts, och med den växande arbetsbelastning vi nu har

i riksdagen kan det rimligen inte dröja länge innan vi på allvar börjar se över själva uppläggningsen av ärendebehandlingen i kammaren.

Här finns det i stort sett två vägar att gå. Atingen försöker vi minska antalet betänkanden från utskotten genom att sammanföra flera motioner i samma betänkande, eller också accepterar vi ett sammanförande av vöteringar i flera olika ämnen till en och samma tidpunkt, t. ex. en gång per dag.

Den första lösningen har en del som talar för sig. Riksdagsordningen ger inte besked om hur många betänkanden som utskotten skall dela upp sina övöväganden i. Teoretiskt sett skulle det vara fullt möjligt att låta utskotten avge ett enda betänkande per riksmöte och därefter vötera om de olika punkterna i det betänkandet. Så långt lär det väl knappast gå, men det finns å andra sidan ingen anledning att betrakta den nuvarande uppspjälkningen av utskottens övöväganden i många olika betänkanden som given en gång för alla. En större koncentration är fullt möjlig.

Även den andra lösningen – att sammanföra vöteringarna i flera ärenden till en och samma tidpunkt – borde vara värd att övöväga. Den principen tillämpas i åtskilliga andra parlament, och det finns ingen anledning i världen att just den svenska riksdagen skall bita sig fast i en arbetsordning som innebär att riksdagsledamöterna får sämre möjligheter att fullgöra sina viktiga uppdrag.

Jag är medveten om att det finns en del som inte håller med mig på den sista punkten. Enligt en besynnerlig men vitt spridd missuppfattning skulle riksdagsuppdraget framför allt gå ut på att sitta här i kammaren och vid lämpliga tidpunkter delta i omröstningar. Jag tycker det är på tiden att ta itu med den missuppfattningen. Alla här i kammaren vet att riksdagsuppdraget är ett mycket mångskiftande arbete. Det inbegriper kontakter med väljarna, med organisationer, med experter och med förvaltningstjänstemän. Det består i infläsning och arbete med motioner, interpellationer och frågor. Det rymmer också ett omfattande arbete inom de olika riksdagsgrupperna, i kommittéer och beredningsorgan, i partiorganisationerna och i studieförbunden. Många riksdagsmän är ledamöter i ämbetsverkens lekmannastyrelser och i andra statliga organ, inte minst offentliga utredningar. Och det finns mycket man skulle kunna tillägga: en riksdagsman som vill göra ett bra jobb måste följa med i pressen, ta del av nya rön och erfarenheter åtminstone på de egna specialområdena och skaffa sig en någorlunda bred orientering i allmänna samhällsfrågor.

Herr talman! Jag tror att vi har en ganska intensiv reformperiod framför oss vad gäller riksdagens arbetsformer. Med den omfattning som den statliga verksamheten och styrningen numera har har det blivit mycket svårare att utöva en verkningfull politisk kontroll. Stora uppgifter som tidigare hanterades på politisk nivå har förts ner till ämbetsverken. På det planet finns numera en viss politisk bevakning genom lekmannastyrelserna, men mycket talar för att det är en helt otillräcklig metod för demokratisk kontroll. En av de stora frågorna framöver måste bli hur riksdagen skall kunna få en bättre insyn i myndigheternas arbete och bättre möjlighet att diskutera inriktningen på

Nr 102

Onsdagen den
29 mars 1978

*Riksdagens arbets-
former m. m.*

olika offentliga insatser. Det kommer med all säkerhet att kräva nya kontaktformer, kanske också ökade kansliresurser för riksdagsutskotten och partigrupperna.

En annan stor fråga är hur vi skall fördela våra insatser mellan kammaren och utskotten. F. n. hinner utskotten bara träffas några timmar i veckan, medan kammardebatten mal på, för det mesta inför relativt tomma bänkar, under flera dagar i veckan. Det är inte säkert att detta är en klok avvägning. I fjol väckte jag en motion om att vissa funktioner i kammaren borde överföras till öppna utskottssammanträden, en motion som vederbörligen avslogs. Ändå kan vi ju konstatera att det faktiskt är ett slags öppna utskottssammanträden som vi har här i kammaren. Under den här punkten ser jag idel kolleger från konstitutionsutskottet på talarlistan. Senare i dag får vi höra ledamöter från jordbruksutskottet, lagutskottet och andra utskott. Den fråga som man då kan ställa och som jag skulle vilja be de närvarande riksdagskollegerna fundera något över är om det är särskilt vettigt att föra dessa gruppsamtal i en huvudsakligen tom kammare. Kanske skulle det kännas mer meningsfullt att välja en något mindre lokal – att låta utskotten debattera inför öppen ridå och därefter ge kammaren tillfälle att ta ställning till utskottens betänkanden utan diskussion. Jag säger inte att detta är en problemfri lösning, men den förtjänar åtminstone att övervägas.

Två av de motioner om förändringar i riksdagens arbetsformer som väckts vid årets riksmöte förklaras av utskottet vara besvarade med att samma slags frågor kan aktualiseras i den s. k. översynsutredningen. Jag vill gärna sluta med att betona att vi har stora förväntningar på den utredningen. Författningsutredningen och grundlagberedningen gick ju med ganska lätt hand över riksdagens arbetsformer. Man förklarade att vidare reformer på det området borde bero intill dess att det hade vunnits en del erfarenheter av det nya enkammarssystemet. Nu har vi tillräcklig distans för att på allvar ta itu med just den här dimensionen av den stora författningsreformen. Jag utgår därför från att översynsutredningen tar ett rejält spadttag och inte nöjer sig med små detaljjusteringar i riksdagsordningen. Just nu, när vi står inför en återflyttning till Helgeandsholmen, är det den rätta tiden att fundera noga över hur riksdagen skall fungera i framtidens samhälle, ett samhälle som i väldigt många avseenden skiljer sig från det där de nuvarande arbetsformerna växte fram.

Jag ber att få yrka bifall till KU:s betänkande på punkterna 1, 2, 4 och 5 och till reservationen vid punkten 3.

BERTIL FISKESJÖ (c):

Herr talman! I det nu aktuella KU-betänkandet behandlas, som framgått av de tidigare inläggen i debatten, en rad motioner om arbetet i riksdagen. Utskottet avstyrker motionerna eller anser dem besvarade med hänvisning till den sittande utredningen om riksdagens arbetsformer. Flera av de frågor som tas upp i motionerna är nämligen sedan länge aktualiserade i utredningen, och en del av dem har utredningen redan grubblat en hel del över.

Utskottet är enigt på alla punkter utom en, nämligen den om offentliga utskottsutfrågningar. En moderat och en folkpartist i utskottet har i en reservation föreslagit att riksdagen omedelbart skall anta en ändring i riksdagsordningen för att möjliggöra offentliga utskottsutfrågningar. Anders Björck och Daniel Tarschys har nyss yrkat bifall till reservationen.

Nu är det på det sättet att även den här frågan har aktualiserats inom utredningen om riksdagens arbetsformer och står upptagen på den lista över ärenden som utredningen har att gå igenom. Utskottsmajoriteten hänvisar till detta och anser således att riksdagen bör vänta med ett ställningstagande tills vi får se vad utredningen kan komma fram till. Det tillhör snarast rutinen i riksdagen att vi inte föregriper en utredning, men eftersom Anders Björck och Daniel Tarschys har argumenterat i sak och yrkat bifall till reservationen vill också jag göra några kommentarer i sak. Det finns naturligtvis skäl som talar för öppna utskottsutfrågningar. Det har framgått av de anföranden vi har hört men det finns också skäl som talar emot, och jag vill för min del säga att jag fortfarande – vi har diskuterat den här frågan många gånger i kammaren – är tveksam till förslaget som sådant. Det är jag av olika skäl. Om det blev vanligt med utskottsutfrågningar skulle det innebära en betydande ökning av den tid som går åt för att bereda ärendena. Det skulle i sin tur kräva en omläggning av riksdagsarbetet även i övrigt. Det är t. ex. inte säkert att vi skulle kunna ha kvar kravet på att alla frågor som väckts skall beredas och behandlas i riksdagen eller att vi skulle kunna ha kvar den fria förslagsrätt som vi av tradition har i den svenska riksdagen. Reservanternas förslag att en minoritet skulle ha rätt att begära offentliga utfrågningar skulle, om det ville sig illa, kunna användas som ett medel att medvetet förhålla beslut.

Utskottsarbetet, som nu är inriktat på en noggrann sakbehandling av ärendena, skulle onekligen få en annan karaktär. Jag är inte alls säker på att vi skulle få ut så mycket av offentliga utfrågningar som vi nu får av de utfrågningar som vi regelmässigt har i utskotten. Utfrågningarna skulle, såväl för utskottsledamöterna som för de utfrågade, bli mer av en uppvisning för en större publik.

Dessutom är det så att det av sekretessskäl skulle vara svårt att ha offentliga utfrågningar i många frågor av intresse. T. ex. i konstitutionsutskottet får vi ofta vid utfrågningar del av uppgifter som är av betydelse för bedömningen av en fråga men som vi inte får föra vidare.

I Tidningskrönikan i morse refererades bl. a. en ledarkommentar i Eskilstuna-Kuriren, där man med hänvisning till den utfrågning konstitutionsutskottet i går hade med ekonomiminister Gösta Bohman frågade: Varför skall utfrågningar ske bakom stängda dörrar?

Just det exemplet visar på svagheter i förslaget. Det var faktiskt på det sättet att ekonomiministern under den utfrågningen gav utskottets ledamöter en hel del upplysningar som var sekretessbelagda. Om utfrågningen varit offentlig, skulle ekonomiministern ha fått disponera sitt anförande och sina svar på frågorna på ett sådant sätt att han uteslutit de delar som var sekretessbelagda. Därmed skulle hela utfrågningen ha blivit av betydligt mindre intresse för utskottets ledamöter.

Onsdagen den
29 mars 1978

*Riksdagens arbets-
former m. m.*

En sådan utfrågning skulle också ha haft ett begränsat intresse för allmänheten. Den diskussionen skulle ha fått ungefär samma karaktär som en interpellationsdebatt eller en allmän debatt här i kammaren. Över huvud taget tror jag att mycket av den karaktär av förtrolig meddelelse som utskottsutfrågningarna nu har skulle komma att försvinna vid offentliga utskottsutfrågningar, vilket jag tycker skulle vara till skada.

Därmed har jag alltså sagt att det finns en hel del skäl som talar emot förslaget. Utredningen har möjligheter att pröva dem och väga skälen för och emot; sedan får vi se vad som blir resultatet av denna avvägning.

En annan fråga som varit föremål för behandling i utskottet och som redovisas i betänkandet är frågan om utskottsrepresentationen. Vi har haft att behandla en motion från vänsterpartiet kommunisterna. Nils Berndtson har nyss yrkat bifall till den. Han klagade i sitt inlägg över att utskottet inte tillstyrkt den. I klämman yrkas att "riksdagen beslutar att utredningen om översyn av riksdagens arbetsformer ges i uppdrag att snarast framlägga förslag till ändringar eller tillägg i riksdagsordningen med innebörden att alla i riksdagen representerade partier skall ha rätt att delta i utskottsarbetet".

Den här klämman är litet märklig av det skälet att motionärerna inkl. Nils Berndtson mycket väl vet att den här frågan är föremål för beredning i utredningen om riksdagens arbetsformer och att vi i den utredningen redan har grubblat över olika tänkbara och otänkbara lösningar på det problem som tas upp i motionen. Det är alltså i och för sig ett ganska onödigt yrkande som Nils Berndtson har ställt. I utredningen är vpk representerat med sin partiledare Lars Werner. När han har förhinder brukar Nils Berndtson få rycka in. Det är alltså en kvalificerad representation från vpk:s sida, och partiet har alla möjligheter att i utredningen driva de ståndpunkter som man tycker är riktiga.

Det har i tidigare inlägg som gjorts i denna fråga, inte minst i debatterna före påsk, varit litet tröttsamt att höra på de upprepade lamentationerna från vpk:s sida över att vpk av olika skäl inte har ordinarie platser i utskotten. Man har valt att framställa det som om det är den nuvarande regeringsmajoritetens fel att vpk saknar ordinarie utskottsplatser. Det är inte på det sättet, det vet alla som kan denna fråga. Orsaken är i stället att vpk inte har kunnat nå någon hållbar uppgörelse med de övriga socialistiska bröderna och systrarna inom oppositionen. Om ni inom vpk känner indignation, se då åtminstone till att ni adresserar den indignationen rätt! Nu vill jag genast tillägga att Nils Berndtsons anförande i dag på ett föredömligt sätt skilde sig från tidigare inlägg – han riktade i huvudsak sin kritik mot socialdemokraterna, och det är där den hör hemma.

Även socialdemokraterna försöker krypa bakom ryggen på regeringsmajoriteten i denna fråga. Det framgår bl. a. av en artikel av Ingemund Bengtsson i Dagens Nyheter den 17 mars i år. Jag skall be att få citera följande ur den artikeln:

"Under enkammarriksdagens första perioder träffades överenskommelser om att vpk skulle få representation i utskott. Vi socialdemokrater var beredda att fortsätta på samma sätt efter valutgången 1976, men detta ville inte de

borgerliga partierna gå med på. Eftersom de borgerliga efter 1976 har majoritet i riksdagen kunde inte vi tvinga fram en uppgörelse om vpk:s representation.”

Det är ju en helt felaktig beskrivning av vad som har förekommit i denna fråga. Den nuvarande regeringsmajoriteten har den representation i utskotten som tillkommer den. Man kan väl säga att läget är det, att så länge socialdemokraterna för sitt regeringsinnehav var beroende av vpk:s röststöd i riksdagen klarade de av att genom överenskommelser lösa frågan om vpk:s utskottsrepresentation. Men när valet 1976 ändrade regeringsinnehavet hade socialdemokraterna tydligen inte längre något intresse av att träffa sådana överenskommelser.

Den nuvarande majoriteten har inte rest några hinder mot en representation för vpk, men vi kan inte inse att den representationen skall gå ut över de platser som vi rättmätigt disponerar i de olika utskotten.

Det har varit många olika turer i denna fråga, och jag vill inte påstå att jag känner till alla detaljer, eftersom jag inte har deltagit i samtliga förhandlingar. Med vår medverkan uppnåddes emellertid en överenskommelse om att vpk skulle få suppleantplatser i utskotten. Såvitt jag förstått det hela var tanken att socialdemokraterna när ett utskott behandlade frågor som vpk engagerat sig i skulle lämna en plats vid bordet till vpk-suppleanten. På det sättet skulle vpk:s representanter få möjligheter att argumentera för sina förslag och även avge reservationer, om de så önskade. Det fanns tydligen en överenskommelse om att man skulle ha det på det här sättet, men efter ytterligare överläggningar inom socialdemokratien gick man tydligen ifrån den här överenskommelsen. Men i detta avseende känner jag inte till detaljerna, och jag tycker att detta är en affär mellan vpk och socialdemokraterna. Ni får väl i den följande debatten göra upp i den här frågan. Men skyll inte på oss!

Jag för min del beklagar – och det har sagts tidigare från majoritetens sida – att vpk inte har utskottsrepresentation. Det skulle onekligen, som Nils Berndtson framhöll, i vissa avseenden underlätta arbetet i riksdagen. Det kan också ur allmänna synpunkter anses rimligt att vpk är representerat.

Nu är det emellertid inte så lätt som man vill framställa det i den mera ytliga debatten – med eller utan munkavel – att klara den här frågan. Det finns enligt min mening vissa krav som måste tillgodoses vid en reglering av utskottens sammansättning. Det måste i riksdagsordningen finnas regler som klargör hur det skall gå till när man inte lyckas uppnå en överenskommelse. Vidare krävs det att reglerna är sådana att de kan tillämpas i alla lägen – de kan inte skräddarsys för en tillfällig situation. Reglerna måste också vara sådana att de tillförsäkrar majoriteten i kammaren majoritet i utskotten. En ordning som gör att majoritetens uppfattningar måste redovisas reservationsvis är synnerligen opraktisk. Det skulle inte underlätta kammarbehandlingen. Jag vill också påstå att det skulle kunna försvåra rättstillämpningen, eftersom motivskrivningarna i utskottsbetänkandena är en rättskälla för de myndigheter som skall tillämpa de lagar som riksdagen stiftar. Det skulle bli besvärligare om man tvingades leta efter motiven i olika reservationer.

Reglerna måste vidare vara sådana att de anger hur varje utskott skall vara

Nr 102

Onsdagen den
29 mars 1978

*Riksdagens arbets-
former m. m.*

Onsdagen den
29 mars 1978

*Riksdagens arbets-
former m. m.*

sammansatt, om man inte kan träffa någon överenskommelse. Det går således inte att fördela utskottsplatserna ur en för alla utskott gemensam pott. På något sätt måste man nämligen ange i vilka utskott ett parti som inte kan få representation i alla utskott skall vara representerat.

Vidare anser jag att antalet ledamöter i utskotten inte kan vara särskilt mycket större än nu. Det måste nämligen finnas en del suppleanter som kan träda in när de ordinarie ledamöterna har förhinder. En och samma riksdagsledamot kan inte gärna vara ordinarie ledamot i mer än ett utskott, eftersom utskotten av praktiska skäl i huvudsak måste sammanträda samtidigt.

Som framgår av de olika förslag som vi diskuterat i utredningen är det rätt besvärligt att hitta en ordning som gör det möjligt att kombinera de här önskemålen med bestämmelser som garanterar små partier utskottsrepresentation i alla lägen. Det enklaste vore för den skull att – det har varit min förhoppning – socialdemokrater och kommunister kunde träffa en överenskommelse som ger även kommunisterna utskottsrepresentation. Det skulle ur många synpunkter vara den rimligaste lösningen. Nu har utredningen fortfarande den här frågan på sin agenda, och vi får väl se om den kan komma med några geniala förslag till lösningar. Vpk har ju möjlighet att bidra med konstruktiva förslag, om man nu kan komma på sådana.

Det skulle i och för sig vara intressant att något beröra de mera allmänna synpunkter på riksdagens arbete som har aktualiserats i en del av de motioner som utskottsbetänkandet behandlar och som berörts av framför allt Daniel Tarschys i hans anförande. Jag har flera gånger tagit upp dessa frågor här i riksdagen, både i motioner och i inlägg i kammaren. Jag kan hänvisa till debatterna den 8 april 1976 och den 30 mars 1977, då jag redovisade långtgående förslag till omläggning av riksdagsarbetet.

De mera radikala förslagen har inte vunnit någon allmän resonans. Jag tror dock att det inom kammaren börjar mogna fram en opinion som gör att jag kan ha anledning att återkomma med mina förslag. Enligt min mening kan vi kanske i någon mån få bättre arbetsförhållanden genom begränsade partiella reformer av det slag som vi faktiskt successivt har genomfört, bl. a. på grundval av förslag från den av mig flera gånger omnämnda utredningen om riksdagens arbetsformer. Men jag har den bestämda uppfattningen att vi inte får någon verkligt rationell ordning på riksdagsarbetet om vi inte drar ut konsekvenserna av den omläggning av riksdagsåret som vi har genomfört. Vad som behövs är alltså att vi startar med budgeten och en allmän motionstid på hösten och klarar av huvudparten av budgetarbetet då. Därefter kan vi ägna våren åt lagstiftningsfrågor av olika slag. Med en sådan ordning skulle det vara möjligt att fastställa ett schema för riksdagens arbete under hela riksmötet. Vi skulle kunna fullfölja den tanke som jag utvecklat i en motion från 1973 om återkommande perioder med uppehåll för ledamöterna under riksmötet för att öka deras möjligheter att upprätthålla de viktiga kontakterna med hemorten, med organisationer, partimedlemmar och väljare, dvs. den allmänna medborgarkontakt som Daniel Tarschys bl. a. efterlyste.

Jag tror det blir anledning att återkomma med dessa förslag. Vill vi verkligen ha en rationell ordning på riksdagsarbetet, tror jag att vi så småningom får bestämma oss för att gå i den riktning som jag tidigare har angett.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag på alla punkter.

ANDERS BJÖRCK (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Fiskesjö återopade översynsutredningen beträffande riksdagens arbetsformer och menade att det i denna kammare är rutin att inte ta itu med frågor som är föremål för utredning. Ja, det är tyvärr rutin – jag understryker rutin – att alltför ofta skjutsa iväg frågor till utredningar, inte därför att man tror att utredningarna skall göra något åt frågorna eller lösa problemen utan därför att det är ett bekvämt sätt att få frågorna skjutna till en mycket avlägsen framtid.

Översynsutredningen har arbetat sedan 1974. Herr Fiskesjö är själv ledamot av den. Såvitt mig är bekant har utredningen under det år som gått över huvud taget inte en gång tittat på den fråga som utskottet skickade till den förra året, nämligen frågan om offentliga utskottsutfrågningar. Och jag har uppfattat saken så – men herr Fiskesjö må gärna rätta mig om jag har fel – att utredningen inte heller har några planer på att ta upp denna fråga. Det är, herr talman, orsaken till att vi reserverar sagt att vi nu vill försöka bringa denna fråga till någon form av ställningstagande i kammaren. Vi tror inte att det är en framkomlig väg att gå via översynsutredningen.

Jag vill till herr Fiskesjö också säga att även frågan om riksdagsledamöternas arbetssituation ligger hos översynsutredningen. Vi skickar nu Olle Svenssons motion dit. Det kan vi naturligtvis göra till den verkan det hava kan. Jag sade i mitt inledningsanförande att vi, om ingenting händer – och jag är rädd för att det inte händer särskilt mycket konkret – bör pröva andra former än översynsutredningen. Om vi nu tycker att en del förslag är felaktiga i t. ex. Olle Svenssons motion, låt oss då säga detta och låt oss avslå de förslagen. Men låt inte utreda denna fråga hur lång tid som helst. Det drar bara löje över våra arbetsmetoder att utreda på det sättet.

Jag hoppas emellertid, herr talman, att översynsutredningen verkligen sakbehandlar dessa frågor. Om den nu har anledning att tillstyrka en del av förslagen, låt oss då få utredningens ställningstagande på kammarens bord så snart som möjligt. Det skulle rensa luften i en hel del avseenden och förhindra sådana här debatter, som tar upp kammarens tid år efter år.

NILS BERNDTSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall på herr Fiskesjös pluskonto notera att han ändå tar upp en sakdebatt om problemet att ett parti hålls utanför utskotten. Detta plus hindrar dock inte att jag måste konstatera att herr Fiskesjö har en felsyn i vissa väsentliga frågor.

Nog måste det väl ändå vara en brist att det inte finns regler för hur utskotten skall sammansättas. Det kan inte vara en fråga enbart för

Onsdagen den
29 mars 1978

*Riksdagens arbets-
former m. m.*

socialdemokraterna och vpk, vilket herr Fiskesjö gör gällande. Vad som på sikt måste till är bestämda regler för hur riksdagens utskott skall sammansättas. Vi har klara regler för hur valberedningen skall sammansättas men inte för sammansättningen av de utskott till vilka valberedningen har att föreslå ledamöter. Något liknande som för valberedningen borde gälla också för utskotten.

Herr Fiskesjö tyckte att vpk-motionen hade en märklig kläm. Jag vill bara erinra om att uttrycket "alla i riksdagen representerade partier" faktiskt användes av konstitutionsutskottet i skrivningen förra året. Om Bertil Fiskesjö därmed antyder att motionen skulle täcka in något annat än partier som klarat 4-procentsspärren, så förvånar det mig, i synnerhet som motionens motivtext klart anger att det är just detta som åsyftas. Om utskottet hade velat biträda motionen, hade det naturligtvis funnits möjligheter att markera vad man i så fall avser med partier.

Jag noterar tacksamt att Bertil Fiskesjö säger att vänsterpartiet kommunisterna har en kvalificerad representation i utredningen om riksdagens arbetsformer, men det räcker ju inte om inte viljan finns hos övriga partier att få till stånd en lösning. Och jag vill nog säga ändå, även om vi haft många diskussioner, att i denna utredning har uppenbarligen från socialdemokratiskt håll gjorts allvarliga ansträngningar för att i första hand hitta en provisorisk lösning men att detta har saboterats från borgerligt håll. Det tror jag att också Bertil Fiskesjö kan erinra sig, om han funderar på hur olika ledamöter har radat upp invändningar, exempelvis mot förslaget om yttranderätt för suppleanterna.

Om nu Bertil Fiskesjö själv inte anser att han har agerat på ett sådant sätt, så finns det ju andra inom det borgerliga lägret. Folkpartirepresentanten Björn Molin har varit en av dem som rest invändningar i både det ena och det andra avseendet. Det brukade sägas från borgerligt håll i valrörelsen att om viljan finns kan man uträtta både det ena och det andra, men när det gäller att lösa frågan om representationen i utskotten finns tydligen inte viljan hos alla, för annars hade man kunnat lösa den redan nu.

BERTIL FISKESJÖ (c) kort genmäle:

Herr talman! Anders Björck uttryckte tvivel om vad utredningen kan uträtta och klagade över att den inte har åstadkommit något när det gäller öppna utskottsutfrågningar. Jag vill bara erinra Anders Björck om att även moderata samlingspartiet har en kvalificerad representation i utredningen. Vederbörande ledamot är naturligtvis oförhindrad att framföra vilka önskemål som helst.

Anders Björck berörde motionen av Olle Svensson m. fl. och menade att vi nu borde diskutera den. Jag hade tänkt vänta med det tills jag fått höra vad Olle Svensson själv har att säga med anledning av motionen, och jag ber att få återkomma om det finns anledning till det. Vad man kan notera på den här punkten är dock att utskottet i sitt ställningstagande till den motionen, som i och för sig är en fyrtio-partimotion, är helt enhälligt. Inte ens Anders Björck har anmält någon avvikande mening.

Nils Berndtson kom med ett märkligt påstående. Han sade att det inte finns regler för hur utskotten skall vara sammansatta. Jag rekommenderar Nils Berndtson att läsa 7 kap. i vår riksdagsordning. Där finns reglerna angivna.

Vidare sade Nils Berndtson att de borgerliga representanterna i utredningen skulle ha saboterat möjligheten att åstadkomma en provisorisk lösning på den fråga som ligger Nils Berndtson om hjärtat. Till det skulle jag vilja säga att om vi skall införa bestämmelser i riksdagsordningen, så måste de vara av den karaktären att de kan tillämpas i alla lägen. Det måste alltså vara fullgoda förslag som vi genomför i riksdagen i det här avseendet. Något sådant förslag har vi i utredningen, trots ett betydande arbete med frågan, inte lyckats frambringa. Och jag måste säga till Nils Berndtson att från vpk:s sida, där man ju har ett speciellt intresse i den här frågan, har minsann inte något som helst konstruktivt förslag presenterats.

ANDERS BJÖRCK (m) kort genmäle:

Herr talman! Ja, det är förvisso så att ledamöterna av översynsutredningen i hög grad är kvalificerade – kanske t. o. m. så kvalificerade att de har en hel del andra uppgifter, vilket måhända har gjort att utredningsarbetet har dragit ut på tiden. Jag hoppas emellertid att man kan ta itu med frågan om riksdagsledamöternas arbetssituation, och vi har ju heller inga delade meningar om att översynsutredningen skall syssla med den frågan. Vi har möjligen litet olika uppfattning om arbetstakten, men jag förmodar att det är en sak som kan lösas på tillfredsställande sätt.

Får jag sedan säga till Bertil Fiskesjö att frågan om de offentliga utskottsutfrågningarna borde kunna klaras av relativt snabbt. Det behövs inte så förfärligt mycket utredningar för det, eftersom det just inte är någon ny fråga för kammarens ledamöter. Den har varit föremål för behandling här i riksdagen gång på gång. Om jag inte minns fel aktualiserades den i en motion någon gång i slutet på 1960-talet, och på den motionen stod då namn som Thorbjörn Fälldin och Per Ahlmark – alltså ingalunda några för kammarens ledamöter okända personer. Och det har viskats till mig att också herr Fiskesjö har ett ungdomligt förflutet i frågan.

NILS BERNDTSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Om Bertil Fiskesjö menar att regeln skall vara att ett partis representation i utskotten skall vara beroende av ett annat partis mer eller mindre goda vilja, så måste jag säga att det är djupt otillfredsställande. Och jag förmodar att det är detta otillfredsställande förhållande som gör att översynsutredningen ägnar stor uppmärksamhet åt och gör stora ansträngningar för att försöka hitta en lösning som innebär klara regler som säger att alla partier som har klarat valordningen också blir representerade i utskotten. I andra sammanhang har ju detta uttalats som önskvärt. Vad jag sagt är bl. a. att motsvarande regler som finns för valberedningens sammansättning borde finnas även för utskotten. Men det gör det inte nu. Och för valberedningen är det fastslaget att varje parti som placerats i riksdagen genom att klara 4-

Onsdagen den
29 mars 1978

*Riksdagens arbets-
former m. m.*

procentsspärren också skall vara representerat.

Sedan tycker jag att de formellt sakliga invändningar som av och till dras fram om att man måste ha en lösning som inte rubbar majoritetsförhållandena inte är särskilt hållbara. För vad är ett riksdagsutskott? Jo, det är ett beredningsorgan för olika frågor som skall behandlas i riksdagen. Och då måste det också vara rimligt att alla partier som är verksamma i riksdagen får delta i det beredningsarbetet. När majoritetsförhållandena i utskotten diskuteras får man ibland det intrycket att utskotten skulle vara någon sorts självständiga organ i förhållande till riksdagen, men så är det ju inte. Det är ju i kammaren som det slutliga ställningstagandet sker, oberoende av majoritetsförhållandena i det ena eller andra utskottet.

BERTIL FISKESJÖ (c) kort genmäle:

Herr talman! Till Anders Björck vill jag säga att jag mycket väl känner till den motion av Thorbjörn Fälldin och Per Ahlmark som Anders Björck talade om, men till skillnad från Anders Björck anser inte jag att motioner skall behandlas på ett speciellt sätt bara för att de har väckts av vissa bekanta storheter. Varje förslag som kommer till utskotten skall naturligtvis granskas på samma sätt, oavsett vem som är förslagsställare. Här gäller det f. ö. en motion som ligger långt tillbaka i tiden.

Vad sedan gäller mitt ungdomliga förflutna som Anders Björck refererade till åsyftade han möjligen att jag första gången som jag var med om att behandla denna fråga i konstitutionsutskottet följde dem som den gången var reservanter och förordade öppna utskottsutfrågningar. Till mitt försvar kan jag nu anföra att jag då var ny i kammaren och inte hade någon erfarenhet av arbetet. Men allteftersom jag har fått sådan erfarenhet har min inställning till denna fråga blivit mer modifierad.

Sedan några ord till Nils Berndtson. Det är angeläget att finna en lösning, men eftersom Nils Berndtson har deltagit i arbetet med denna fråga vet han hur svårt det är. Det grundläggande problemet är ju att vpk är för litet för att av egen kraft och enligt proportionell fördelning få representation i utskotten. Om ett parti med 4 % av väljarna skulle garanteras plats i varje utskott, skulle det kräva att vi ökade antalet utskottsledamöter till 24. Enligt min mening skulle detta från olika synpunkter vara opraktiskt. Vi skulle få stora utskott. Arbetet i utskotten skulle försvåras. Det skulle bli besvärligt att besätta platserna i utskotten, och vi skulle inte få tillgång till suppleanter, vilket enligt min mening är av värde.

Det finns alltså en lång rad praktiska problem, som jag i mitt första anförande uppehöll mig vid. I den enkla utåtriktade propagandan, då man går omkring med munkavle och liknande ting, så att man får stora bilder i pressen, är det klart att man kan föra en diskussion som om det här bara vore fråga om något slags ovilja från de andra partiernas sida. Men det är det ju inte. Det gäller att hitta en hållbar lösning, och jag uppmanar Nils Berndtson att sätta sig i sin kammare och konstruera en sådan lösning, som vi sedan kan se på.

Talmannen anmälde att Nils Berndtson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Nr 102

Onsdagen den
29 mars 1978

HILDING JOHANSSON (s):

Herr talman! Liksom Daniel Tarschys anser jag att vi kommer att genomföra en rad reformer, men jag skall kanske ändå erinra om att bakom oss ligger en tioårsperiod då vi genomfört mycket stora reformer när det gäller riksdagen. Vi har bl. a. infört enkammarssystemet, skrivit in parlamentarismen med en rad konsekvenser och skapat ett nytt system för utskotten.

*Riksdagens arbets-
former m. m.*

Nu har vi emellertid vunnit erfarenheter av enkammarriksdagen, och liksom Daniel Tarschys menar jag att vi också skall överväga vilka reformer som nu är lämpliga att vidta. Men jag vill varna för den stora risk för perfektionism som, enligt min mening, föreligger. Vi har så stora kunskaper och så djupa erfarenheter på detta område att det finns en risk för att vi upptäcker svagheter i alla förslag och reser invändningar. Även goda reformförslag faller därför att de inte är helt invändningsfria.

Det finns också en risk för att vi vill ha så stora reformer att vi underskattar de små. Får jag som exempel ta det man talat om tidigare i debatten, nämligen detta att man borde lägga om budgetåret och därmed åstadkomma att riksdagen börjar med en annan fart. Men så sent som i höstas behandlade vi ju frågan om budgetåret. Riksdagen höll då fast vid den gamla ordningen. Det kommer säkert att dröja länge innan riksdagen är mogen för en omläggning av budgetåret, men det får inte hindra oss från att genomföra andra reformer. Under nästa punkt skall vi diskutera en, nämligen att val av utskotten skall avse treårsperioder. Själv har jag aktualiserat tanken att man skulle kunna ha allmän motionstid på hösten och inte i anslutning till framläggandet av budgeten. Vid det senare tillfället skulle man endast få lägga fram motioner som avser själva budgeten. Det finns invändningar häremot – jag är medveten om det – men jag hoppas ändå att vi i översynsutredningen i positiv anda skall kunna pröva sådana reformer, som inte är lika långtgående som de som signalerats här tidigare.

Det är också på sin plats att snarast företa en reform i fråga om utskottens sammansättning. Arbetet med detta ärende fortsätter inom översynsutredningen. För egen del har jag hela tiden försökt att finna lösningar, men det har varit utomordentligt svårt. Man har även här ställt kravet att det skall vara invändningsfria lösningar. Håller man fast vid detta krav, misstänker jag att det inte finns några lösningar på problemet. Den svenska riksdagen hävdar nämligen med mycken skärpa i olika sammanhang proportionalismens princip, som innebär att man skall ha en proportionell eller i varje fall så nära som möjligt proportionell sammansättning av utskotten.

I den diskussion som hitintills har förts har jag egentligen bara kunnat se två lösningar som är gångbara. Den ena är att man ökar antalet ledamöter i utskotten. Som Bertil Fiskesjö nyss påpekade betyder det att man behöver ha 24 ledamöter i varje utskott. Jag delar de betänkligheter som tidigare har anförts mot så stora utskott. Det betyder en fördröjning av arbetet innan

ärendena kommer till kammaren. Man får nämligen utgå från att så stora utskott måste dela upp sig på avdelningar. Under sådana förhållanden skall ärendena alltså först beredas i avdelningen, därefter behandlas i samlat utskott och sedan tas upp i kammaren. Det kan också bli besvärligt att förse dessa utskott med ledamöter för alla partier och att kunna täcka behovet av suppleanter.

Den andra lösningen är att man helt enkelt praktiserar den metod för proportionell sammansättning av utskotten som vi tillämpade i början av enkammarriksdagen. Man går ut från att utskotten utgör en enhet, och partierna får en representation beräknad på denna enhet, inte på varje särskilt utskott. Det kan leda till att partier i vissa lägen inte får representation i alla utskott. Det kan finnas invändningar mot detta, men det torde i de flesta fall vara möjligt att komma överens om fördelningen. Skulle inte detta fungera, har man endast att tillämpa majoritetsprincipen. Majoriteten får avgöra.

Mot detta anför man då den invändningen att det under en sådan ordning inte är säkert att majoriteten i kammaren återspeglas i en majoritet i varje utskott. Men hur skall man kunna tillämpa en sådan princip? Det finns situationer där man inte klart kan ange vad som är majoritet i kammaren, eftersom majoritetsförhållandena skiftar. Majoriteten är en i en fråga och en annan i en annan fråga. Hur skall det kunna återspeglas i utskotten?

Och dessutom: Spelar det så stor roll vilken majoritet som finns i utskotten? De är, som Nils Berndtson nyss påpekade, beredningsorgan. Det är endast i formella frågor som de fattar beslut. Att det skulle vara så svårt för statliga tjänstemän att skilja mellan utskottsskrivning och reservation när de skall läsa betänkandena tror jag inte på. Jag menar att de har förmåga att göra detta.

Jag har pläderat för denna lösning, men tyvärr har jag inte vunnit gehör för den, eftersom man har drivit linjen att majoriteten i kammaren alltid skall återspeglas av en majoritet i utskotten. Det är en omöjlig lösning.

I denna situation har jag föreslagit att man som ett provisorium skall kunna ge suppleanterna möjligheter att agera på ett annat sätt än nu, nämligen genom ett tillkännagivande av talmanskonferensen att suppleant ägde rätt att foga uttalande till betänkande och som följd därav också hade yttranderätt vid utskottens sammanträden. Denna tanke godtogs från vpk:s sida, men den avvisades av de borgerliga. Under sådana förhållanden var det självklart omöjligt att framlägga en rekommendation från talmanskonferensens sida. Denna tanke har fallit. Men skulle den vara mera godtagbar till hösten, när vi skall välja utskott, tycker jag att man skall följa den. Ännu hellre skulle jag önska att vi under våren kunde arbeta fram ett förslag inom översynsutredningen som skulle kunna leda till en sådan ändring att man i riksdagsordningen fixerade valmetoden för utskotten på det sättet att man finge räkna utskotten som en enhet vid valen. Efter Bertil Fiskesjö's inlägg förutsätter jag att det finns utrymme för en diskussion på den punkten.

Men jag måste erkänna att jag blev pessimistisk när det gäller möjligheter att lösa problemet, sedan jag lyssnat till Bertil Fiskesjö. Han har ett uppslag: det skall träffas en uppgörelse mellan socialdemokraterna och vpk. Men detta

gäller ju en principiell fråga. Jag utgår ifrån att Bertil Fiskesjö inte menar att socialdemokraterna alltid skall avstå utskottsplatser så att de partier som inte kan få proportionell representation skall bli företrädda. I så fall skulle man skriva in en regel om detta, men vi brukar ju undvika sådana regler i grundlagar. Det här gäller inte enbart vpk:s representation 1978, utan det gäller den principiella frågan hur man för alla partier som kommer över 4-procentsspärren skall kunna ordna representation i riksdagens utskott i proportion till deras styrka.

Nu menade Bertil Fiskesjö att socialdemokraterna skulle träffa en överenskommelse om detta. Men samtidigt förklarar han att man skall ha en ordning som skall kunna tillämpas i alla lägen. I det sista instämmer jag. Men då går det inte att lösa problemet på det sättet att socialdemokraterna och vpk delar platser.

När det gäller den tidigare situationen så baserades den på överenskommelse. Såvitt mitt minne inte sviker mig var det en överenskommelse som stöddes av riksdagens samtliga partier.

När det sedan gäller utskottsutfrågningarna skall jag inte närmare gå in på den frågan här i dag. Jag har haft tillfälle att flera gånger för kammaren redovisa min syn. Men låt mig få erinra om att det i dag föreligger ett lagförslag om ändring av riksdagsordningen och att kammaren har att säga ja eller nej till detta ändringsförslag. Det är inte fråga om ett yrkande om utredning, det är inte fråga om ett uppdrag åt översynsutredningen, utan vad Anders Björck och Daniel Tarschys inbjuder oss till är att anta en grundlagstext som finns i en motion – utan att det har prövats vilka konsekvenser ett bifall till denna grundlagstext kan få. Så djärvt grundlagsstiftar vi väl ändå inte i Sveriges riksdag.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

BERTIL FISKESJÖ (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall kommentera ett par punkter i Hilding Johanssons anförande.

Han sade här att vi i utredningen hade motsatt oss ett konstruktivt förslag från socialdemokratisk sida till en provisorisk lösning av frågan om utskottsrepresentation för vpk. Förslaget gick ut på att talmanskonferensen skulle rekommendera utskotten att medge suppleant rätt att foga uttalanden till betänkanden och som följd därav också få yttranderätt vid utskottens sammanträden.

Om vi granskar frågan mer ingående finner vi att förslaget också skulle innebära att dessa speciella uttalanden skulle kunna innehålla yrkanden. Man skulle alltså på det sättet i utskotten kunna framställa yrkanden som inte blir föremål för någon votering. Ett synnerligen märkligt förfarande! Vi skulle därigenom få fyra olika typer av meningsyttringar från utskotten, nämligen dels utskottens rekommendation till kammaren, dels reservanternas förslag, dels vad som förekommer i särskilda yttranden, dels de yrkanden som skulle föreligga i denna alldeles speciella form av uttalanden. Detta förslag är helt enkelt ur olika synpunkter ett omöjligt förslag.

Onsdagen den
29 mars 1978

*Riksdagens arbets-
former m. m.*

Hilding Johansson vill att utskottsrepresentationen skall räknas ut på grundval av det totala antalet ledamöter i kammaren. Detta låter i och för sig bra, men det håller inte i slutändan, eftersom det till syvende og sist på något sätt måste bestämmas i vilka utskott ett litet parti, som inte kan få representation i samtliga utskott, skall ha sina representanter. Här måste alltså finnas en regel som anger hur det problemet skall lösas.

Sedan är jag litet överraskad över att Hilding Johansson tar så lätt på frågan om majoritetsförhållandena i utskotten. Det var på sätt och vis en nyhet för mig. Jag vill erinra om att det skulle försvåra utskottens arbete på många olika sätt. Utskotten har ju numera också initiativrätt, vilket ytterligare komplicerar frågan. Jag har svårt att föreställa mig att någon regeringskombination skulle anse det önskvärt eller praktikabelt att regeringskombinationens majoritet inte också hade majoritet i utskotten.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

NILS BERNDTSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag noterar att Hilding Johanssons anförande andas en vilja att söka sig fram till lösningar – provisoriska eller bestående. Han pekade på två möjligheter som diskuterats. Jag tror det är bra att det blivit sagt att utredningen ingalunda har varit utan uppslag, fastän man där ännu inte kommit fram till resultat. Man fick förut ett intryck av att det skulle ha saknats idéer, men det finns som sagt möjligheter att gå vidare med dessa idéer och att hitta en lösning.

Jag vill också varna för att de invändningar som kan komma att resas och som Hilding Johansson snuddade vid kan vara något av den obotfärdiges förhinder. Vilka argument finns det exempelvis emot att suppleanterna skulle ha yttranderätt och möjlighet att foga reservation eller yttrande till utskottsbetänkande? Jo, bl. a. sades det att det är många suppleanter och att det skulle kunna innebära risk för att alla suppleanterna helt plötsligt började yttra sig, eftersom denna yttranderätt inte skulle vara förbehållen bara ett parti. Detta är naturligtvis nonsens. Varför skulle en suppleant i ett parti som har en ordinarie ledamot i ett utskott ha anledning att argumentera för olika frågor? Jag tycker också att man i det sammanhanget bör ställa sig frågan: Hur många suppleanter deltar normalt i utskottens sammanträden? Jag vill uppmana representanterna från de olika partierna att räkna dem och föra statistik i utskotten. Då kommer ni nog att bli förvånade över hur litet antal suppleanter det är som regelmässigt deltar i utskottens arbete – såvida de inte tjänstgör i stället för någon ordinarie ledamot.

Om nu alla är ense om att den nuvarande ordningen är otillfredsställande – och den är otillfredsställande för utskottens arbete, den är otillfredsställande för kammarens arbete, den är otillfredsställande för kanslipersonalens arbete och den är synnerligen otillfredsställande för ett parti som är representerat i riksdagen, ja, det har t. o. m. sagts att den är otillfredsställande ur allmän synpunkt; det sade ju KU i fjol – då borde riksdagen rimligen vara kapabel att lösa den här frågan, om viljan finns!

HILDING JOHANSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag har verkligen ansträngt mig för att finna konstruktiva lösningar på det här problemet, och jag skall fortsätta med det. Jag hoppas att vi i översynsutredningen under vårens lopp skall kunna nå fram till ett förslag som vi kan lägga fram för kammaren.

Låt mig i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på att utskottet håller fast vid den ståndpunkt som Nils Berndtson återgav ur dess fjolårsuttalande. T. o. m. i utskottets text knyter man an till detta uttalande. Det gäller alltså för samtliga partier som deltar i utskottet, och vpk förde också fram denna tanke. Det bör därför vara en allmän enighet om detta i riksdagen.

När det sedan gäller mitt förslag till provisorium är den enda invändning som har förts fram den, att man skulle få en fjärde typ av yttrande från utskottets sida. Nog kan man hålla reda på detta här i riksdagen! Det skulle i praktiken ha inneburit att dessa uttalanden skulle ha slutat med att man lade fram några förslag. De förslagen för man ju fram här i kammaren i alla fall – förslagsrätten har alla här i kammaren. Det är underligt att man reser den invändningen.

I fråga om den permanenta lösningen är det visserligen sant som Bertil Fiskesjö säger, att utskotten har tillerkänts initiativrätt. Men det är ändå kammaren som avgör. Kammaren kan avslå ett initiativ från utskottet.

Att hävda att det alltid skall finnas majoritet för regeringen i utskotten är en helt omöjlig ståndpunkt – det kan ju finnas minoritetsregeringar. Hur skulle t. ex. regeringarna under 1920-talet kunnat ha majoritet i utskotten? Det skulle ha betytt att man hade fått skifta majoritet i utskotten lika tätt som man bytte regering. Det är naturligtvis en omöjlig ståndpunkt.

Jag kan inte hjälpa att även jag tycker att det börjar bli litet av den obotfärdiges förhinder när man reser alla dessa invändningar mot de förslag vi har lagt fram. Jag hoppas att vi efter den här debatten skall kunna få en konstruktiv debatt i översynsutredningen.

BERTIL FISKESJÖ (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill erinra Hilding Johansson om att när frågan var uppe i översynsutredningen och Hilding Johansson ställde förslaget, så drevs det inte till något yrkande. Vi hade ingen omröstning i utredningen, det var en allmän diskussion. Kontentan av det hela blev att förslaget inte ansågs praktikabelt och att detta på lämpligt sätt skulle meddelas partierna och talmanskonferensen.

Sedan har jag inte – hoppas jag – sagt att en regering i alla lägen kan begära att ha majoritet i utskotten. Jag har sagt – det var i alla fall min avsikt – att en regering kan ha berättigade krav på att den majoritet som regeringen förfogar över i riksdagen också skall återspeglas i utskottens sammansättning.

HILDING JOHANSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Efter Bertil Fiskesjös senaste inlägg kanske vi får vara så formella i översynsutredningen att vi begär votering litet då och då. Men hitintills har vi inte arbetat på det sättet. Vi har försökt att nå fram till

Onsdagen den
29 mars 1978

*Riksdagens arbets-
former m. m.*

enhälliga förslag, och då har vi väntat litet i stället för att pressa fram voteringar. När det gällde detta provisorium som jag föreslog var det helt meningslöst med votering, därför att det förutsatte enhällighet av utredningen i första omgången och därefter av talmanskonferensen. Eljest hade ju en sådan rekommendation blivit fullkomligt meningslös.

När det sedan gäller regeringsmajoriteten fattar jag nu Bertil Fiskesjö på det sättet att han menar att det skall finnas en regeringsmajoritet i alla utskott. Men detta är ett helt omöjligt krav. Majoriteten kan vara olika i olika frågor. Man behöver bara gå tillbaka till perioden 1973–1976 för att upptäcka det. Vänder vi tillbaka till 1920-talet, där jag befann mig tidigare, finner vi att det är än mera uppenbart. Man hoppade ju då från tuva till tuva för att få majoritet. Det är alltså ett helt omöjligt krav som här ställts upp. Skall man gå in för det – ja, då kan vi över huvud taget inte ha utskott.

Tredje vice talmannen anmälde att Bertil Fiskesjö anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

TORKEL LINDAHL (fp):

Herr talman! Det är helt uppenbart att utredningen om riksdagens arbetsformer är ganska flitig. Man har ju vissa lätt förvirrade sammanträden här i kammaren ibland. Det är förvisso en utredning som har mycket att göra och många svåra frågor att lösa.

Tillåt mig, herr talman, att börja med att säga att vi inte får ordning på arbetssituationen här i riksdagen förrän vi, som herr Fiskesjö sade, angriper grundproblemet, nämligen riksdagsårets utformning. Hur ser riksdagsåret ut? Formellt börjar det i oktober. Då sätter riksdagen i gång, god och glad, och arbetar flitigt fram till juluppehållet. Men strax innan det är dags för juluppehåll slutar utskottens arbete. Det är nämligen ingen idé för utskotten att förbereda betänkanden i någon större utsträckning före den allmänna motionstiden, som infaller i början på januari när riksdagen startar igen. Då går ett par veckor under vilka det förvisso arbetas alldeles oerhört här i riksdagshuset. Men riksdagens arbete skrider inte särskilt mycket framåt. Det är ju då de allmänna motionerna produceras. Sedan skall de sorteras upp och fördelas på resp. utskott, som så sakta kan bena upp dem och starta sitt arbete igen. Det finns alltså en period då riksdagsmaskineriet inte utnyttjas för fullt. Vill vi inte angripa detta kan vi ägna oss åt små partiella reformer, som i och för sig eventuellt kan göra saken litet bättre. Men någon ordentlig bot kommer vi inte att åstadkomma.

Herr talman! Det var egentligen inte detta jag skulle tala om utan snarare om offentlig utskottsutfrågning. Det är en märklig fråga. De som är emot ett system med offentliga utskottsutfrågningar är emot det med alla medel. Jag tror inte att de ärade ledamöter som talar emot ett sådant system är så okunniga eller fattar så fel som det förefaller av argumenten. Vi fick t. ex. höra att det förslag som föreligger innebär att när man i ett utskott väl bestämt sig för – när man alltså är överens därom eller majoriteten vill ha det så – en utfrågning av någon, skall en minoritet kunna begära att denna utfrågning

blir offentlig. Detta sägs helt plötsligt kunna leda till att minoriteten kan förhålla frågan. Hur då? Minoriteten skulle varken få större eller mindre rätt än i dagens läge att få utfrågningar till stånd. Ett spel för galleriet har man talat om. Ja, man kan vara litet halv cynisk och fråga: Hur mycket av det som vi sysslar med här i riksdagen är spel för galleriet? Det skulle nog varken bli mer eller mindre om vi hade offentliga utfrågningar än vad det är i dag.

Den utfrågning vi hade i konstitutionsutskottet i går av ekonomiministern tar man till intäkt för att offentlighet inte är möjlig. Man säger: Titta på den utfrågningen! Där var det ju fråga om saker av konfidentiell natur, och om den varit offentlig hade han ju inte alls kunnat svara. Men det är inte sagt att *alla* utfrågningar skall vara offentliga. Det är sagt att vissa skall kunna vara det – självklart inte sådana som gäller frågor av konfidentiell natur.

Vad finns det då för argument för detta? Dem har vi hört många gånger, de vinner uppenbarligen större och större anklag, och här i kammaren börjar argumenten mot dem att bli svagare och svagare. Men låt oss ta fram ett par. Det viktigaste är väl att offentliga utskottsutfrågningar hjälper till att ge information till allmänheten om de kunskaper och de fakta vi har när vi skall fatta beslut.

Låt mig ta ett par frågor som typexempel. Vi hade i höstas en diskussion om åldersgränserna för att se på film, som behandlades av kulturutskottet. När man beredde den frågan hade man utskottsutfrågningar med experter och representanter för olika områden, som ansågs förstå sig på detta. Det som anfördes var en väsentlig grund för utskottets ställningstagande. Inte bara allmänheten hade haft nytta av att få uppgift om vad som då sades. Jag är säker på att vi som vanliga riksdagsledamöter, inte inblandade i kulturutskottet, hade haft glädje av att få bättre information i dessa frågor.

Det debatteras och skrivs i dag om den utskottsutfrågning vi hade i konstitutionsutskottet med ekonomiministern. Men näringsutskottet hade i går en utskottsutfrågning som rörde sig om situationen i malmfälten i Malmerberget och Kiruna. Det var för de trakterna mycket betydelsefulla saker som avhandlades. Många olika människor var närvarande och mycket information gavs. Hade inte detta varit av intresse för fler? Skulle inte vi *andra*, som så småningom får sitta här i våra bänkar och ta ställning till de frågorna, ha haft glädje av att få informera oss om situationen där? Med det system vi har i dag finns en risk, som Gunnar Richardson och Jörgen Ullenhag påtalar i sin motion, nämligen att den information som meddelas vid en sådan här utskottsutfrågning i ett utskott kan vara ensidig och vilseledande. Om den blir offentlig finns det möjlighet att tillrättalägga felaktigheterna och se till att debatten pålyser vilka brister som eventuellt kan finnas. Har vi inte öppna utskottsutfrågningar utan utfrågningar i slutna rum, får reda på någonting och fattar beslut på grundval av detta och det sedan visar sig att vi har fattat beslut på delvis felaktig grund, vad har vi då egentligen att skylla på annat än att vi inte vågar göra utskottsutfrågningarna offentliga?

Herr talman! Hilding Johansson tyckte att det är fråga om en djärv grundlagsstiftning om vi nu tar ställning till detta. Hilding Johansson torde väl vara medveten om att frågan faktiskt har utretts i samband med

*Riksdagens arbets-
former m. m.*

grundlagsfrågor i flera år. Det här är ingen ny uppfinning, som inte är utredd. Det är bara en mycket bra idé som kammarens majoritet hittills inte har velat ansluta sig till.

OLLE SVENSSON (s):

Herr talman! När vi i dag här talar om att riksdagens arbetsformer och riksdagsmännens arbetsvillkor behöver utredas ytterligare är det inte några problem som är unika för oss i Sverige. I flertalet länder med representativa politiska system av det slag vi har upplever man i dag att utvecklingen ställer allt större krav på de förtroendevalda – krav som blir allt svårare att tillgodose av flera olika skäl, krav som vi emellertid måste ägna uppmärksamhet åt om inte politikernas anseende och därmed förtroendet för demokratin som sådan skall urholkas, krav som vi måste uppmärksamma också för att rädda politikens inflytande över samhällsförvaltningen och undvika en situation som skulle kunna karakteriseras som "expertokrati".

Roten till det onda finns inbyggd i den representativa principen. I ett modernt samhälle måste vi av olika skäl utse vissa medborgare att fatta de avgörande besluten på de andras vägnar. Vi måste då kräva av dessa förtroendevalda att de sätter sig in i de ärenden som de har att besluta om, att de deltar i frågornas förberedande på olika sätt, att de läser in relevant material, att de kort sagt är kompetenta beslutsfattare.

Att detta blir allt svårare i dag är omvittnat. Samhället är mer komplicerat nu än i mitten av 1800-talet när de arbetsformer som parlamenten arbetar efter fick sina grundläggande drag. Den offentliga sektorns tillväxt och framväxandet av välfärdsstaten har lett till att arbetsbelastningen på ett markant sätt ökat. Riksdagens arbetstid har successivt blivit allt längre, från en riksdag vart tredje år efter 1809 till tio månader årligen på 1970-talet.

Samtidigt som människorna har rätt att kräva av oss riksdagsledamöter att vi ägnar den tid som är nödvändig åt riksdagsarbetet har de rätt att se oss i verkliga livet också. Vi sitter här, inte för vår egen skull utan som valda representanter för våra valkretsar. Vi känner alla att vi inte kan fungera i den rollen om vi inte får möjlighet att fortlöpande resa ut på partimöten, till olika folkrörelsesammanskomster, till konferenser och arbetsplatser, och där träffa människorna. Vi måste förklara våra ställningstaganden och få reda på hur människorna ser på olika vardagsfrågor och annat. Riksdagsmän som isolerar sig vid Sergels torg mister kontakten med sina väljare, de blir sämre företrädare för dem i riksdagen.

Här har vi dilemmat: Som beslutsfattare måste vi läsa på och jobba med frågorna här i riksdagen. Som representanter måste vi ha möjlighet att resa ut och träffa människorna. Men vi kan inte vara på två ställen samtidigt. I samma mån som riksdagsarbetet tar alltmer av vår tid i anspråk minskar väljarnas möjligheter att få kontakt med oss. Vi måste bevaka denna utveckling, så att vi även fortsättningsvis kan fungera både i rollen som beslutsfattare och i rollen som representant.

Ett sätt att göra detta är – som framhålls i motionen I425, bakom vilken står företrädare för fyra partier – att se över våra arbetsformer. Vi måste rensa bort

sådan verksamhet och sådana statsrättsliga fiktioner som inte fyller någon reell funktion för dagens arbete. Samtidigt måste vi satsa våra resurser på det arbete som är av betydelse för beslutsfattandet.

Alla riksdagsledamöter vet att efter demokratiseringen och tillkomsten av de moderna partierna är arbetet i riksdagen ett lagarbete. I riksdagsgrupperna samarbetar vi och fördelar arbetsuppgifterna för att på bästa sätt företräda de väljargrupper som gett oss i uppdrag att företräda dem. Det är i riksdagsgrupperna, i utskottsgrupperna, i olika kommittéer och delegationer som vi arbetar oss fram till de ståndpunkter som vi sedan för fram. Att underlätta partigruppernas arbete och skapa nödvändiga resurser för detta är den kanske mest väsentliga reform vi kan besluta om i dagens situation.

Före det moderna partiväsendets tillkomst kunde det vara riktigt att uppfatta beslutsprocessen i riksdagen så enkelt som att ledamöterna trädde in i kamrarna, satte sig ned och debatterade med varandra för att sedan mot bakgrund av endast den debatten ta ställning till frågorna som enskilda personer.

I dag har riksdagsdebatten en annan funktion. Det är här i kammaren som vi inför allmänheten fortlöpande dokumenterar och redovisar våra ställningstaganden. Genom kammardebatten och massmediernas bevakning av vad som sker här får människorna en kontinuerlig information om var vi står i olika frågor och kan bilda sig en uppfattning om hur väl vi företräder våra väljares intressen.

Att erkänna denna förändring i kammardebattens funktion är inte att nedvärdera kammaröverläggningarnas betydelse. Tvärtom är i ett demokratiskt samhälle den offentliga redovisningen av hur partierna och olika ledamöter står i olika frågor en absolut nödvändighet. Ju mer intresseväckande vi kan göra debatterna här, desto större tjänst gör vi demokratin. Men vi kan helt enkelt inte fortsätta att organisera vårt arbete som om de reella besluten som regel fattas i kammaren. Då kommer människorna att undra över vad vi egentligen gör, eftersom vi så ofta inte sitter här i kammaren och avlyssnar debatten. Vi måste tala om för människorna att vi måste göra mycket av vårt egentliga arbete även under plenidagar i olika rum runt omkring kammaren och att vi accepterar en arbetsfördelning som innebär att våra utskottskamrater, då deras ärenden är uppe, inför offentligheten redogör för resultatet av deras arbete. Varje annan prioritering av våra insatser måste med nödvändighet gå ut över våra möjligheter att kompetent företräda våra uppdragsgivare, väljarna.

Jag skall här inte gå in på en mängd detaljförslag om hur vi skulle kunna rationalisera vårt arbete, begränsa tidsåtgången för olika uppgifter som i dag är av mindre vikt och förstärka partigruppernas och enskilda ledamöters resurser. Det får bli en uppgift för arbetsformsutredningen. Jag vill bara med detta inlägg, herr talman, fästa kammarens och därmed allmänhetens uppmärksamhet på den förändring i politikerrollen som den moderna representativa parlamentarismen har medfört och som vi måste acceptera och anpassa oss till om vi även i framtiden skall kunna leva upp till de krav som människorna har rätt att ställa på oss som beslutsfattare och representanter.

Nr 102

Onsdagen den
29 mars 1978

*Riksdagens arbets-
former m. m.*

Jag hoppas att denna insikt, som jag vet att många av kammarens ledamöter delar med mig, skall vägleda arbetsformsutredningen i dess arbete bl. a. med anledning av motionen 1425. Vad det i dag gäller är att få en avvägning mellan riksdagsarbetets utåtriktade och inåtriktade funktion som är optimal med hänsyn till dagens situation.

BERTIL FISKESJÖ (c):

Herr talman! Bara ett par kommentarer till Olle Svenssons anförande. Det var behjärtansvärt, och jag kan instämma i mycket av vad han sade.

Det är intressant att notera att företrädare för socialdemokraterna nu, sedan de själva har kommit i opposition, har blivit intresserade av oppositionens arbetsvillkor. Det är ett av de framsteg som regeringsskiftet har inneburit.

Sedan måste jag tyvärr säga att många av de deklARATIONER som Olle Svensson gjorde i sitt anförande har föga täckning i den motion som han har väckt och som utskottet har behandlat. Vad som krävs i den är i huvudsak ökad service åt riksdagsledamöterna, och det kan man naturligtvis kräva. Vi hade en informationsutredning häromåret. Olle Svensson var ledamot av den. Där diskuterades dessa frågor ingående, och vi lade också fram en del förslag som riksdagen sedan antog. Det visade sig emellertid att det exempelvis på upplysningstjänsten vid det tillfället inte fanns något större behov av personalförstärkningar. Ur allmän synpunkt kan det naturligtvis inte vara riktigt att vi tillsätter tjänster som det visat sig att ingen har någon användning för. Nu är det ju möjligt att situationen har ändrats på de år som gått. Några större förändringar tror jag dock inte har inträffat sedan informationsutredningen avslutade sitt arbete.

OLLE SVENSSON (s):

Herr talman! Det är alldeles riktigt som Bertil Fiskesjö säger att politikerrollen inte är ny, men de krav som ställs på de förtroendevalda förändras ju ständigt i takt med samhällsutvecklingen. Det gäller då att göra en rimlig avvägning mellan våra olika uppgifter. En sådan avvägning kan ju inte undgå att påverkas av samhällsutvecklingen, utan det måste ständigt ske en anpassning till tidens krav.

Bertil Fiskesjö har själv under senare år väckt förslag som syftar till förändringar som skulle underlätta en effektiv arbetsplanering och öka möjligheterna för människorna att komma i direkt kontakt med sina valda företrädare. Jag tänker på de sammanträdesfria veckorna, som när de blivit mer etablerade och kanske något fler kommer att bli av stor betydelse i det avseendet.

Det har även väckts andra förslag i samma syfte. Men det kanske inte är meningsfullt att i dag diskutera detta, när vi nu är eniga om att uppdra åt arbetsformsutredningen att se över hela detta problemkomplex.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 315 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Nils Berndtson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i betänkandet nr 29 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motonen nr 315 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledmöter ha röstat för ja-propositionen. Då Nils Berndtson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 287
Nej - 13
Avstår - 2

Mom. 3

TREDJE VICE TALMANNEN: Beträffande detta moment har yrkats bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av Anders Björck och Daniel Tarschys. I reservationen föreslås ändring i riksdagsordningen. Av lagförslaget framgår att ändringen önskas genomförd med ett enda beslut. För bifall till sådant beslut krävs anslutning av viss kvalificerad majoritet. Utskottets hemställan, som endast kräver enkel majoritet, kan inte i en avgörande omröstning ställas mot reservationen. Kammaren har därför att först genom särskilt beslut ta ställning till yrkandet i reservationen. Om inte minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av kammarens ledamöter röstar för bifall till reservationen har denna förkastats. Proposition ställs då i stället på bifall till utskottets hemställan.

Reservationen

Följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den som vill att kammaren bifaller reservationen av Anders Björck och Daniel Tarschys röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Om inte minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av kammarens ledamöter röstar ja, har kammaren avslagit reservationen.

Vid omröstning genom uppresning förklarades mindre än tre fjärdedelar av de röstande ha röstat för bifall till ja-propositionen. Då Daniel Tarschys

Nr 102

Ondsdagen den
29 mars 1978

*Riksdagens arbets-
former m. m.*

Nr 102

Onsdagen den
29 mars 1978

*Ändrad mandat-
period för riksdagens
utskott*

begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 85
Nej - 213
Avstår - 5

Reservationen hade alltså inte biträts av erforderligt antal röstande, varför kammaren avslagit reservationen.

Utskottets hemställan

Bifölles.

Mom. 4 och 5

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Arne Blomkvist (s) anmälde att han i voteringen beträffande mom. 3 avsett att rösta för avslag på reservationen men av misstag kommit att biträda densamma.

§ 7 Ändrad mandatperiod för riksdagens utskott

Föredrogs konstitutionsutskottets betänkande 1977/78:30 med anledning av förslag från utredningen angående en allmän översyn av riksdagens arbetsformer om ändrad mandatperiod för riksdagens utskott (Förslag 1977/78:17).

I skrivelse till riksdagen hade talmanskonferensen överlämnat ett från utredningen angående en allmän översyn av riksdagens arbetsformer avgivet förslag, 1977/78:17, innebärande att utskottens mandatperiod skulle ändras till att omfatta riksdagens valperiod.

I detta sammanhang hade behandlats

dels den med anledning av förslaget väckta motionen 1977/78:1759 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen i avvaktan på en lösning av frågan om utskottens sammansättning skulle avslå förslaget om ändrad mandatperiod för riksdagens utskott,

dels den under allmänna motionstiden vid 1977/78 års riksmöte väckta motionen 1977/78:251 av Erik Adamsson (s), vari hemställts att riksdagen skulle uppdra åt utredningen angående en allmän översyn av riksdagens arbetsformer att lägga fram förslag till sådan ändring av bestämmelserna i riksdagsordningen att val av riksdagens utskott skulle avse riksdagens valperiod.

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle

1. med anledning av förslaget 1977/78:17 och med avslag på motionen 1977/78:1759

a) anta den av utskottet föreslagna lydelsen av 4 kap. 2 § riksdagsordningen,

b) anta den av utskottet föreslagna lydelsen av tilläggsbestämmelsen 4.2.1 till riksdagsordningen, innebärande att tiden inom vilken utskottsvalen skulle förrättas förlängdes så att valen skedde senast på åttonde dagen efter den dag lagtima riksmöte inletts,

c) anta det av utskottet framlagda lagförslaget i övrigt,

2. förklara motionen 1977/78:251 besvarad med ställningstagandet under 1.

NILS BERNDTSON (vpk):

Herr talman! Trots det kända och nyligen påtalade förhållandet att vpk-representanterna i riksdagens utskott – även i konstitutionsutskottet – inte kan foga sin mening till utskottsbetänkandena skall jag avstå från att utförligt redovisa vad som kunde ha stått i en reservation till KU:s betänkande nr 30. Motiveringen för mitt yrkande kan göras kort också därför att detta ärende hänger samman med det nyss behandlade.

Vi har i motionen 1759 från vpk yrkat avslag på förslaget till ändrad mandatperiod för riksdagens utskott. Jag skall inte diskutera för- och nackdelar med förslaget som sådant. Bådadera finns säkert. Vad vi i motionen anfört är att vi finner det oriktigt att ta ställning till en underordnad fråga, såsom mandattidens längd, när frågan om utskottens sammansättning inte är löst.

Detta ställningstagande grundas på en faktisk erfarenhet från behandlingen av utskottens sammansättning. Om vi antar att treårig mandatperiod hade gällt vid 1976/77 års riksmötes början, då som bekant utskottens sammansättning inte var klar, skulle en eventuell lösning av denna fråga under valperioden ha varit svår att tillämpa. Låt oss anta att utredningen om riksdagens arbetsformer kommer med ett förslag under våren. Det är då möjligt med nuvarande ordning att tillämpa detta förslag från nästa riksmötes början. Med treårsperioder skulle det säkert vara mycket svårt att företa ändringar före valperiodens slut.

Det finns heller inga redovisade skäl som visar på ett större behov av brådska i denna fråga än i frågan om riksdagsutskottens sammansättning. Det går mycket väl att lösa dessa frågor samtidigt. Med hänvisning till vad vi har anfört i motionen 1759 om skälen till att vi inte kan se frågan om utskottens mandattid avskild från utskottens sammansättning ber jag, herr talman, att få yrka avslag på konstitutionsutskottets hemställan.

I anslutning till föregående ärende påtalade jag utskottets säregna sätt att behandla en motion. I KU:s betänkande nr 30 finns inte en rad som anger utskottets inställning till syftet med vår motion, nämligen att mandattidens längd inte skall ses avskild från frågan om utskottens sammansättning. I Hur

*Ändrad mandat-
period för riksdagens
utskott*

kan utskottet lämna ifrån sig ett betänkande, vari yrkas avslag på en motion, utan att utskottet ger någon som helst motivering för sitt ställningstagande? Den frågan bör besvaras.

BERTIL FISKESJÖ (c):

Herr talman! Vi har nyss haft en lång debatt om riksdagens arbetsformer och om utskottsrepresentationen, och jag skall inte upprepa argumenten från den debatten. Den grundläggande anledningen till att utskottet har avstyrkt vpk-motionen är naturligtvis de skäl som redovisades i det tidigare betänkandet.

Förslaget att vi skall utse utskotten för hela mandatperioden har tillkommit för att i någon mån bidra till att få en snabbare start på hösten av arbetet i riksdagen över huvud taget. Erfarenheterna från de år som har gått visar ju att en sådan reform är av nöden.

Sedan skulle jag kanske med anledning av Nils Berndtsons yrkande och anförande vilja säga att företrädare för vpk i utredningen om riksdagens arbetsformer har varit med om att arbeta fram det förslag som man nu yrkar avslag på.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

NILS BERNDTSON (vpk):

Herr talman! Det borde ha framgått för herr Fiskesjö både av motionen och av mitt inlägg att skälet till vårt avslagsyrkande är att man inte har lyckats lösa frågan om utskottens sammansättning. Vi har alltså inte tagit upp en diskussion om förslaget rörande mandatperioden som sådan, och det har säkert heller inte funnits anledning till annat ställningstagande vid den tidpunkt när utredningen behandlade frågan. Alla har väl ändå hoppats att utredningen också skulle lösa den andra viktiga frågan, om utskottens sammansättning.

Jag kritiserade utskottets behandling av vår motion, där vi har redovisat skälen för vårt yrkande. Men jag frågade efter utskottets motiveringar för att avvisa motionen. Hur skall man kunna läsa ut hur utskottet ser på sambandet mellan utskottens sammansättning och mandatperiodens längd? Jag erkänner att det är ett framsteg att utskottets talesman nu här i kammaren har redogjort för hur utskottet resonerat, men om någon utanför denna kammare läser konstitutionsutskottets betänkande och vill veta hur man kommit fram till avslagsyrkandet på motionen, var hittar då han eller hon utskottets ståndpunkt?

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

TREDJE VICE TALMANNEN: I detta moment föreslås bl. a. ändring i riksdagsordningen. Av betänkandet framgår att ändringen avses att genomföras med ett enda beslut. Här har yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels avslag på densamma. För bifall till utskottets hemställan krävs att minst

tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter förenar sig om beslutet. Beslut i ärende som fordrar anslutning av särskilt flertal skall fattas genom omröstning.

Nr 102

Onsdagen den
29 mars 1978

Följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den som vill att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i betänkandet nr 30 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Om inte minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av kammarens ledamöter röstar ja, har kammaren avslagit utskottets hemställan.

Vid omröstning genom uppresning förklarades minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av kammarens ledamöter ha röstat för bifall till ja-propositionen. Då Nils Berndtson begärde rösträkning verkställdes voting med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 288
Nej - 12

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

§ 8 Föredrags

Konstitutionsutskottets betänkande

1977/78:31 med anledning av i propositionen 1977/78:100 framlagda förslag om vissa anslag för budgetåret 1978/79 under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m.

Punkterna 1-22

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 23

Lades till handlingarna.

Punkten 24

Utskottets hemställan bifölls.

*Ändrad mandat-
period för riksdagens utskott*

*Rätt för kommun
att anslå medel
till viss utbildnings-
verksamhet***§ 9 Rätt för kommun att anslå medel till viss utbildningsverksamhet**

Föredrogs konstitutionsutskottets betänkande 1977/78:32 med anledning av motion om rätt för kommun att anslå medel till viss utbildningsverksamhet.

PAUL JANSSON (s):

Herr talman! I motionen 1977/78:910, som behandlas i förevarande betänkande från konstitutionsutskottet, har vi motionärer tagit upp frågan om kommunernas rätt att anslå medel för viss utbildningsverksamhet.

Det var ju så att kommunaldemokratiska utredningen på sin tid i sitt huvudbetänkande rekommenderade landsting och kommuner att ge partistöd i sådan omfattning att partierna fick möjlighet att i ökad utsträckning svara för viss grundutbildning av blivande förtroendevalda. I det sammanhanget pekade man på behovet av att satsa särskilda resurser på att intressera och utbilda medborgare från grupper som är underrepresenterade bland de förtroendevalda. Det finns som bekant flera sådana grupper, som av olika skäl inte är representerade i våra beslutande församlingar i den utsträckning som från demokratisk synpunkt vore önskvärd.

I motionen pekar vi på att det råder stor enighet om att förtroendevalda i landsting och kommuner skall beredas möjlighet till utbildning i kommunala frågor samt att arvode och annan ersättning skall utgå av kommunala medel för detta ändamål. Nu är det emellertid på det sättet, som också konstitutionsutskottet har konstaterat, att denna utbildning genom den konstruktion som den nya kommunallagen har fått är att ses som fullgörande av ett förtroendeuppdrag som man redan har. Ersättning med kommunala medel kan således utgå endast till den som redan har ett förtroendeuppdrag. Men på det sättet blir det enligt vår mening svårt att fullfölja kommunaldemokratiutredningens goda tanke att ge personer som tillhör underrepresenterade grupper utbildning i partiernas regi och ersättning för detta av landsting och kommuner.

Naturligtvis är det ett stort framsteg att man numera kan ge redan etablerade kommunala förtroendevalda betald utbildning. Men det gäller ju att också sörja för nyrekryteringen av de förtroendevalda och att intressera och utbilda nya människor så att de kan åta sig kommunala uppdrag av olika slag.

Nu har man ute i kommunerna försökt träffa uppgörelser mellan partierna i denna fråga. Man har diskuterat att införa ett enklare system, med vilket kommunerna skulle kunna ge bidrag för partiernas utbildningsändamål utan att behöva skapa en sådan byråkrati som det här är fråga om med krav på beslut om deltagande i kurser, insändande och handläggning av arvodes- och reseräkningar, kontroller, attester, många mindre utbetalningar osv. Tyvärr har man funnit att såväl kommunallagen som partistödslagen lägger hinder i vägen för en sådan rationell och enkel behandling av dessa frågor.

Konstitutionsutskottet är ganska kallsinnigt inför vår motion och vill inte

att riksdagen skall göra en hemställan hos regeringen i det här fallet. Vi anser emellertid att man borde lägga fram ett lagförslag som gjorde det möjligt för landstingskommuner och kommuner att på ett enklare sätt lämna anslag till utbildningsverksamhet som bedrivs av de politiska partier som är representerade i landsting resp. kommunfullmäktige. Utskottet nöjer sig med att hänvisa till det kommunala partistöd som utgår till partierna och säger mycket riktigt att bestämmelserna om kommunalt partistöd innebär att kommunerna resp. landstingskommunerna inte kan avgöra hur detta stöd skall användas. Utskottet anser vidare att man vid beslut om partistödet storlek liksom hittills också bör beakta önskvärldheten av att underlätta partiernas möjligheter att utbilda icke förtroendevalda i kommunala frågor.

Det är naturligtvis riktigt att partierna är oförhindrade att använda partistödspengarna till en sådan här utbildning, eftersom de inte är skyldiga att redovisa hur pengarna används. Men tyvärr är det också så att partistödet i många kommuner fortfarande är ganska blygsamt, och det skall räcka till mycket. Skall man följa lagen om partistöd strikt, så måste man dessutom beakta att den lagen i och för sig faktiskt inte medger att partistödspengar används för utbildningsändamål av detta slag. Partistödet är ju avsett att användas för information till kommunmedlemmar i kommunala frågor och för information till väljarna om partiernas politik. Enligt vår mening vore det mera just och riktigt att vidta åtgärder som gör det möjligt för landsting och kommuner att helt öppet lämna bidrag till utbildningsverksamhet av det slag som en enhällig kommunaldemokratiutredning har rekommenderat.

Herr talman! Vis av erfarenheten inser jag det meningslösa i att gentemot ett enhälligt utskott yrka bifall till vår motion. Jag vill emellertid deklarera att jag *ingalunda* är nöjd med utskottets behandling av motionen, och jag förbehåller mig rätten att återkomma i annat sammanhang.

KARL BOO (c):

Herr talman! Genom den nya kommunallagen har kommuner och landstingskommuner rätt att ge stöd för förtroendevaldas utbildning i form av arvode och viss ersättning för att täcka kostnader som uppkommer i samband med denna utbildning. Det är riktigt som Paul Jansson sade att denna öppning i den nya kommunallagen är väsentlig, eftersom den betyder att man ger de kommunalt förtroendevalda bättre förutsättningar för att utöva sin verksamhet.

I detta sammanhang bör det klart sägas ifrån att det stöd som kommunerna har möjlighet att ge i form av partistöd utgör en utomordentlig tillgång för det partipolitiska arbetet och dess olika arter av verksamhet. Jag vill samtidigt kommentera en referering som Paul Jansson gjorde när han sade att det nuvarande partistödet egentligen inte kan användas för t. ex. utbildningsverksamhet. Det är kanske litet farligt att låta det uttalandet stå oemotsagt här i kammaren, eftersom förhållandet är det att kommunerna och landstingskommunerna icke har rätt att gå in och ge några anvisningar om hur partistödet skall användas. Detta är en mycket viktig princip i samband med

*Rätt för kommun
att anslå medel
till viss utbildnings-
verksamhet*

Onsdagen den
29 mars 1978

*Rätt för kommun
att anslå medel
till viss utbildnings-
verksamhet*

att samhället ger denna form av stöd till partipolitiskt arbete. Partistödet skall således självfallet kunna användas bl. a. för utbildning av grupper med underrepresentation i kommuner och landsting.

Jag tycker att det finns anledning att slå fast att när nu denna öppning i den nya kommunallagen givits, så skall man ta hänsyn till vilka möjligheter de nya bestämmelserna ger när det gäller stöd för utbildning. Som också motionären framhåller har ju de redan förtroendevalda möjlighet att få sådant stöd. Jag finner det angeläget att betona att detta skall ses som ett stöd till de partier som är beredda att förstärka sin utbildning av de verksamma i kommuner och landsting.

Jag vill vidare säga att de lösningar som man nu söker ute i kommuner och landsting och som man i vissa fall lagt fast inte i alla fall uppfyller kommunallagens bestämmelser. Det finns anledning att betona att de beslutande instanserna i kommuner och landsting bör observera vilka möjligheter kommunallagen ger när det gäller stöd till utbildningsverksamhet och anpassa sina riktlinjer för stödet efter dessa förutsättningar. Kortfattat kan man uttrycka det så att i och med att det är preciserat att man kan ge stöd i form av arvode eller ersättning för annan kostnad för utbildningen – dvs. kostnader för resor, omkostnader för bortovaro liksom kurskostnader – så skall också detta ligga som underlag för de riktlinjer som fastställs och de bestämmelser som antas för utbildningen. Men självfallet kan kommuner och landsting från dessa utgångspunkter göra en avvägning när det gäller hur stort stöd som skall utgå på de olika delområdena. Likaså har de självfallet full suveränitet att bestämma beträffande såväl minimi- som maximilängden på den utbildning det här är fråga om.

Till detta kan sägas att det inte är meningen att förslaget skall skapa någon byråkrati utöver den som är nödvändig för den redovisning som alla kommunalt förtroendevalda måste underkasta sig när de representerar kommunen i olika sammanhang. Vad sedan gäller den förhandsinformation som kommuner och landsting förutsatts behöva, så gäller det egentligen bara en information för bedömning av omfånget av utbildningsverksamheten och de ekonomiska resurser som skall ställas till verksamhetens förfogande.

Herr talman! Med det sagda ber jag få yrka bifall till utskottets hemställan.

PAUL JANSSON (s):

Herr talman! Jag vill först säga: Det råder inga delade meningar mellan mig och Karl Boo beträffande partistödets användande. Jag sade också att vi här har en utmärkt bestämmelse som säger att kommunerna och landstingskommunerna – de som ger stödet – inte har någon rätt att kräva redovisning av hur partistödet använts utan att det är upp till partierna själva att använda det på det sätt de finner bäst. På den punkten är vi fullkomligt överens, och jag sade också i mitt första inlägg att det är på det här sättet.

Vi var ute efter att finna en form för att ge partierna stöd till utbildning inte bara av kommunala förtroendemen, som vi nu har – det är ett framsteg att vi

fått den möjligheten, och den behövs säkert på många håll – utan också av blivande kommunala förtroendemän, de som visar speciellt intresse för kommunalpolitiska frågor men som ännu inte har något uppdrag. Jag tror att detta skulle vara mycket värdefullt för att underlätta rekryteringen av nya förtroendemän ute i kommunerna. Och då skulle man ge partierna samma förtroende att hantera dessa utbildningspengar som beträffande partistödet.

Karl Boo säger att det inte blir någon särskilt betungande administration eller byråkrati mer än vad man är utsatt för i övrigt då det gäller att få betalt för resor och utlägg i kommunala sammanhang. Men om nu utbildningen får stor omfattning, som vi hoppas, blir det ändå framför allt tjänstemän på kommun- och landstingskanslier som skall granska de kommunala förtroendemannens utgifter osv. i samband med utbildningsverksamheten. Det kommer säkerligen att bli en byråkratisk belastning, och den kan vara onödig om man i stället försöker gå fram generellt och ge partierna i kommunerna det förtroendet att på samma sätt som de hanterar partistödet – utan någon kontroll från de kommunala myndigheternas sida – hantera även dessa pengar.

Det är klart att kommunerna är oförhindrade att använda det vanliga partistödet till utbildningsverksamhet – jag medger det – men jag upprepar: De pengarna skall räcka till så mycket annat. Och vill man i en kommun satsa på utbildning av blivande förtroendemän, då blir det mindre kvar av partistödet till annan verksamhet, som också är viktig. Det är bara detta vi har velat framhålla.

KARL BOO (c):

Herr talman! Jag vill bara kort säga att om de politiska partierna finner det angeläget att satsa på utbildning av kommande kommunalt aktiva samt underrepresenterade grupper så skall de självklart med sina resurser i övrigt ha möjlighet att satsa på detta.

Det kan väl också sägas att de lösningar som finns antydda i motionen och som har diskuterats ute på fältet i många fall går ut på att det kommunala utbildningsstödet skall relateras till partistödet, dvs. utgå per mandat. Men om man väljer den lösningen finns det ingen som helst anledning att gå andra vägar än över ett höjt partistöd.

Lika klart vill jag slå fast att motiven bakom de nya bestämmelser i kommunallagen som kommit till genom förändringen i lagen var att man skulle kunna förbättra utbildningen för de redan kommunalt aktiva och därmed ge ytterligare en form av stöd över just den kommunala och landstingskommunala budgeten. Detta tycker jag också det är anledning att komma ihåg när man diskuterar dessa frågor.

Man bör alltså ha ett allmänt utbildningsstöd, som inte är relaterat till antalet mandat – annars förstärker man det missnöje som finns på vissa håll mot partistödskonstruktionen. Jag har i olika sammanhang hävdad att det visserligen skulle vara önskvärt med ett grundstöd också på det landstingskommunala och kommunala planet när det gäller partistödet. Men den

*Rätt för kommun
att anslå medel
till viss utbildnings-
verksamhet*

Onsdagen den
29 mars 1978

*Rätt för kommun
att anslå medel
till viss utbildnings-
verksamhet*

lösning som vi efter många diskussioner i partistödsutredningen och senare i utskott och riksdag kom fram till var att vi lade fast ett stort grundstöd till varje i riksdagen representerat parti som – även om det inte direkt sades i diskussionen så åtminstone enligt min uppfattning – skulle täcka alla tre nivåerna. Då har vi redan gjort en fördelning av stödet så att också de mindre partierna har fått ökat bidrag för den allmänna information som är lika för alla partier. Jag vill påminna om detta även i den här debatten. Tyvärr har man i något fall lagt fast sådana regler för utbildningsstödet – som byggts upp efter modellen att partierna fått andel i förhållande till de mandat de har – att de strider mot partistödslagen.

PAUL JANSSON (s):

Herr talman! Jag förstår inte varför Karl Boo ägnar så mycket tid åt att diskutera partistödet och dess konstruktion – vi är överens där. Jag har inte sagt ett ord om att jag vill ändra de regler som gäller för partistödet. Vi är fullkomligt överens på denna punkt.

Vad jag tryckt på är att finna en form för användande av de nya utbildningspengar som partierna nu skall få på ett rationellt och enklare sätt än vad det nu är fråga om, så att man på det sättet också kan nå dem som nu inte har kommunala förtroendeuppdrag, använda pengarna även för det ändamålet. Det finns ju en spärr där. Det är Karl Boo medveten om. Man har inte rätt att använda pengarna till utbildning för blivande förtroendevalda.

Sedan har väl – om jag inte minns fel – Kommunförbundet, där Karl Boo nu är ordförande, rekommenderat Kommunförbundets länsavdelningar att försöka finna just en enklare form, och det var på de grunderna som man ute i länen diskuterade mellan partierna på vilket sätt man skulle kunna lösa det här praktiskt och enkelt.

Men sedan har juristerna – de som kan detta med lagtext och annat – på Kommunförbundet tittat på det här och sagt: Det stämmer inte – det är inte i överensstämmelse vare sig med kommunallagen som den ser ut nu eller med partistödslagen. Det var det besked man fick, och då kunde man inte träffa dessa uppgörelser mellan partierna ute i länen som skulle ha medfört en mer enkel och rationell hantering av dessa pengar och gett oss möjlighet att använda dem på ett sätt som partierna finner lämpligt.

Det är bara på den punkten, herr Boo, som jag velat propagera för en ändring. Men här är man från konstitutionsutskottets sida kallsinnig. Jag har konstaterat det, och jag får väl överväga i vilket sammanhang jag skall återkomma.

KARL BOO (c):

Herr talman! Eftersom jag, som Paul Jansson säger, lägger så stor vikt vid att redovisa partistödet uppläggning och funktion vill jag bara säga att jag gör det därför att den relatering av utbildningsstödet till antalet mandat som diskuterats står i strid med partistödsutredningens intentioner och således är en lagstridig uppläggning, om man skall använda ett så djärvt uttryck i det sammanhanget.

Sedan vill jag bara beträffande de redovisningar som gjorts ifrån Kommunförbundets sida säga att jag här har det brev som gått ut till vissa kommuner som frågat om de juridiska bitarna i det hela. Där är det från förbundets sida klart fastslaget att man inte kan gå andra vägar än dem som jag tidigare refererat och som också utskottet förordar.

PAUL JANSSON (s):

Herr talman! Bara en sista sak till Karl Boo. Jag kanske kan få ge den rekommendationen att han i egenskap av ordförande i Kommunförbundet sätter sig tillsammans med juristerna och där tittar igenom detta ordentligt. Han kan då fundera på alla de konsekvenser som den nya i och för sig bra lagstiftningen har, som öppnar möjligheter till att utbilda redan nu etablerade kommunalmän. Jag har sagt att det är bra. Men, Karl Boo, sätt er tillsammans med juristerna på Kommunförbundet och fundera över de här tingen, så kanske vi kan vara överens om dem i en senare debatt.

KARL BOO (c):

Herr talman! Jag vill bara helt kort säga till Paul Jansson att vi har haft diskussioner. Av dessa har framgått att den nya lagen skall tolkas på det sätt som utskottet nu understrukt.

Från Kommunförbundets sida har vi varit angelägna att betona att vi inte skall byråkratisera mer än nödvändigt. Detta kan vara viktigt att ta med i bilden, därför att man annars kan bygga upp en förrapportering och liknande saker, vilket enligt min mening inte är nödvändigt. Det gäller bara att få ett grepp över de resurser som behövs i kommun och landsting för denna verksamhet.

PAUL JANSSON (s):

Herr talman! Faktum kvarstår, Karl Boo. Kommunförbundet har i detta ärende till kommunerna givit rekommendationer, vilka senare visat sig inte hålla rent juridiskt.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölles.

§ 10 Anslag inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande 1977/78:12 med anledning av propositionen 1977/78:100 såvitt avser utgifterna för budgetåret 1978/79 inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde jämte motioner.

TREDJE VICE TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

Onsdagen den
29 mars 1978

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

I det följande redovisas endast de punkter, vid vilka under överläggningen framställts särskilda yrkanden.

Punkten 4 (Kursverksamhet för jordbrukets rationalisering m. m.)

Regeringen hade i propositionen 1977/78:100 bilaga 13 (jordbruksdepartementet) under punkten B 3 (s. 30–31) föreslagit riksdagen att till Kursverksamhet för jordbrukets rationalisering m. m. för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 5 173 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1977/78:1401 av Svante Lundkvist m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkandena 1 a och 1 b) hemställts att riksdagen skulle 1 a. till Kursverksamhet för jordbrukets rationalisering m. m. för budgetåret 1978/79 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 5 173 000 kr. minskat förslagsanslag, 1 b. besluta att inom den ram av införselavgiftsmedel som tillerkändes jordbruket för budgetåret 1978/79 överföra ett belopp av 5 173 000 kr. till lantbruksstyrelsen att användas till kursverksamhet för jordbrukets rationalisering.

Utskottet hemställde

att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1977/78:1401, yrkandena 1 a och b, till Kursverksamhet för jordbrukets rationalisering m. m. för budgetåret 1978/79 anvisade ett förslagsanslag av 5 173 000 kr.

Reservation hade avgivits

1. av Svante Lundkvist, Maj Britt Theorin, Åke Wictorsson, Gunnar Olsson, Håkan Strömberg, Stig Alftin och Wivi-Anne Radesjö (samtliga s) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1977/78:1401, yrkandena 1 a och b, samt med avslag på regeringens förslag som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört rörande medel till kursverksamhet till jordbrukets rationalisering m. m. för budgetåret 1978/79.

Punkten 13 (Bidrag till permanent skördeeskadeskydd)

Regeringen hade under punkten C 7 (s. 52) föreslagit riksdagen att till Bidrag till permanent skördeeskadeskydd för budgetåret 1978/79 anvisa ett anslag av 30 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1977/78:1401 av Svante Lundkvist m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkande 2) hemställts att riksdagen skulle 2. till Bidrag till permanent skördeeskadeskydd för budgetåret 1978/79 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 30 000 000 kr. minskat anslag.

Utskottet hemställde

att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen

1977/78:1401, yrkande 2, till Bidrag till permanent skördeskadeskydd för budgetåret 1978/79 anvisade ett anslag av 30 000 000 kr.

Reservation hade avgivits

2. av Svante Lundkvist, Maj Britt Theorin, Åke Wictorsson, Gunnar Olsson, Håkan Strömberg, Stig Alftin och Wivi-Anne Radesjö (samtliga s) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1977/78:1401, yrkande 2, skulle avslå regeringens förslag om anslag till Bidrag till permanent skördeskadeskydd för budgetåret 1978/79.

Punkten 16 (Bidrag till skogsförbättringar)

Regeringen hade under punkten D 3 (s. 59–61) föreslagit riksdagen att

1. medge att under budgetåret 1978/79 statsbidrag beviljades med sammanlagt högst 12 500 000 kr. till skogsodlingsåtgärder på nedlagd jordbruksmark och med anslaget i övrigt avsedda ändamål,

2. till Bidrag till skogsförbättringar för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 12 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1977/78:1263 av Torsten Gustafsson (c) och Per-Axel Nilsson (s), vari hemställdes att riksdagen hos regeringen begärde att statsbidrag skulle få beviljas för omplantering av kaninskadade skogskulturer i Gotlands län i huvudsak enligt samma grunder som tillämpades vid omplantering på grund av sorkskador,

1977/78:1401 av Svante Lundkvist m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkandena 3 a och 3 b) hemställdes att riksdagen skulle 3 a. till Bidrag till skogsförbättringar för budgetåret 1978/79 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 12 000 000 kr. minskat förslagsanslag, 3 b. besluta tillföra skogsstyrelsen 12 000 000 kr. för budgetåret 1978/79 av de medel som flöt in i form av skogsvårdsavgifter, för bestridande av kostnader till bidrag till skogsförbättringar,

1977/78:1614 av Filip Johansson m. fl. (c), såvitt nu var i fråga (yrkande 1), och

1977/78:1623 av Karl Erik Olsson m. fl. (c), såvitt nu var i fråga (yrkandena 1–3).

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle

1. avslå motionen 1977/78:1401, yrkande 3 b,

2. med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionerna 1977/78:1614, yrkande 1 i förevarande del, samt 1977/78:1623, yrkande 1 i förevarande del och yrkande 2, medge att under budgetåret 1978/79 statsbidrag beviljades med sammanlagt högst 12 500 000 kr. till skogsodlingsåtgärder på nedlagd jordbruksmark och med anslaget i övrigt avsedda ändamål,

Nr 102

Onsdagen den
29 mars 1978

Anslag inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde

Onsdagen den
29 mars 1978

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

3. med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionerna 1977/78:1401, yrkande 3 a, och 1977/78:1623, yrkande 3, till Bidrag till skogsförbättringar för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 12 000 000 kr.,

4. som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionen 1977/78:1263.

Reservation hade avgivits

3. av Svante Lundkvist, Maj Britt Theorin, Åke Wictorsson, Gunnar Olsson, Håkan Strömberg, Stig Alftin och Wivi-Anne Radesjö (samtliga s) som ansett att utskottet under 1 och 3 bort hemställa

att riksdagen skulle

1. med bifall till motionen 1977/78:1401, yrkande 3 b, besluta att för budgetåret 1978/79 tillföra skogsstyrelsen 12 000 000 kr. av de medel som inflöt i form av skogsvårdsavgifter, för bestridande av kostnader för bidrag till skogsförbättringar,

3. med bifall till motionen 1977/78:1401, yrkande 3 a, avslå dels motionen 1977/78:1623, yrkande 3, dels regeringens förslag om medelsanvisning för budgetåret 1978/79 till Bidrag till skogsförbättringar.

Punkten 17 (Vägbyggnader på skogar i enskild ägo)

Regeringen hade under punkten D 4 (s. 61–63) föreslagit riksdagen att

1. medge att under budgetåret 1978/79 statsbidrag beviljades med sammanlagt högst 30 000 000 kr. till skogsvägbyggnadsföretag,

2. till Vägbyggnader på skogar i enskild ägo för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 20 000 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1977/78:1401 av Svante Lundkvist m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkandena 4 a och 4 b) hemställt att riksdagen skulle 4 a. till Vägbyggnader på skogar i enskild ägo för budgetåret 1978/79 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 12 000 000 kr. minskat förslagsanslag av 8 000 000 kr., 4 b. besluta tillföra skogsstyrelsen 12 000 000 kr. för budgetåret 1978/79 av de medel som flöt in i form av skogsvårdsavgifter, som bidrag till kostnader för vägbyggnader på skogar i enskild ägo.

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle

1. avslå motionen 1978/79:1401, yrkande 4 b,

2. medge att under budgetåret 1978/79 statsbidrag beviljades med sammanlagt högst 30 000 000 kr. till skogsvägbyggnadsföretag,

3. med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1977/78:1401, yrkande 4 a, till Vägbyggnader på skogar i enskild ägo för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 20 000 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

Reservation hade avgivits

4. av Svante Lundkvist, Maj Britt Theorin, Åke Wictorsson, Gunnar Olsson, Håkan Strömberg, Stig Alftin och Wivi-Anne Radesjö (samliga s) som ansett att utskottet under 1 och 3 bort hemställa

att riksdagen skulle

1. med bifall till motionen 1977/78:1401, yrkande 4 b, besluta att för budgetåret 1978/79 tillföra skogsstyrelsen 12 000 000 kr. av de medel som inflöt i form av skogsvårdsavgifter för bestridande av kostnader för vägbyggnader på skogar i enskild ägo,

3. med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionen 1977/78:1401, yrkande 4 a, till Vägbyggnader på skogar i enskild ägo för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 8 000 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen,

Punkten 18 (Åtgärder för intensifierad skogsvård i norra Sverige, m. m.)

Regeringen hade under punkten D 5 (s. 63–65) föreslagit riksdagen att

1. medge att under budgetåret 1978/79 statsbidrag beviljades med sammanlagt högst 49 000 000 kr. till intensifierad skogsvård i norra Sverige,

2. till Åtgärder för intensifierad skogsvård i norra Sverige, m. m. för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 45 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1977/78:591 av Rune Jonsson i Husum m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen gav regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av att fullfölja projekt Skog 80 i Västernorrlands län, och

1977/78:1401 av Svante Lundkvist m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkandena 5 a–c) hemställts att riksdagen skulle 5 a. till Åtgärder för intensifierad skogsvård i norra Sverige m. m. för budgetåret 1978/79 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 45 000 000 kr. minskat förslagsanslag, 5 b. besluta tillföra skogsstyrelsen 75 000 000 kr. för budgetåret 1978/79 av de medel som flöt in i form av skogsvårdsavgifter som bidrag till åtgärder för intensifierad skogsvård i norra Sverige m. m., 5 c. medge att under budgetåret 1978/79 statsbidrag beviljades med sammanlagt högst 90 000 000 kr. till intensifierad skogsvård i norra Sverige.

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle

1. med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1977/78:1401, yrkandena 5 b och c, medge att under budgetåret 1978/79 statsbidrag beviljades med sammanlagt högst 49 000 000 kr. till intensifierad skogsvård i norra Sverige,

2. med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1977/78:1401, yrkande 5 a, till Åtgärder för intensifierad skogsvård i norra Sverige, m. m. för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 45 000 000 kr.,

3. anse motionen 1977/78:591 besvarad med vad utskottet anförde.

Nr 102

Onsdagen den
29 mars 1978

Anslag inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde

Onsdagen den
29 mars 1978

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

Reservation hade avgivits

5. av Svante Lundkvist, Maj Britt Theorin, Åke Wictorsson, Gunnar Olsson, Håkan Strömberg, Stig Alftin och Wivi-Anne Radesjö (samtliga s) som ansett att utskottet under 1 och 2 bort hemställa

att riksdagen skulle

1. med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionen 1977/78:1401, yrkandena 5 b och c, besluta att för budgetåret 1978/79 tillföra skogsstyrelsen 75 000 000 kr. av de medel som inflöt i form av skogsvårdsavgifter för bestridande av kostnader för åtgärder för intensifierad skogsvård i norra Sverige, m. m. samt medge att under budgetåret 1978/79 statsbidrag beviljades med sammanlagt högst 90 000 000 kr. till intensifierad skogsvård i norra Sverige,

2. med bifall till motionen 1977/78:1401, yrkande 5 a, avslå regeringens förslag om medelsanvisning för budgetåret 1978/79 till Åtgärder för intensifierad skogsvård i norra Sverige, m. m.

Punkten 19 (Kursverksamhet för skogsbrukets rationalisering m. m. och Främjande av skogsvård m. m.)

Regeringen hade under punkterna D 6–D 7 (s. 65–67) föreslagit riksdagen att

1. till Kursverksamhet för skogsbrukets rationalisering m. m. för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 2 515 000 kr.,

2. till Främjande av skogsvård m. m. för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 7 500 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1977/78:1267 av Elver Jonsson (fp) och Rolf Sellgren (fp), vari hemställts att riksdagen gav regeringen till känna vad som anförts i motionen om information, rådgivning och kursverksamhet inom skogsbruket, och

1977/78:1401 av Svante Lundkvist m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkandena 6 a och 6 b) hemställts att riksdagen skulle 6 a. till Kursverksamhet för skogsbrukets rationalisering m. m. för budgetåret 1978/79 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 2 515 000 kr. minskat förslagsanslag, 6 b. besluta tillföra skogsstyrelsen 2 515 000 kr. för budgetåret 1978/79 av de medel som flöt in i form av skogsvårdsavgifter till kostnader för kursverksamhet för skogsbrukets rationalisering m. m.

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle

1. avslå motionen 1977/78:1401, yrkande 6 b,

2. med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1977/78:1401, yrkande 6 a, till Kursverksamhet för skogsbrukets rationalisering m. m. för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 2 515 000 kr.,

3. till Främjande av skogsvård m. m. för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 7 500 000 kr.,

4. anse motionen 1977/78:1267 besvarad med vad utskottet anför.

Reservation hade avgivits

6. av Svante Lundkvist, Maj Britt Theorin, Åke Wictorsson, Gunnar Olsson, Håkan Strömberg, Stig Alftin och Wivi-Anne Radesjö (samtliga s) som ansett att utskottet under 1 och 2 bort hemställa

att riksdagen skulle

1. med bifall till motionen 1977/78:1401, yrkande 6 b, besluta att för budgetåret 1978/79 tillföra skogsstyrelsen 2 515 000 kr. av de medel som inflöt i form av skogsvårdsavgifter för bestridande av kostnader för kursverksamhet för skogsbrukets rationalisering m. m.,

2. med bifall till motionen 1977/78:1401, yrkande 6 a, avslå regeringens förslag om medelsanvisning för budgetåret 1978/79 till Kursverksamhet för skogsbrukets rationalisering m. m.

Punkten 23 (Bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar, m. m.)

Regeringen hade under punkten F 5 (s. 83) föreslagit riksdagen att till Bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar, m. m. för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 9 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1977/78:1401 av Svante Lundkvist m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkande 7) hemställts att riksdagen skulle 7. till Bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar, m. m. för budgetåret 1978/79 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 2 500 000 kr. minskat förslagsanslag av 6 500 000 kr.

Utskottet hemställde

att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1977/78:1401, yrkande 7, till Bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar, m. m. för budgetåret 1978/79 anvisade ett förslagsanslag av 9 000 000 kr.

Reservation hade avgivits

7. av Svante Lundkvist, Maj Britt Theorin, Åke Wictorsson, Gunnar Olsson, Håkan Strömberg, Stig Alftin och Wivi-Anne Radesjö (samtliga s) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionen 1977/78:1401, yrkande 7, till Bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar, m. m. för budgetåret 1978/79 anvisade ett förslagsanslag av 6 500 000 kr.

Punkten 25 (Statens utsädeskontroll: Förvaltningskostnader)

Regeringen hade under punkten F 7 (s. 84–92) föreslagit riksdagen att

1. godkänna de riktlinjer för utsädeskontrollen som i propositionen förordats,

2. till Statens utsädeskontroll: Förvaltningskostnader för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 16 266 000 kr.

Anslag inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde

Nr 102

Onsdagen den
29 mars 1978

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1977/78:1401 av Svante Lundkvist m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkande 8) hemställts att riksdagen skulle 8. till Statens utsädeskontroll: Förvaltningskostnader för budgetåret 1978/79 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 423 000 kr. minskat förslagsanslag av 15 843 000 kr.

Utskottet hemställde
att riksdagen skulle

1. godkänna de riktlinjer för utsädeskontrollen som förordats i propositionen,
2. med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1977/78:1401, yrkande 8, till Statens utsädeskontroll: Förvaltningskostnader för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 16 266 000 kr.

Reservation hade avgivits

8. av Svante Lundkvist, Maj Britt Theorin, Åke Wictorsson, Gunnar Olsson, Håkan Strömberg, Stig Alftin och Wivi-Anne Radesjö (samtliga s) som ansett att utskottet bort hemställa
att riksdagen skulle

1. godkänna de riktlinjer för utsädeskontrollen som reservanterna förordat,
2. med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionen 1977/78:1401, yrkande 8, till Statens utsädeskontroll: Förvaltningskostnader för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 15 843 000 kr.

Punkten 29 (Sveriges lantbruksuniversitet: Djursjukhuset i Skara)

Regeringen hade under punkten G 7 (s. 115–116) föreslagit riksdagen att till Sveriges lantbruksuniversitet: Djursjukhuset i Skara för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 652 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1977/78:1401 av Svante Lundkvist m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkande 9) hemställts att riksdagen skulle 9. till Sveriges lantbruksuniversitet: Djursjukhuset i Skara för budgetåret 1978/79 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 400 000 kr. minskat förslagsanslag av 252 000 kr.

Utskottet hemställde

att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1977/78:1401, yrkande 9, till Sveriges lantbruksuniversitet: Djursjukhuset i Skara för budgetåret 1978/79 anvisade ett förslagsanslag av 652 000 kr.

Reservation hade avgivits

9. av Svante Lundkvist, Maj Britt Theorin, Åke Wictorsson, Gunnar Olsson, Håkan Strömberg, Stig Alftin och Wivi-Anne Radesjö (samtliga s) som ansett att utskottet bort hemställa
att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till

motionen 1977/78:1401, yrkande 9, till Sveriges lantbruksuniversitet: Djursjukhuset i Skara för budgetåret 1978/79 anvisade ett förslagsanslag av 252 000 kr.

Punkten 31 (Inredning och utrustning av lokaler vid Sveriges lantbruksuniversitet m. m.)

Regeringen hade under punkten G 9 (s. 117–126) föreslagit riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om anskaffning av inredning och utrustning för lokaler vid Sveriges lantbruksuniversitet m. m. inom de kostnadsramar som förordats i propositionen,

2. till Inredning och utrustning av lokaler vid Sveriges lantbruksuniversitet m. m. för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 18 500 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1977/78:1401 av Svante Lundkvist m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkande 10) hemställts att riksdagen skulle 10. till Inredning och utrustning av lokaler vid Sveriges lantbruksuniversitet m. m. för budgetåret 1978/79 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 1 000 000 kr. minskat reservationsanslag av 17 500 000 kr.

Utskottet hemställde
att riksdagen skulle

1. bemyndiga regeringen att besluta om anskaffning av inredning och utrustning för lokaler vid Sveriges lantbruksuniversitet m. m. inom de ramar som förordats i propositionen,

2. med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1977/78:1401, yrkande 10, till Inredning och utrustning av lokaler vid Sveriges lantbruksuniversitet m. m. för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 18 500 000 kr.

Reservation hade avgivits

10. av Svante Lundkvist, Maj Britt Theorin, Åke Wictorsson, Gunnar Olsson, Håkan Strömberg, Stig Alftin och Wivi-Anne Radesjö (samtliga s) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen skulle med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionen 1977/78:1401, yrkande 10, till Inredning och utrustning av lokaler vid Sveriges lantbruksuniversitet m. m. för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 17 500 000 kr.

Punkten 40 (Miljövårdsinformation)

Regeringen hade under punkten H 4 (s. 141–142) föreslagit riksdagen att till Miljövårdsinformation för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 3 400 000 kr.

Nr 102

Onsdagen den
29 mars 1978

Anslag inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde

Onsdagen den
29 mars 1978

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1977/78:248 av Oswald Söderqvist m. fl. (vpk), vari föreslagits 1. att riksdagen hemställde hos regeringen att från och med budgetåret 1978/79 en miljöinformationsfond skulle inrättas, 2. att riksdagen beslutade anvisa 900 000 kr. för fondens utdelning och administration under budgetåret 1978/79.

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle

1. avslå motionen 1977/78:248,
2. till Miljövårdsinformation för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 3 400 000 kr.

Punkten 42 (Miljövårdsforskning)

Regeringen hade under punkten H 7 (s. 147–148) föreslagit riksdagen att till Miljövårdsforskning för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 32 600 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1977/78:791 av Olof Palme m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkande 14) hemställts att riksdagen beslutade 14. att till Miljövårdsforskning (H 7), mot bakgrund av vad som anförts i motionen, för budgetåret 1978/79 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 1 700 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 34 300 000 kr., och

1977/78:1401 av Svante Lundkvist m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkande 11) hemställts att riksdagen skulle 11. till Miljövårdsforskning för budgetåret 1978/79 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 1 700 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 34 300 000 kr.

Utskottet hemställde

att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionerna 1977/78:791, yrkande 14, och 1977/78:1401, yrkande 11, till Miljövårdsforskning för budgetåret 1978/79 anvisade ett reservationsanslag av 32 600 000 kr.

Reservation hade avgivits

11. av Svante Lundkvist, Maj Britt Theorin, Åke Wictorsson, Gunnar Olsson, Håkan Strömberg, Stig Alftin och Wivi-Anne Radesjö (samtliga s) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionerna 1977/78:791, yrkande 14, och 1977/78:1401, yrkande 11, till Miljövårdsforskning för budgetåret 1978/79 anvisade ett reservationsanslag av 34 300 000 kr.

Punkten 45 (Undersökningar av hälso- och miljöfarliga varor)

Regeringen hade under punkten H 10 (s. 150–151) föreslagit riksdagen att

till Undersökningar av hälso- och miljöfarliga varor för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 2 160 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1977/78:791 av Olof Palme m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkande 15) hemställts att riksdagen beslutade 15. att till Undersökningar av hälso- och miljöfarliga varor (H 10) för budgetåret 1978/79 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 840 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 3 000 000 kr., och

1977/78:1401 av Svante Lundkvist m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkande 12) hemställts att riksdagen skulle 12. till Undersökningar av hälso- och miljöfarliga varor för budgetåret 1978/79 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 840 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 3 000 000 kr.

Utskottet hemställde

att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionerna 1977/78:791, yrkande 15, och 1977/78:1401, yrkande 12, till Undersökningar av hälso- och miljöfarliga varor för budgetåret 1978/79 anvisade ett reservationsanslag av 2 160 000 kr.

Reservation hade avgivits

12. av Svante Lundkvist, Maj Britt Theorin, Åke Wictorsson, Gunnar Olsson, Håkan Strömberg, Stig Alftin och Wivi-Anne Radesjö (samtliga s) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionerna 1977/78:791, yrkande 15, och 1977/78:1401, yrkande 12, till Undersökningar av hälso- och miljöfarliga varor för budgetåret 1978/79 anvisade ett reservationsanslag av 3 000 000 kr.

Punkten 47 (Bidrag till kommunala avloppsreningsverk m. m.)

Regeringen hade under punkten H 13 (s. 154–155) föreslagit riksdagen att

1. medge att för budgetåret 1978/79 statsbidrag till kommunala avloppsreningsverk fick beviljas med sammanlagt högst 90 000 000 kr.,

2. godkänna vad i propositionen förordats i fråga om förhöjda statsbidrag till avloppsreningsverk i vissa särskilt angivna fall,

3. till Bidrag till kommunala avloppsreningsverk m. m. för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 120 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1977/78:791 av Olof Palme m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkande 13) hemställts att riksdagen beslutade 13. till Bidrag till kommunala avloppsreningsverk m. m. (H 13) anvisa en i förhållande till regeringens förslag med 40 000 000 kr. förhöjd statsbidragsram av 130 000 000 kr., och

1977/78:1401 av Svante Lundkvist m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga

Nr 102

Onsdagen den
29 mars 1978

Anslag inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

(yrkande 13) hemställt att riksdagen skulle 13. medge att för budgetåret 1978/79 statsbidrag till kommunala avloppsreningsverk fick beviljas med ett i förhållande till regeringens förslag med 40 000 000 kr. förhöjt belopp av högst 130 000 000 kr.

Utskottet hemställde
att riksdagen skulle

1. med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionerna 1977/78:791, yrkande 13, och 1977/78:1401, yrkande 13, medge att för budgetåret 1978/79 statsbidrag till kommunala avloppsreningsverk fick beviljas med sammanlagt högst 90 000 000 kr.,

2. godkänna vad i propositionen förordats i fråga om förhöjda statsbidrag till avloppsreningsverk i vissa särskilt angivna fall,

3. till Bidrag till kommunala avloppsreningsverk m. m. för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 120 000 000 kr.

Reservation hade avgivits

13. av Svante Lundkvist, Maj Britt Theorin, Åke Wictorsson, Gunnar Olsson, Håkan Strömberg, Stig Alftin och Wivi-Anne Radesjö (samtliga s) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen skulle med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionerna 1977/78:791, yrkande 13, och 1977/78:1401, yrkande 13, medge att för budgetåret 1978/79 statsbidrag till kommunala avloppsreningsverk fick beviljas med sammanlagt högst 130 000 000 kr.

SVANTE LUNDKVIST (s):

Herr talman! Med hänsyn tagen till det besvärliga ekonomiska läge för vårt land som den borgerliga regeringen medverkat till att skapa har den socialdemokratiska oppositionen i sitt budgetalternativ sökt bidra till att begränsa statsutgifterna på områden där detta skulle vara till fördel för vår samhällsekonomi. I fråga om jordbruksdepartementets huvudtitel har vi genomfört en ingående granskning anslag för anslag. Detta har lett till att vi har kunnat föreslå en rad besparingar. Vi är väl medvetna om att det i ett annat budgetläge kunde ha funnits skäl att tillgodose mera av myndigheternas anslagskrav än som nu kan bli fallet. Med hänsyn tagen till det bekymmer som vi alla måste känna för de stora budgetunderskotten har vi ansett det vara vår plikt att försöka medverka till att åstadkomma besparingar. Vi hade kanske också väntat oss att den här ambitionen skulle mötas med både intresse och välvilja från regeringspartiernas sida i utskottet. Det borde inte i ett bekvämsamt budgetläge få vara en prestigefråga att till varje pris vidhålla vad regeringen föreslår. Att kunna pruta i budgeten med stöd av förslag från oppositionen borde ju snarare av regeringspartierna hälsas som en välkommen hjälp, som ett uttryck för oppositionens vilja att ta sitt ansvar.

Tyvär visat utskottets behandling av våra förslag att man på den borgerliga sidan varit helt inställd på att undvika varje förändring i jordbruksministrernas

budgetproposition oavsett vilka utgiftsminskningar som kunnat visas genom våra förslag. Men i ett par fall tycker vi också att jordbruksministern har varit sparsam på fel ställen. Där föreslår vi sålunda vissa utgiftsökningar. Sammanlagt uppgår våra förslag till utgiftsminskningar inkl. återföring till budgeten av vissa reservationsmedel till ca 120 milj. kr., medan förslagen till utgiftsökningar uppgår till drygt 10 milj. kr. Sammantaget innebär således våra förslag att medelsanvisningen under huvudtiteln kan minskas med ca 110 milj. kr.

Jord- och skogsbruksnäringarna har i budgeten fått kraftiga uppräknningar av de anslag som är till för att främja produktion och rationalisering. Till dessa anslag är vi positivt inställda och ser dem som ett fullföljande av den politik som socialdemokratin bedrev i regeringsställning. Vi är emellertid förvånade över att regeringen med hänsyn tagen till det pressade budgetläget å ena sidan och den kraftiga inkomstökning som kommit skogsbruket till del under de senaste åren å den andra, ansett det motiverat att låta skogsvårdsavgiften ligga stilla även i år och i stället lägga kostnaderna för de ökade anslagen till främjande av skogsvården helt på skattebetalarna. Varför, herr jordbruksminister?

I en situation där andra medborgargrupper får sin reella standard sänkt bl. a. genom ökade avgifter, som läggs på tjänster som hör samman med vår sociala trygghet eller åtgärder för att klara livets nödtorft, har den borgerliga regeringen inte ansett det rimligt att skogsägarna trots sina ökade inkomster skulle kunna bidra till sådana åtgärder som i högsta grad är till gagn för dem själva genom en något högre skogsvårdsavgift. Jag upplever det som ett av utslagen av denna enögdhet i fördelningen av bördor olika medborgargrupper emellan som karaktäriserar den borgerliga regeringens politik.

Genom vårt förslag att höja skogsvårdsavgiften från 0,9 till 6 ‰ har vi skapat utrymme i vår budget för ytterligare välbehövliga skogsvårdsåtgärder i norra Sverige utöver dem som jordbruksministern föreslog och som i nuvarande sysselsättningssituation skulle vara utomordentligt välkomna.

Genom våra besparingar har vi också kunnat skapa utrymme för vissa utgiftsökningar under huvudtiteln som vi anser som ofrånkomliga för att möta utomordentligt angelägna behov. Jordbruksministern har talat mycket om sitt intresse för miljövård. Han hänvisar i sådana sammanhang till den s. k. övergripande utredning som han tillsatt för att låta göra en översyn av en rad av miljövårdens problem. Det är självfallet utomordentligt angeläget att vi bedriver ett utredningsarbete, som syftar till att följa upp vad som hitintills hänt och också har siktet inställt mot framtiden. Men vill vi verkligen driva en aktiv miljöpolitik så räcker det inte med hänvisningar till utredningar, det krävs åtgärder nu, bl. a. att vi ger miljövärdetsforskningen rimliga resurser. Jordbruksministerns förslag på den punkten räcker inte till att täcka de ökade pris- och lönekostnaderna. Om riksdagen beslutar i enlighet med regeringens förslag, innebär det därför en krympning av miljövärdetsforskningen. Jordbruksministern upprepar sålunda i årets budget den snåla behandling han gav miljövärdetsforskningen i fjol. Det är därför vi socialdemokrater motionerat om och i utskottet vidhåller att anslaget till miljövärdetsforskning borde räknas upp

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

med 1,7 milj. kr. utöver det av regeringen förordade beloppet.

På samma sätt ser vi på den prutning som jordbruksministern gör av naturvårdsverkets begäran om pengar till att kunna genomföra produktkontrollnämndens viktiga arbete med att klarlägga olika kemiska ämnens skadeverkningar. Vad som dagligen händer i dessa sammanhang av upptäckter om faror, inte minst i vår arbetsmiljö, borde inte få leda till att man genom att inte ens ha fått kostnadstäckning för fördyringarna tvingas begränsa ansträngningarna att komma dessa hot mot människors hälsa på spåren.

Det är också anmärkningsvärt att jordbruksministern ansett det lämpligt att pruta ned bidragsramen för byggande av kommunala reningsverk med hela 40 milj. kr. Utbyggnader av kommunala avloppsreningsverk har haft avgörande betydelse för vattenvården i vårt land samtidigt som påtagliga sysselsättningseffekter vunnits. Från såväl miljö- som sysselsättningssynpunkt är denna prutning oacceptabel.

Jag skall inte närmare gå in på de punkter på vilka den socialdemokratiska utskottsminoriteten reserverat sig. Andra socialdemokratiska ledamöter av utskottet kommer att mera grundligt argumentera på de olika punkterna. Låt mig bara notera en framgång för oppositionen vid utskottets behandling av dess krav. Utskottet har beslutat sig för att uttala sig för att starkt understryka socialdemokraternas begäran om att tillräckliga resurser ställs till SAKAB:s förfogande för uppförande av den anläggning för omhändertagande av miljöfarligt kemiskt avfall som är en nödvändig förutsättning för att vi skall komma bort från den skandalartat vårdslösa hantering av detta avfall som vi upplevt i en rad uppmärksammade fall.

Låt mig också till sist få säga att sedan vår motion inlämnades har på ett område sådant inträffat, som inte då kunde förutses. Vi hade efter kontroll hos lantbruksstyrelsen erfarit att så pass mycket av de reserverade fondmedlen för lån till trädgårdsnäringen återstod att 4 milj. kr. av dessa reserverade medel skulle kunna föras över till budgetens inkomstsida. På grund av den oväntat höga långivningen efter den 1 januari 1978 vidhåller vi inte vårt yrkande i motionen 1401, p. 15.

I övrigt, herr talman, återfinns våra motionsyrkanden i de reservationer som är fogade till utskottsbetänkandet och undertecknade av utskottets samtliga socialdemokrater. Jag ber att få yrka bifall till dessa reservationer.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! I en motion har vpk föreslagit inrättandet av en särskild miljöinformationsfond. Vi begär i sammanhanget ett anslag på 900 000 kr. Fondens styrelse skulle utses på grundval av förslag från de större i riksmåttstock verksamma miljöorganisationerna.

Politiska organisationer och studieförbund har i dag möjligheter att söka en rad olika specialdesignerade anslag för sådana här ändamål. Miljögrupper av olika slag saknar i stort sett sådana möjligheter. Det är detta behov av alternativ information som fonden skulle kunna tillgodose.

En sådan fond är enligt vår mening starkt berättigad. Det råder nämligen en enorm slagsida när det gäller resurser för information och propaganda.

Miljögrupperna arbetar med små resurser och mestadels med frivilliga krafter. I besprutningshotade skogar, på gator och på torg gör man aktioner, sprider material, underrättar folk om vad som utgör konkreta hot mot deras miljö samt avslöjar hemlighetsmakeri från bolagsledningars och kommunalpolitikerns sida. Detta arbete utgör ofta det enda alternativ som allmänheten har vid sidan av bolagens och etablissemangens av maktintressen och vinstbegär dikterade information. Mot företagens propagandakonton, mot myndigheters och stora politiska organisationers resurser står fritids- och gratisinsatserna av aktivister, fältbiologer, frivilliga forskare och vanliga lekmän.

Det är ju känt att bl. a. riksdagens ledamöter ständigt möter propaganda om hur bra det moderna skogsbruket är. Det rör sig om påkostade trycksaker och omfattande distribution av dessa. Mot detta står den frivilliga kampen, som miljögrupperna bedriver den, och informationen om giftbesprutningen utan officiellt stöd.

Kärnkraftsindustrin i Sverige och i utlandet sprider stora mängder propaganda. Det amerikanska storbolaget Westinghouse har t. o. m. experter i Sverige som talat om för dem som är intresserade av att bygga ut kärnkraften hur folkopinioner skall påverkas och hur man på grundval av amerikanska erfarenheter skall bekämpa dem vid eventuella folkomröstningar om kärnkraften. Ett statligt verk som Vattenfall kunde via centrala driftledningen kanalisera pengar till utgivandet av kärnkraftsvänlig litteratur mitt under den senaste valrörelsen. När kunde miljögrupperna räkna med samma resurser för att ge allmänheten sin syn på kärnkraftens konsekvenser?

Miljögrupperna representerar naturligtvis sin ståndpunkt och sin vinkling när det gäller många frågor liksom bolagen och etablissemangen har sina synpunkter. Men man behöver inte dela miljögruppernas ståndpunkter i alla sakfrågor för att inse, att opinionsbildning och kritisk diskussion gynnas av mångsidighet i åsikter och en rimlig balans i de olika åsiktsriktningarnas praktiska möjligheter att sprida sina uppfattningar.

Kan Westinghouse skicka särskilda propagandister till Sverige, kan Asea-Atom och skogsindustrin ställa upp feta propagandakonton, kan Vattenfall t. o. m. få klarsignal från justitieombudsmannen att använda skattebetalarpengar för att tala för kärnkraft i en valrörelse – är det inte då rimligt att miljögrupper som är kritiska mot industrins rovdrift, mot kärnkraftssamhällets miljökonsekvenser, mot giftbesprutningens hot mot allemansrätten också kan få en ringa slant att komplettera ett arbete, som ändå mestadels måste vila på personligt engagemang, på vilja att offra fritiden och på inte sällan mödosamma aktioner för att ge eftertryck åt och sprida sådan information som annars skulle tigas ner? Den som menar det minsta allvar med talet om ett s. k. pluralistiskt samhälle måste rimligtvis inse detta.

Mot bakgrund av vad jag anfört hemställer jag om bifall till vpk-motionens yrkande om inrättande av en miljöinformationsfond och att till denna anslås ett belopp om 900 000 kr.

Onsdagen den
29 mars 1978

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

EINAR LARSSON (c):

Herr talman! Jörn Svenssons omtanke om en fri och allsidig debatt i miljöfrågorna är mycket hedervärd. Det finns all anledning att uttala sig positivt om ett värnande av rätten till fri debatt. Jag tycker dock att det ger intryck av en viss disproportion när Jörn Svensson talar om 900 000 kr. som ett universalmedel, som skulle räcka för att bekämpa Westinghouse och kärnkraftsmaffian i hela världen. Men bortsett från detta är hans tanke riktig.

En felaktighet i Jörn Svenssons resonemang är dock att det inte av det framgår att miljögrupper av olika slag har möjlighet, på samma sätt som alla andra ideella organisationer, att ansöka om bidrag ur det speciella anslag som finns för detta ändamål och som i år höjs från 3,2 milj. kr. till 3,4 milj. kr. Man kan ha synpunkter på huruvida detta är tillräckligt eller ej, men faktum kvarstår att alla har samma möjlighet att söka bidrag ur detta anslag. Miljögrupperna är alltså inte, som Jörn Svensson påstår, helt utestängda från sådana möjligheter. Något sådant skulle naturligtvis också ha varit helt felaktigt.

Årets budgetproposition behandlas i ett läge där regeringen har att försöka skapa balans i den svenska ekonomin. Jag vet dock inte om det var riktigt så här Svante Lundkvist uttryckte det: Man har övertagit en regeringsskuta som inte bara kommit ur kurs utan också har betydande bekymmer med att hålla sig flytande. Anledningen till den situationen skall jag inte gå in på vid detta tillfälle.

Men när man nu är på god väg att få skutan på rätt kurs igen måste man självfallet hela tiden också vara mycket vaksam på vad som händer budgettekniskt och på hur man agerar i det rådande ekonomiska läget. Det är kanske också förklaringen till att årets budgetproposition inte kommer att gå till historien som den som svarar för de stora och kraftiga ökningarna av de olika anslagen. Den representerar emellertid, som jag ser det, en mycket välkommen ambition att inte på någon punkt minska resurserna och möjligheterna till verksamhet. Man har i princip försökt hålla sig inom ramen för de ca 8 % som skulle motsvara de automatiska kostnadshöjningarna.

Emellertid tycker jag det finns anledning att säga att årets budgetproposition nu behandlas mot bakgrund av en rad för de areella näringarna utomordentligt viktiga beslut. Jag tänker naturligtvis i första hand på det stora principbeslutet som fattades i höstas och som nu ligger till grund för hela jordbrukspolitikens inriktning och som också redan har utgjort basen för de förhandlingar som nu är slutförda. Jag vill i det sammanhanget gärna säga att dessa förhandlingar, som man med mycket stor tillfredsställelse nu konstaterar, har förts i hamn i ett mycket ömtåligt läge, där man visat måtta, balans och hänsyn och över huvud taget ett gott omdöme, vilket är ett gott exempel för övriga sektorer.

Det är mycket glädjande att för hela jordbrukets ekonomiska situation viktiga principer i stor enighet mellan förhandlingsparterna har kunnat beslutas för den närmaste treårsperioden.

Utöver detta viktiga principbeslut vill jag i detta sammanhang erinra om en

rad åtgärder som är på gång. Jag vill erinra om de redan framlagda förslagen som utskottet har att inom en snar framtid ta ställning till när det gäller hela glesbygdsproblematiken och fiskerinäringen, som har en utomordentligt stor betydelse och för vilken de nya förslagen kommer att vara i hög grad avgörande för framtida möjligheter. Dessutom har aviserats en rad förslag om nya riktlinjer för skogsnäringen och för trädgårdsnäringen, ny lagstiftning om prövning av rätten att förvärva mark och ny lagstiftning om arrendatorernas situation, Förslag till ny jordhävdslag. Jag kan också nämna förslag om helt ny vattenlagstiftning. Vidare har, som redan berörts i debatten här, den för hela miljöpolitiken så utomordentligt värdefulla och viktiga miljöresursutredningen aviserats.

Hela denna för oss människor så livsviktiga kombination, livsmedel, skog, miljö, natur, ligger i stöpsleven i ett mycket viktigt reformarbete – beslut har nyligen genomförts, mycket väsentliga förslag ligger på bordet, utredningar befinner sig i färdigt eller långt framskridet beslutsskede. Allt detta är mycket intressant och utgör en god grund för arbetsro och framtidstro när det gäller de areella näringarna och däri sysselsatta människor.

Jag tillåter mig nämna om detta inte bara därför att det skulle vara klassegoistiska ambitioner i detta. Även om sysselsättningen inom jordbruket nu är nere i mindre än kanske 4 % av befolkningen – det kan röra sig om ca 130 000 företag – har denna näring i sig själv en utomordentligt stor betydelse för andra delar av vårt näringsliv. Jag vill hävda att för jordbruket viktiga förnödenheter, tillverkning av produktionsmedel, förädling, distribution och hantering av livsmedel, transporter osv. tillsammans utgör en mycket viktig bas för bortåt 20 % av vår befolknings sysselsättning. Det är en dynamik och en framtidstro i jordbruksnäringen. Det är inget klassegoistiskt intresse utan det är en ambition i hela folkets intresse. Därför är det med så mycket större glädje som vi har upplevt hur dessa för framtiden viktiga förhandlingar kunnat föras i ett klimat av ömsesidig hänsyn och förståelse och i vissa fall kanske även eftergifter som kostar en del för berörda människor sysselsatta i jordbruket, där man ändå har velat visa vägen som ett gott föredöme för andra näringar.

Det är mot den bakgrunden som vi i år har att ta ställning till bil. 13. Som jag redan tidigare sagt finns det inte några stora anslagsökningar, men jag vill ändå påstå att de sammantagna är en god bas för samhällets fortsatta medverkan i en jordbruksnäring som är levande och livskraftig och, vågar jag påstå, internationellt sett slagkraftig.

Nu säger Svante Lundkvist att han kommer med litet välkommen hjälp genom att han vill pruta på budgetpropositionen. Jag skall inte ägna särskilt lång tid åt kommentarer, men jag måste säga att det faktiskt känns litet genant att behöva påpeka för motionärer, reservanter och medhjälpare i skrivningen här, vilka ju utan överdrift har viss erfarenhet av budgetteknik och budgetarbete, att jag inte ringaktar ambitionen i försöket att skrapa ihop besparingar som åtminstone teoretiskt skulle kunna visa på ett mindre behov av utlandslån men att förslagen i detta rätt stora antal reservationer inte medför några besparingar i egentlig mening. Svante Lundkvist och hans

kamrater som undertecknat reservationerna vet mycket väl att det över nästan hela linjen rör sig om reservationsanslag. Ett reservationsanslag får emellertid bli vad det blir och det får ge vad som behövs. Jag har därför svårt att ta på allvar att man då som en s. k. välkommen hjälp till besparingar kan kassera in förslagen att skära och kapa litet här och litet där, till synes ganska godtyckligt, i reservationsanslagen.

På något ställe har det också blivit ombytta roller. I fjol föreslog oppositionen en kraftig kapning på avloppsreningsverken, men där har vi nu fått ombytta roller. Nu har regeringen tyckt sig kunna bedöma situationen så, att det går att minska det anslaget något – och det har man fastställt – men då har oppositionen passat på att bjuda litet över på den punkten i år, i stället för att bjuda under som i fjol. Jag är ledsen, Svante Lundkvist, men jag kan inte ta den sortens ambitiösa budgettekniska aktivitet riktigt på allvar!

Det talas om att det förekommit en skandalartad hantering med miljöfarligt avfall. Jag vet inte om det är riktigt att ta till så starka ord, men den *hantering med miljöfarligt avfall som har förekommit har ju varit en följd av de bestämmelser vi fick under den förra regeringens tid*. Men det är helt givet att vi på den punkten är eniga om att ingen ambition får sparas när det gäller att reda upp förhållandena, när det gäller att skärpa lagstiftningen och när det gäller att skaffa fram de resurser som behövs för att skapa trygghet vid hanteringen av miljöfarliga ämnen i vår omgivning.

Jag skall, herr talman, i det här sammanhanget nöja mig med att göra kommentaren till reservationerna på det sättet att jag säger att det bara är ytterst litet, om ens något, som går att i faktiska pengar räkna in som besparing. Detta är anledningen till att utskottets majoritet inte har ställt upp och med den tacksamhet som Svante Lundkvist förväntat sig tagit emot förslagen som en välkommen hjälp till nedbantningar.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till jordbruksutskottets betänkande.

JÖRN SVENSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! När Einar Larsson skall argumentera mot vpk:s förslag till en särskild miljöinformationsfond vecklar han verkligen in sig i ett ologiskt resonemang. Han står här och säger: Hur tror Jörn Svensson att dessa 900 000 kr. som vpk föreslår skall kunna vara någon sorts universalmedel mot Westinghouse och de stora bolagens resurser? Varför frågar han mig det? Det är inte jag som är anhängare av ett samhälle där det kan bildas storbolag, bolagskoncentrationer eller stora skogsindustribolag som kan vräka propaganda över folk. Det är ju Einar Larsson och den regering han representerar som står för det samhället. Den frågan skall gå tillbaka till er, hur ni kan tillåta en sådan slagsida i informationen, och varför ni inte vill göra någonting åt den.

Hur tror Jörn Svensson, säger Einar Larsson, att de här 900 000 kronorna skulle kunna skapa en ny situation? Ja, frågan går tillbaka till Einar Larsson: Hur tror Einar Larsson att situationen skulle bli bättre – han påstår ju att han också vill att den skall bli bättre – om man avslår de här 900 000 kronorna och

om man dessutom, som Einar Larsson vill, minskar det redan befintliga anslaget till miljövårdsinformation?

Kronbeloppet räknas visserligen upp med ca 6 % i regeringspropositionen. Men så har centern gått i koalition med moderaterna och låtit dem ta över ekonomiministerposten. Ekonomiministern i den regeringen administrerar en inflation som ser till att denna 6-procentiga nominella höjning blir en 10-procentig realminskning, dvs. 10 % mindre pengar, som informatörerna då skall slåss om. Hur tror Einar Larsson att lokala miljövårdsgrupper, som kanske tidigare har svårt att göra sig gällande eller inte har begärt anslag, skall kunna konkurrera med etablerade organisationer? Det är nämligen olika intressen som skall slåss om de här pengarna som har blivit mindre. Och hur tror Einar Larsson – det blir min slutliga fråga än en gång – att man genom att avslå vpk:s krav på att garantera 900 000 kr. till alternativ och kritisk information, och genom att med ca 10 % minska det reella värdet av befintliga statliga resurser som man kan ansöka om för sådan här miljövårdsinformation, kan befrämja det mål han påstår sig vara en anhängare av? Det måste vara dubbelspel i kubik.

SVANTE LUNDKVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! Först bara några ord om den där seglatsen. Jag tror jag vågar säga att det var inget fel på kursen när den gamla regeringen lämnade skutan, men att seglatsen sedan dess, med tre rorgångare som har försökt bestämma en ny kurs, har varit en aning besvärlig för det här gamla landet.

Einar Larsson har en viss benägenhet att vara generad på andra människors vägnar när han går upp i talarstolen. Jag tycker nog att Einar Larsson skulle behålla den möjligheten att vara generad för egen räkning. Det är nämligen på det sättet att reservationsanslag inte får överskridas – det är förslagsanslag man får överskrida.

Sedan talar Einar Larsson, som vanligt litet nonchalant, om våra ansträngningar att försöka åstadkomma de här besparingarna. Han talar också om ombyttan roller i förhållande till i fjol, exempelvis när det gäller anslagen till de kommunala reningsverken. Vi har intagit samma position som i fjol. Vi stödde då det krav som naturvårdsverket hade på en bidragsram som borde anvisas för det här ändamålet. Vi gör det också i år. Men däremot är det jordbruksministern som i år vill pruta 40 milj. kr. på den här bidragsramen.

I övrigt tycker jag inte att det var särskilt mycket som utskottets vice ordförande hade att säga om de argument som jag tog upp mer än att han ville göra gällande att det som vanligt var fiktiva besparingar vi hade åstadkommit – det var ingenting att räkna med.

Det kan inte vara betydelselöst att vi föreslår att man på ett annat sätt än genom att ta pengar över statsbudgeten finansierar vissa utgifter. Det gör det möjligt för oss att spara i statens kassa, och det gör det möjligt för oss att se till att vi får en rättvisare fördelning mellan olika medborgargrupper av de bördor som vi tvingas bära i en besvärlig ekonomisk situation. Men på den punkten avvaktar jag med intresse att höra hur jordbruksministern kommer att

Nr 102

Onsdagen den
29 mars 1978

Anslag inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde

Onsdagen den
29 mars 1978

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

motivera det faktum att regeringen inte heller i år har tyckt att det fanns anledning att göra någonting åt skogsvårdsavgiften.

EINAR LARSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Det är riktigt, Svante Lundkvist, att jag gjorde mig skyldig till en felsägning. Jag avsåg att tala om förslagsanslag, inte reservationsanslag. Eftersom sedan Svante Lundkvist kallade mig för utskottets vice ordförande kan vi väl kvitta felsägningarna. Jag har visserligen varit hemma under påsklovet, och det kan ju ha hänt en del saker här. Men Svante Lundkvist får väl förklara lite närmare om han redan tror sig ha tagit över. Jag tycker, som sagt, att vi kan vara kvitt när det gäller felsägning.

Värre är – det vidhåller jag med mycket stor bestämdhet, och därvid kan jag åberopa rätt mycken sakkunskap som ställt sig bakom den bedömningen – den högst besynnerliga budgetteknik som oppositionen leker med när den talar om besparingar. Man säger att man sparar pengar åt staten, och så övervältrar man bördan på någon annan som inte är tillfrågad. Man övervältrar kostnaderna på ett sätt som inte brukar kunna ske utan förhandlingar och överenskommelser. Man övervältrar också kostnader till ett annat budgetår, som inte är aktuellt nu och som ingen vet något om. Skatteutskottet har förresten redan avvisat denna stolta fondering. Herr vice ordföranden vill ju hellre diskutera detta med statsrådet, så jag skall inte besvära honom mera. Men budgettekniken är helt förkastlig, och det är nog få i riksdagen utöver reservanterna som kan ta den riktigt på allvar.

Jag kan som exempel nämna ett sådant viktigt ändamål som bekämpandet av smittsamma husdjursjukdomar. Detta har kostat ca 10 milj. kr. Av den anledningen har lantbruksstyrelsen begärt en höjning av anslaget från 6,5 milj. kr. till 9 milj. kr. Men, säger Svante Lundkvist, det har ju visat sig att man klarat detta så bra att det säkert räcker med 6,5 milj. kr. Där sparar han alltså 2,5 milj. kr. Men det har faktiskt kostat 10 milj. kr. att klara bekämpandet av dessa sjukdomar. Försök än en gång att få någon människa att ta den budgettekniska debatten på allvar! Jag ber om ursäkt men jag kan det inte.

Överord i kubik, säger Jörn Svensson. Det är vad han håller på med. Jag hävdar att det finns ingen proportion mellan Jörn Svenssons stora och svulstiga formuleringar om hur han slåss med den fula internationella kapitalismen när han nu kommer med sina 900 000 kr. Regeringen har anslagit 3,4 milj. kr., som står till buds för alla, även om Jörn Svenssons miljövårdsgrupper, som han själv säger, inte tidigare begärt något anslag.

SVANTE LUNDKVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! Det var naturligtvis beklagligt att jag kom att nämna Einar Larsson som vice ordförande i utskottet. Det ber jag att få ta tillbaka omedelbart. Men jag tycker inte att det är riktigt rimligt att kvitta den felsägningen mot den felsägning som Einar Larsson gjorde sig skyldig till. Skall vi bedöma vad det betyder ur budgetdiskussionssynpunkt tror jag att Einar Larssons felsägning är betydligt besvärligare.

Nåväl, skämt åsido, kan jag utan vidare säga att vi har tillämpat samma budgetteknik i våra diskussioner kring det alternativ som vi har lagt fram som man alltid tillämpar. Vi har synat varje anslagspost. Vi har sett efter vad det finns för möjligheter. Vi har gjort oss mödan att ta reda på läget på de olika områdena, vad det kan finnas för reella möjligheter att göra ytterligare besparingar. Vi har ansett det vara vår plikt att arbeta på det här sättet. Fortfarande borde det upplevas som en riktig ambition från oppositionens sida. Ni hade på den tiden när vi hade regeringsansvaret en annan ambition. Då fick vi möta överbudet, överbud som inte var täckta med de inkomster som behövdes för att motsvara dem.

Vi går den mindre populära vägen. Vi lägger fram förslag till sänkningar av utgifterna och vill ta ut nya avgifter för att finansiera en budget som vi tycker att vi känner ansvar för på samma sätt som regeringen. Vi vill att den dels skall bli så välavvägd som möjligt, dels skall ha den karaktären att den minskar vårt kraftiga budgetunderskott. Kom inte och säg en gång till, Einar Larsson, att vi handlar ansvarslost när vi diskuterar hur vi skall hjälpa fram en budget som har den ur helhetens synpunkt absolut mest rimliga avvägningen. Jag tycker fortfarande att det vore naturligast att man ägnade sig åt att på allvar diskutera de olika posterna för att se om det ändå inte finns någonting som oppositionen har hittat som kunde vara av värde för det hela. Men jag skall inte förlänga debatten med utskottets ordförande. Jag avvaktar fortfarande vad jordbruksministern har att anföra.

JÖRN SVENSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! När man citerar någon skall man citera vad vederbörande sade och inte något helt annat – även om det senare händelsevis passar en bättre. Jag sade inte överord i kubik. Jag sade dubbelspel i kubik. Med det menade jag att Einar Larsson erkänner det stora behovet att på något sätt möta den enorma propagandamässiga övervikt som de stora ekonomiska intressena har. Det erkänner han, men sedan handlar han tvärtemot det han har sagt. Nu tycker jag att Einar Larsson skall stå för vad han sade. Den ungefärliga innebörden i det var att när Westinghouse och andra stora ekonomiska intressen har en sådan väldig övervikt erkänner också han att det är angeläget att stödja alternativ och kritisk information, i synnerhet information från grupper som inte har några nämnvärda egna resurser utöver de frivilliga personella krafterna. Det är detta erkännande som han gav som skall sättas upp emot det han faktiskt föreslog i handling, nämligen att han inte ville vara med om att bevilja 900 000 kr., enligt vpk:s förslag, till en miljöinformationsfond och att han dessutom såsom utskottets talesman förespråkar en reell nedskärning av det stående anslaget för miljövarsinformation med 10 %.

Einar Larsson vill alltså på alla fronter minska de alternativa uppfattningarnas möjligheter att göra sig gällande samtidigt som han påstår att det är angeläget att stödja dem. Det är det som under inga omständigheter går ihop. Men jag kan mycket väl tänka mig grundorsaken till detta dubbelspel, dessa två ställningstaganden, som på ett så elegant sätt slår ihjäl varandra. Den

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

grunden är naturligtvis att å ena sidan finns ett parti i regeringen som är mycket angeläget om att de stora bolagen, de mäktiga ekonomiska intressena, skall få som de vill här i landet, och å andra sidan finns det i regeringen ett annat parti, vilket råkar besätta statsministerposten, som vill framställa sig som ett miljöparti. Men vi ser nu vems intressen detta parti och Einar Larsson i verkligheten tjänar. I ord vill de främja den alternativa informationen – de talar om hur viktigt det är att alternativ information får ekonomiskt stöd och får komma fram – men i handling vill de minska den reella ekonomiska basen för denna information. I verkligheten går de alltså moderaternas intressen till mötes.

EINAR LARSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Den här grammofonskivan passar Jörn Svensson, och det är inte förvånande att han spelar den också i detta sammanhang. Jag har tidigare kallat Jörn Svenssons påståenden för överord i kubik; jag har då inte citerat honom, utan det är mitt eget påstående.

Det Jörn Svensson sysslar med är överord i kubik. Vad vi sysslar med är att försöka skrapa ihop resurser i realiteten för de ting som vi här diskuterar och som vi i viss mån tycks ha gemensamma ambitioner att åstadkomma. Det innebär för vår del att öka anslaget från 3,2 milj. kr. till 3,4 milj. kr. – det är sanningen. – Sedan bortser jag från alla underliga värderingar, beskyllningar, felaktigheter och överord i kubik som Jörn Svensson sysslar med.

Till Svante Lundkvist vill jag säga att jag inte har pådyvlat oppositionen ordet "ansvarslöst" – det har Svante Lundkvist valt. Jag vet inte om det finns anledning till detta; det avstår jag från att bedöma.

Men jag vill ändå säga följande. Att totalt avvisa anslaget till lantbruksnämndernas rådgivning, att totalt avvisa skogsvårdsstyrelsens anslag till rådgivning, att avvisa anslaget till skogsbilvägarna, att slopa skördeskadeförsäkringen – är det förslag som Svante Lundkvist skulle ha framlagt om han alltjämt hade varit chef för jordbruksdepartementet? Det tror jag inte. Men hur ansvarslöst det är vill jag inte yttra mig om.

Tredje vice talmannen anmälde att Svante Lundkvist och Jörn Svensson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

GRETHE LUNDBLAD (s):

Herr talman! I debatten om budgeten för jordbruksdepartementets område för 1978/79 vill jag ägna mig åt punkterna H 7 och H 10, dvs. anslagen till miljövardeforskning och till undersökningar av hälso- och miljöfarliga varor; det är de rubriker som i jordbruksutskottets betänkande har nr 42 och 45.

Jag vill börja med att yrka bifall till de socialdemokratiska reservationerna nr 11 och 12.

I det kärva ekonomiska läge som Sverige befinner sig i har socialdemokraterna vid sin granskning av jordbruksdepartementets budgetkrav ålagt sig stor restriktivitet och gjort hårda prutningar på utgiftsposter samt förstärkt

inkomstposter. Men det finns områden där enligt vår mening en prioritering är nödvändig, och det är främst på miljövårdens område. På dessa punkter föreslår vi en uppräknig av anslagen – låt vara att vi inte föreslår några astronomiska summor. Men vi vill inte vara med om en minskning av verksamheten när det gäller kampen mot miljögifter och miljöförstöring.

Departementschefen talar om en fortsatt satsning på bl. a. forsknings- och undersökningsverksamhet. Riksdagen har också på vissa områden direkt begärt ökade insatser. Men trots att ca 3 milj. kr. överförs till annat anslag minskar anslaget till miljövårdsforskning, om man beräknar pris- och löneökningar enligt index. Det är mycket allvarligt, därför att det gäller vatten-, luftvårds- och naturvårdsforskning, det gäller bullerforskning och det gäller forskning om miljögifter. Naturvårdsverket säger självt i sina petita att forskningen är nödvändig som sakunderlag för beslut och planering. Jag skulle vilja tillägga att forskningen ofta ger signaler om miljöstörning och miljöförstöring som vi inte skulle få på annat sätt.

Naturvårdsverkets forskningsnämnd har gjort ett samlat program där man har prioriterat vissa projektområden. Det är bl. a. ekologiska kriterier för samhällets markanvändning, det är gödslingsintensitetens inverkan på bl. a. yt- och grundvattnet, det är bullrets utbredning och effekter, det är försurningens effekter bl. a. på skogsproduktionen och det är hälso- och miljöfarliga ämnen och forskning kring dem och kring försurningsproblemen i stort.

Utskottets borgerliga majoritet pekar på att anslag till miljövårdsforskning finns under andra anslagsposter, men man går i betänkandet inte närmare in på en granskning av vår motivering i motionerna för en anslagshöjning. Till detta skulle jag gärna vilja säga att anslaget till miljövårdsforskning från budgetåret 1968/69 till budgetåret 1976/77 ökade med 120 %, dvs. med genomsnittligt 15 % per år – detta trots att vi de åren hade mindre pris- och löneökningar än vi har i år. I år ökar alltså anslaget med 8 %, och det täcker inte pris- och löneökningarna. Därför måste jag konstatera att om inte miljövårdsforskningen skall börja gå tillbaka i Sverige måste vi se till att den tillförs litet mer pengar. Det är allvarligt med en tillbakagång i miljövårdsforskningen i ett läge där ständigt nya risker uppenbaras och befolkningens hälsa utsätts för fara. I ett sådant läge måste vi öka kunskapsmängden. Vi måste finna svar på många avväggningsfrågor. Därför är en fortsatt och inte en försvagad satsning på miljövårdsforskning nödvändig.

I fråga om punkten 45, undersökningar kring hälso- och miljöfarliga varor, anser socialdemokraterna att det inte bör bli någon prutning på det av naturvårdsverket begärda beloppet 3 milj. kr. Under tidigare år har riksdagen kraftigt stött dessa undersökningar, ibland utöver vad departementschefen har föreslagit. Undersökningarna gäller bl. a. många metallämnens spridning i miljön. Man vet att dessa ämnen är giftiga, ofta cancerframkallande. Ibland är det t. o. m. fråga om välgrundade misstankar. Det gäller bly, kadmium, beryllium och arsenik. Andra undersökningar gäller olika plastämnen som vid förbränning får giftiga effekter på miljön samt de skador som motorbränslena åstadkommer när de förbränns.

Nr 102

Onsdagen den
29 mars 1978

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

Onsdagen den
29 mars 1978

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

Dessa undersökningar går också ut på att det skall skapas ett system för miljöfarlighetskriterier när nu produktregistreringen har påbörjats – den kan inte genomföras om man inte får vissa regler att gå efter. Det gäller också fortsatta studier kring bekämpningsmedlens miljöeffekter och studier av avfallskemikalier från vissa industrigrenar.

Över huvud taget behövs det, som också naturvårdsverket säger, betydande utredningsinsatser för att förbättra underlaget för olika miljövårdsåtgärder. Det har redovisats att det finns ett klart resursbehov för luft- och markundersökningar samt för verksamheten inom bullerområdet.

Det finns i detta sammanhang anledning att fråga jordbruksministern: Är det förenligt med centerpartiets upprepade tal om en god livsmiljö och om ekologisk balans att man i sin första helt självständiga budget håller tillbaka krav på undersökningar av bl. a. försurningens orsaker och vattendragens föroreningar samt undersökningar av luftvården? Man försenar viktiga undersökningar om olika giftiga ämnens inverkan på den luft vi andas, på det vatten vi skall bruka.

Vi socialdemokrater tror inte på nolltillväxt som medel för att uppnå ekologisk balans. Vi vill ha en planerad hushållning med våra naturresurser. Vi vill skapa möjligheter till ökade kunskaper om miljöstörningar och miljögifter inom industri, jordbruk, samfärdsel och handel. Vi anser det inte vara ansvarsfull politik att hålla igen på anslagen till dessa områden. I en tid då riskerna med kemiska medel och gifter är uppenbara och då människor känner en befogad oro för sin och sina barns hälsa måste vi satsa ordentligt. Det gäller vår hälsa, och det gäller frågan om vi kan lämna över ett gott samhälle till våra barn.

Herr talman! Jag yrkar än en gång bifall till reservationerna 11 och 12.

ERIC ENLUND (fp):

Herr talman! När riksdagen i december förra året fattade beslut om den framtida jordbrukspolitiken i vårt land rädde en värdefull enighet beträffande de stora huvudfrågorna i fråga om produktionsmål, rationaliseringspolitik och prisreglering. Ett nytt treårigt jordbruksavtal kunde för någon vecka sedan undertecknas i samma samförståndsanda.

Mot denna bakgrund finner jag den socialdemokratiska oppositionens agerande vid behandlingen av jordbrukshuvudtiteln något förvånande. Där framträder en inställning till jord- och skogsbruket som vi tidigare inte märkt, varken vid utformningen av beslutet i höstas eller i den tidigare socialdemokratiska regeringens handläggning av de anslagsfrågor vi nu behandlar.

Svante Lundkvist har redan citerat det avsnitt i det särskilda yttrandet från de socialdemokratiska utskottsledamöterna där det framhålls att jord- och skogsbruksnäringarna har fått kraftiga uppräknings av vissa anslag och där det vidare heter – jag citerar på nytt de ord med vilka Svante Lundkvist inledde sitt anförande: ”Vi är positivt inställda till dessa anslag och ser dem som ett fullföljande av den politik socialdemokratin bedrev i regeringsställning.”

Jag är inte riktigt på det klara med hur detta uttalande skall tolkas. Man kan

möjligan tolka det så att vad som föreslås i propositionen är ett fullföljande av den socialdemokratiska regeringens politik. Däremot kan jag inte finna annat än att det är helt omöjligt att se de socialdemokratiska reservationerna som ett fullföljande av denna politik. De yrkanden som där ställs är helt nya. De har aldrig förts fram av den socialdemokratiska regeringen, varken under den tid socialdemokratin hade egen majoritet eller under jämviktsriksdagen, då socialdemokratin ändå med lottens hjälp hade haft en chans att genomföra vad som nu föreslås.

I reservationen 1 föreslås att anslaget till kursverksamhet för jordbrukets rationalisering skall slopas och att medel i stället skall avsättas i samband med jordbruksöverläggningarna. Om meningen är att jordbruket självt skall bära kostnaderna för denna verksamhet, skulle det betyda att en annan princip komme att tillämpas för jordbruket än för kursverksamhet inom andra samhälls- och yrkesområden. Om däremot verksamheten skall finansieras med införselmedel, innebär detta ingen nettobesparing för statsverket. Det påpekas f. ö. också i utskottets skrivning. Det är alltså mycket oklart vad reservanterna vill åstadkomma med reservationen 1.

Även när det gäller de socialdemokratiska reservationerna 3–6 angående anslagen till skogsvård är det fråga om helt nya signaler och inte om något fullföljande av den politik som socialdemokratin bedrev i regeringsställning.

Uttaget av skogsvårdsavgifter har sedan 1966 varit oförändrat 0,9 ‰. I regeringsställning tog alltså Svante Lundkvist inte några initiativ till en höjning. Mot den bakgrunden finner jag den fråga som Svante Lundkvist nyss ställde till jordbruksministern om varför denne inte tagit initiativ till en höjning av skogsvårdsavgifterna en aning obefogad.

Vid 1976/77 års riksmöte föreslog den socialdemokratiska oppositionen visserligen en höjning av skogsvårdsavgifterna från 0,9 till 2 ‰, dvs. med 120 %. Yrkandet avslogs av riksdagen med hänvisning till skogsadministrativa utredningen, som har att behandla frågor om finansieringen av skogsvårdsstyrelsernas verksamhet. Men några tankar på att finansiera huvuddelen av skogsvårdsanslagen med skogsvårdsavgifter redovisades inte vid förra årets budgetbehandling.

Nu är det alltså fråga om nya signaler. Nu krävs i reservationerna att följande bidrag skall finansieras med höjda skogsvårdsavgifter: hela bidraget till skogsförbättringar, 12 milj. kr.; 60 % av anslaget till vägar på enskilda skogar, dvs. 12 av 20 milj. kr.; hela bidraget för intensifierad skogsvård i norra Sverige, dvs. 75 milj. kr., vilket samtidigt innebär en i och för sig önskvärd förstärkning med 30 milj. kr. för den verksamheten, samt hela bidraget till kursverksamhet för skogsbrukets rationalisering, 2 515 000 kr.

Det blir sammantaget nära 102 milj. kr. som de socialdemokratiska reservanterna vill ta fram genom en höjning av skogsvårdsavgifterna från 0,9 till 6 ‰. Det förslaget behandlas i skatteutskottet och finns alltså inte med i det betänkande vi nu behandlar. Men jag utgår ifrån att riksdagen inte kommer att gå med på en höjning av skogsvårdsavgifterna med nära 570 %. Svante Lundkvist kallade det för något högre skogsvårdsavgifter. Det är

Onsdagen den
29 mars 1978

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

orimligt bl. a. av den anledningen att de finansieringsfrågor vi nu diskuterar behandlas i skogsadministrativa utredningen. Det finns följaktligen inte något ekonomiskt underlag för ett bifall till de socialdemokratiska reservationerna 3–6.

Under punkten 19 i betänkandet, som gäller kursverksamhet för skogsbrukets rationalisering och främjande av skogsvård, behandlas en folkpartimotion av Elver Jonsson och Rolf Sellgren. Jag vill gärna stryka under både vad som sägs i den motionen och vad utskottet skriver om motionen. Enligt propositionen är informationen och kursverksamheten i huvudsak riktad till folk som arbetar i skogen, dvs. skogsägare och anställda i skogsarbete. Så har det varit, och det är i och för sig naturligt. Dessa människor är numera väl medvetna om de spänningar som råder mellan det rationella skogsbruket och naturvårdens och friluftslivets intressen. Motionärerna menar att – och det är även utskottets uppfattning – det är av utomordentligt stort intresse att dessa motsättningar mildras. Jag är för min del övertygad om att den bästa metoden är att miljövårdare och skogsfolk träffas ute i skogen och genom fältvandringar studerar vad som händer vid olika metoder av skogsavverkningar och förnygringsåtgärder, t. ex. vad som händer om man inte slutavverkar ett utglesat eller sönderblåst gammalt granbestånd och hur försiktig man måste vara med kalavverkning i oländig blockterräng, där det är mycket svårt att få upp nya bestånd.

Lika viktigt är det att vid gemensamma studier och överläggningar komma fram till de bekämpningsmetoder som kan användas vid insektsangrepp eller förbuskning av kalavverkade och planterade arealer.

Nu vet vi att skogsvårdsstyrelserna och länsstyrelsernas naturvårdsenheter på en del håll redan anordnar informationsdagar och kurser, gemensamma för skogsfolk och naturvårdare. Detta nämns också i utskottsbetänkandet. Jag hoppas för min del att sådana kommer till stånd i större omfattning och i allt fler län. Det är en viktig del i våra strävanden att främja ett rationellt skogsbruk, där man tar hänsyn till ekologi, naturvård och landskapsvård.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan på alla punkter.

SVANTE LUNDKVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! I avvaktan på jordbruksministerns anförande vill jag svara på herr Enlunds funderingar om det är en ny socialdemokratisk politik som lanseras när vi säger att vi vill finansiera vissa åtgärder på ett annat sätt än tidigare. Vi tvingas – vilket jag också trodde att regeringspartierna var tvingade till – att ta hänsyn till dagens ekonomiska läge. Frågan är hur staten skall kunna klara alla de uppgifter som den har ansvar för och hur man skall kunna fördela bördorna rättvist mellan olika medborgarkategorier.

Det är dessa ting som har gett oss anledning att dels föreslå att anslagen behålls, dels föreslå en annan finansiering. På skogssidan har vi t. o. m. föreslagit en ökning av anslagen, därför att vi anser det vara så angeläget för skogsvården i norra Sverige. Det är motiven för vårt agerande.

ERIC ENLUND (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag ger naturligtvis herr Lundkvist rätt i att vi har ett gemensamt bekymmer att få inkomster och utgifter att gå ihop i budgeten. Men om man för en näring höjer en bestämd avgift med 500–600 %, är det fråga om en ny inriktning av och en ny inställning till den näringen, som inte har kommit till uttryck under de år socialdemokratin satt i regeringsställning. Det är väl ändå ett konstaterande som vi kan vara överens om.

SVANTE LUNDKVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är klart att det låter väldigt mycket med 500–600 %, men vi kan i stället tala om vad det blir i kronor räknat. För ett genomsnittligt skogsbruk i dag i Sverige gäller det ett par hundralappar om året.

ERIC ENLUND (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara tillägga att det finns en tendens att säga att det är naturligt att höja här med hänsyn till penningvärdeutvecklingen. Men då bör det påpekas att en avgift, som tas ut genom en bestämd promillesats, automatiskt följer med och ökar i kronor räknat vid varje fastighetstaxering. Därför kommer denna avgift i kronor räknat att öka, även om man inte ändrar promilleuttaget.

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Då kammaren nu har att behandla jordbruksdepartementets verksamhetsområde, är det kanske på sin plats att göra en kort återblick på det år som har gått. För jordbruksnäringen innebar år 1977 att statsmakterna genom riksdagsbeslutet om nya riktlinjer för jordbrukspolitiken markerade en ny och positiv syn på näringen och dess framtid. Grundtanken i dessa riktlinjer är att den framtida jordbrukspolitiken i vårt land skall främja ett rationellt utnyttjande av landets naturliga resurser för jordbruksproduktion. Det innebär att den brukningsvärda åkerjorden skall utnyttjas för detta ändamål. Det blir härigenom möjligt för oss att trygga en god livsmedelsberedskap här hemma, men också att bidra till livsmedelsförsörjningen i övriga delar av världen.

Riksdagen slog fast att ett huvudsyfte för jordbrukspolitiken skall vara att tillförsäkra dem som är sysselsatta inom jordbruket i alla delar av landet en ekonomisk och social standard, som är likvärdig med den som jämförbara grupper uppnår. Samtidigt skall vi också se till att konsumenterna får en säker tillgång till livsmedel av hög kvalitet och till rimliga priser.

En annan väsentlig nyhet i 1977 års beslut är synen på jordbrukets roll i regionalpolitiken. Jordbruket och därtill knutna verksamheter måste ingå som viktiga delar i en aktiv regionalpolitik. Särskilt bör beaktas att jordbruk kan ingå som en del i en kombination av flera yrken och sysselsättningar, vilka tillsammans ger en fullgod familjeförsörjning. Detta berör naturligtvis inte minst de kombinerade jord- och skogsbruksföretagen.

Denna regionalpolitiska satsning har fullföljts i år. Regeringen lade förra månaden fram en proposition om särskilt stöd till lantbruksföretag i vissa

Anslag inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde

glesbygder. Stödet föreslås kunna utgå inom sådana delar av inre stödområdet där det inte finns tillräcklig sysselsättning inom rimligt pendlingsavstånd, men även företag inom områden utanför inre stödområdet skall kunna komma i fråga för stöd.

Prisregleringen på jordbrukets område skall enligt de nya riktlinjerna vara utformad efter i huvudsak nu gällande principer. Den nuvarande prisregleringsperioden går ut den 30 juni i år. Ett förslag för tiden därefter har nyligen överlämnats till regeringen av statens jordbruksnämnd. Nämndens förslag innebär att regleringsperioden för jordbruksprodukter utom sockerbetor och socker skall omfatta tre år, dvs. tiden 1 juli 1978–30 juni 1981. För sockerbetor och socker föreslås en ettårig avtalsperiod. Jag kommer att i en särskild proposition lägga fram förslag till riksdagen i denna fråga.

Regeringen har också lagt fram förslag till nya riktlinjer för fiskepolitiken. Den har till syfte att ge ekonomisk trygghet åt våra yrkesfiskare och genom statligt stöd främja en rationell fiskeriering. Förslaget bör leda till bättre och stabilare inkomster för fiskarna och samtidigt medföra en ansvarsfull hushållning med fisketillgångarna så att fisket också i framtiden kan ge säker sysselsättning i våra kust- och skärgårdsbygder.

Skogsbruket och den industri som baserar sig på de råvaror som produceras i våra skogar har varit av utomordentlig betydelse för vårt lands ekonomi. Även under de allra senaste årens besvärliga förhållanden har skogsnäringen gett ett väsentligt bidrag till våra exportinkomster. Även i fortsättningen måste skogen vara en viktig bas för sysselsättningen. Det gäller därför att se till att råvaruproduktionen hålls på en hög nivå.

För någon månad sedan lade skogsutredningen fram sitt betänkande med förslag till åtgärder på det skogspolitiska området. Det är regeringens avsikt att efter den remissbehandling som nu pågår förelägga riksdagen förslag till ett samlat program för skogspolitiken och skogsnäringen.

Miljöpolitiken är en annan stor och viktig sektor inom jordbruksdepartementets ansvarsområde. Denna sektor har efter hand tilldelats allt större resurser både direkt och indirekt. I det forsknings- och utvecklingsarbete som pågår inom olika ämnesområden ägnas miljöfrågorna allt större uppmärksamhet. Vid valet av produktionsteknik tas allt större hänsyn till miljöeffekterna.

Regeringen har emellertid funnit det angeläget att vidga perspektiven för miljöpolitiken. Vi måste i ännu högre grad inrikta oss på förebyggande åtgärder och därvid koppla samman det långsiktiga utnyttjandet av naturresurserna med miljöpolitiken. Många av våra miljöproblem har ett direkt samband med att vi misshushållat med naturresurserna. Samtidigt vet vi att tillgången på viktiga naturresurser är begränsad. Det är mot den bakgrunden som regeringen nu tillsatt en utredning om naturresurser och miljö. Målsättningen för oss måste vara att all verksamhet i framtiden kan baseras på en teknik som tillvaratar möjligheterna till hushållning med naturresurser. Det är en förutsättning för att vi skall uppnå ekologisk balans.

Anslagsanvisningen under den tionde huvudtiteln i årets budgetproposition präglas av den allmänna återhållsamhet som varit nödvändig i det

nuvarande ekonomiska läget. De prutningar som företagits i myndigheternas anslagsräkningen innebär dock inte att några inskränkningar behöver företas i den statliga verksamheten. Staten har inte sprungit ifrån några utfästelser och försöker heller inte övervältra kostnadsansvaret för olika verksamheter på andra. I linje med vad som skedde förra året föreslås en fortsatt satsning inom skogsbruket, även om det inte varit möjligt att genomföra resursförstärkningar. Jag ser dessa satsningar som viktiga investeringar för framtiden. Detsamma gäller den omfattande utbyggnad som skett vid lantbruksuniversitetet.

I miljövårdsavsnittet i budgetpropositionen har de direkta anslagen för forsknings-, undersöknings- och utredningsarbete föreslagits öka med drygt 6 milj. kr. till sammanlagt ca 53 milj. kr. Bl. a. har föreslagits ett nytt anslag på 4 milj. kr. för det av riksdagen under föregående år beslutade programmet för övervakning av miljö kvalitet. Syftet är att vi bättre än hittills skall kunna följa långsiktiga förändringar i miljön.

Jag vill gärna säga att jag är uppriktigt tacksam över den enighet som trots allt kan spåras bakom jordbruksutskottets betänkande. Jag har en känsla av att de reservationer som avgivits har tillkommit för att man till varje pris velat visa att man inte är överens, trots att man i själva verket ligger så utomordentligt nära varandra. Reservationernas utformning och motivering är också överraskande. Det är märkligt att socialdemokraterna i jordbruksutskottet redan har glömt reglerna för budgetarbetet. Oppositionen borde t. ex. efter ett så långvarigt regeringsinnehav veta, att man inte uppnår besparingar genom att pruta på förslagsanslag.

Reservationerna på skogsbruksområdet bygger på två felaktiga förutsättningar. Den första gäller motiveringen för att höja skogsvårdsavgiften. Det påstås i reservationen att en kraftig inkomstökning har kommit skogsbruket till del under de senaste åren. Jag häpnar över att de socialdemokratiska ledamöterna i jordbruksutskottet är så ovetande om den faktiska situationen för skogsbruket i dag. Det är visserligen sant att virkespriserna, som under en följd av år hade legat på oförändrad nivå t. o. m. år 1973, efter detta år steg förhållandevis kraftigt, men samtidigt steg avverknings- och förnyrningskostnaderna, varför överskottet inte ökade på långt när lika mycket.

Sedan är det också att märka att virkespriserna under innevarande säsong åter har sjunkit, samtidigt som kostnadsnivån har fortsatt att stiga. Skogsägarnas s. k. täckningsbidrag före skatter, administration och ränteanspråk på bundet kapital ligger nu på samma låga nivå som under perioden 1970–1973. Det innebär att det i dag i stort sett bara är slutavverkningar som ger överskott, och det skall då räcka till markberedning, plantering, röjning, gallring och räntor. Talet om de kraftiga inkomstökningarna i skogsbruket saknar alltså, menar jag, förankring i verkligheten.

Den andra felaktiga förutsättningen gäller antagandet att användningen av skogsvårdsavgiftsmedel för att finansiera anslagen till skogsvårdsstyrelserna skulle minska behovet av budgetmedel. Det blir inga sådana besparingar. Skogsvårdsavgiften är i princip en skatt, en inkomst för staten som redovisas i budgeten. Även om skogsvårdsavgiften skulle specialdestineras till de

Onsdagen den
29 mars 1978

Anslag inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde

ändamål som reservanterna föreslår, så kan det inte ske utan anslagsanvisning och därmed redovisning i budgeten. Oppositionens förslag innebär alltså ingen besparing för staten. Förslaget att höja skogsvårdsavgiften är däremot en skatteskärpning på ca 100 milj. kr., som ensidigt riktar sig mot en näring som nu har mycket stora svårigheter.

En lika märklig argumentering och budgetmässig behandling har oppositionen när det gäller anslaget till kursverksamhet för jordbrukets rationalisering. I reservationen sägs att den enskilde jordbrukarens möjligheter att bedriva ett effektivt jordbruk förbättras genom den kursverksamhet som ordnas av lantbruksnämnderna. Detta bör, menar motionärerna, leda till en höjning av inkomsterna för den enskilde brukaren. Kostnaderna för verksamheten bör därför enligt motionärerna och reservanterna bestridas av jordbrukarna kollektivt. Reservanterna yrkar därför avslag på anslaget och menar att medel bör avsättas i samband med jordbruksprisöverläggningarna. Vad menar motionärerna och reservanterna med detta? Här har staten byggt upp en organisation för att främja jordbrukets rationalisering och för att övervaka och tillämpa den lagstiftning som finns på området. Under mycket lång tid har kursverksamhet och rådgivning varit ett viktigt inslag i de statliga insatserna. Nu plötsligt skall den här statliga verksamheten göras beroende av om jordbrukarna kollektivt vill satsa medel till den. Oppositionen visar här inte bara en total ansvarslöshet mot de statligt anställda som är engagerade i den här verksamheten, utan också okunnighet om hur en statlig budget är konstruerad.

Vad skulle egentligen hända om reservationen får majoritet i riksdagen? Vilka pengar är det som skall "avsättas i samband med jordbruksprisöverläggningarna", som det står i reservationen? Skall staten ensidigt besluta att lägga beslag på införselavgiftsmedel som jordbruket har förhandlat sig till, eller skall staten ta av livsmedelssubventionerna och därmed minska de producentpriser som jordbrukarna har förhandlat fram vid överläggningar med konsumentdelegationen. Grethe Lundblad kan kanske ge besked om huruvida detta är förenligt med den överenskommelse som hon för en kort tid sedan som ledamot av konsumentdelegationen var med om att träffa med lantbrukarna.

Det skulle också vara intressant att höra någon representant för oppositionen utveckla de tankar som ligger bakom den princip som här lanseras. Det är ju åtskillig kurs- och utbildningsverksamhet som syftar till att möjliggöra ökade inkomster för deltagarna. Vilka olika kollektiv är det som skall belastas för kostnaderna för t. ex. den arbetsmarknadsutbildning som bedrivs här i landet, om man skall följa reservanternas logiskt och konkret?

Oppositionsförslaget att dra in anslaget till skördekadefonden är mycket anmärkningsvärt. En sådan åtgärd vore ett direkt brott mot den överenskommelse som träffades vid prisöverläggningarna år 1969, då staten utfäste sig att satsa 30 milj. kr. mot att jordbruket självt stod för 15 milj. kr. Det bör påpekas att man då anknöt till den fördelning som gällde för arbetslöshetskassan.

Den behållning som nu finns i skördekadefonden är obetydlig, om det skulle inträffa en verklig skördekatastrof. I själva verket har det årliga

tillskottet till fonden under senare år varit alltför litet. Med nuvarande regler behövs snarare 75 milj. kr. än de 45 milj. kr. per år som tillförts sedan 1969.

Vi hade förra året vissa lokala skador: tidig frost i de nordligaste länen, översvämningar och bärgningssvårigheter samt kvalitetsskador på spannmålen i andra delar av landet. Det är nu klart att 74 milj. kr. skall utbetalas i skördeskadeersättning för år 1977, varav 45 milj. kr. enbart i de två nordligaste länen. Det behövs, herr Lundkvist, inte mycket fantasi för att föreställa sig vad som skulle behövas, om det blir en allvarlig skördeskada i Syd- och Mellansverige. Det totala skördevärdet i landet i dag är ca 7 miljarder kronor. Oppositionen tycker att en fond på 3–4 % av detta värde är onödigt stor. Till detta skall också läggas att staten, som systemet nu är uppbyggt, ytterst står som garant för att utbetalningar kan ske enligt de regler som gäller för skyddet.

Får jag sedan säga några ord till fru Grethe Lundblad, som uttryckte sin oro över de små anslagen till miljövårdsforskning. Vi fick i början av 1970-talet en större uppräknig av anslaget till miljövårdsforskning. En mycket stor del härav bestod av den höjning av anslaget med 5 milj. kr. som skedde vid ett tillfälle efter framställningar i borgerliga motioner.

När nu allt fler socialdemokrater talar om att detta anslag icke har höjts tillräckligt mycket skall man observera, att mer och mer pengar indirekt används till miljövårdsforskning genom att miljöaspekterna tas med i olika forskningsprojekt, t. ex. på jordbruks- och energiområdena. Det är således en villfarelse att tro att anslaget till naturvårdsverket för miljövårdsforskning är det enda som används i detta syfte. Oppositionen vill nu räkna upp anslaget från 32,6 milj. kr. till 34,3 milj. kr. En överslagsmässig beräkning säger mig dock att totalt 90–100 milj. kr. används för miljövårdsforskning, om man tar med insatser på andra områden. Detta ger de rätta proportionerna på reservationen på denna punkt.

Låt mig avslutningsvis säga att oppositionen vill ge sken av att reservationerna skulle medföra besparingar. När man ser närmare på dem, vilket jag försökt göra i detta inlägg, visar det sig dock att det för det mesta är fråga om fiktiva minskningar av anslag eller övervältringar av kostnader på andra. Samtidigt föreslås verkliga anslagsökningar, och det rimmar illa med vad Svante Lundkvist sade här i sitt inledande tal. De verkliga anslagsökningar som man föreslår uppgår ändå till ca 45 milj. kr., trots att det i det särskilda yttrandet görs gällande att man minskar utgifterna för staten.

Jag skulle uppskatta om någon av reservanterna ville förklara avsikten med detta förvandlingsnummer, eftersom jag har uppfattat hela resonemanget om de socialdemokratiska besparingarna såsom helt felaktigt. Det är icke fråga om besparingar utan om övervältringar och ett uppskjutande av kostnader samt om skattehöjningar.

SVANTE LUNDKVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! Jordbruksministern inledde sitt anförande med att redovisa en rad resultat som nu börjar komma fram från utredningar som tillsattes på

Nr 102

Onsdagen den
29 mars 1978

Anslag inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

den socialdemokratiska regeringens tid. Jag delar hans uppfattning att dessa utredningar kan komma att ge underlag för åtgärder som kan bli till gagn för en rad av de verksamheter som finns inom jordbruksdepartementet. Men jag skall avstå från att diskutera dem nu. Vi får väl tillfälle att göra det när de så småningom kommer på riksdagens bord i form av propositionsförslag.

Jag skall överlåta åt mina kamrater i utskottet att beröra vissa av de frågor som jordbruksministern har tagit upp. Håkan Strömberg kommer att tala om skördeskadeskyddet och Grethe Lundblad kommenterar miljöfrågorna. Jag skall ägna mig åt frågan om skogsvårdsavgifter.

Fortfarande upplever jag att jordbruksministern, precis på samma sätt som Eric Enlund, inte insett att vi just nu befinner oss i en ekonomisk situation, där vi måste försöka se till hur vi skall kunna finansiera olika verksamheter som staten engagerar sig för, på ett sätt som innebär en rättvis fördelning av den börda vi gemensamt har att bära.

Jordbruksministern resonerade som om det skulle vara helt omöjligt och otänkbart att ta ut en högre skogsvårdsavgift för att den vägen få bidrag till den här typen av finansiering, och han försöker t. o. m. framställa det som administrativt praktiskt taget omöjligt att få pengar överförda till de här uppgifterna. Vi har i våra reservationer redovisat hur det skall gå till. Man ställer medlen till förfogande för exempelvis skogsstyrelsen för detta ändamål.

Inkomstutvecklingen inom skogsbruket har ändå under senare år varit gynnsammare än på mycket länge – det borde jordbruksministern veta bättre än många andra – samtidigt som vi har haft och har bekymmer för samhällsekonomin totalt. Inte minst får många löntagare lida för den ekonomiska politik som regeringen i dag bedriver.

Vi har sagt oss att det väl ändå är skäligt och rimligt när medborgarna i gemen belastas med avgiftshöjningar på en rad andra områden – det gäller sjukvården och mycket annat, där budgetministern går ut och säger att kommunerna måste ta ut högre avgifter av medborgarna – att också se till att man på det här avsnittet av näringslivet, där man har haft hyggliga inkomster, i något högre grad än tidigare får vara med och bestrida de utgifter som vi har för skogsvården i framtiden.

GRETHE LUNDBLAD (s) kort genmäle:

Herr talman! Jordbruksministern ställde en fråga till mig som gällde bl. a. de kostnader för kursverksamhet rörande jordbrukets rationalisering på 5 milj. kr., som socialdemokraterna i en reservation föreslår skall tas ut vid prisöverläggningarna. Det är redan en del andra kostnader som tas ut av det belopp som jordbruket tillerkänns. Vi vet att det tas ut medel för att täcka kostnaderna för ett avbytarsystem. Det har också beslutats att vissa belopp skall avgå för att täcka sociala försäkringar. Vidare skall från regleringskassamedel vissa överskottspengar tas till forskning och annan verksamhet. Avståndet mellan forskning och kursverksamhet är inte så långt. Man kan också tänka sig att en kursverksamhet, som är viktig för jordbrukets ekonomiska fortbestånd, hör till det som måste täckas av det belopp som

tillfaller jordbruket. Att jag inte redan har yrkat på detta vid prisöverläggningarna beror naturligtvis på att riksdagen ännu inte har beslutat om det. Jag vill inte gå riksdagen i förväg utan vill avvakta dess beslut.

Beträffande undersökningar av hälso- och miljöfarliga varor ställde jag en fråga till jordbruksministern om han inte ansåg det viktigt att bevilja de pengar som behövdes på detta anslag, med tanke på att vi – och speciellt kanske Anders Dahlgrens parti – så ofta har talat om angelägenheten av att prioritera miljövården. Nu säger Anders Dahlgren att man vill vidga perspektivet för miljöpolitiken och att man vill se till det långsiktiga utnyttjandet av våra naturresurser. Vad menas med det? Skall det ta lång tid? Jag trodde det brådskade. Jag trodde det var mycket viktigt att snabbt få i gång en ingående undersökning om alla de kemiska ämnen som vi redan nu kan se har giftiga verkningar på människornas livsmiljö. Vi vet att när vi får ett produktkontrollregister där många fler produkter blir undersökta, kommer det att behövas ytterligare pengar.

Jag tycker att ekonomiska faktorer inte bör få begränsa verksamheten utan att endast brist på kunskap och material skall kunna begränsa vår kamp mot giftiga kemiska ämnen. Produktkontrollen bör erhålla tillräckliga resurser för sitt angelägna arbete. När det gäller hälso- och miljöfarliga varor är det nämligen endast samhället som kan tillförsäkra människorna den trygghet för liv och hälsa som en god miljövård utgör.

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Till fru Lundblad vill jag säga att naturvårdsverket disponerar de medel som verket får anslagna inom de här ramarna och att det självt bestämmer till vilka forskningsobjekt pengarna skall användas. Regeringen lägger sig inte i det, och regeringen skall inte heller lägga sig i det.

Sedan var det väl ändå att göra det litet för enkelt för sig när fru Lundblad som ledamot av konsumentdelegationen står här i kammaren och säger att hon inte har velat aktualisera de uppräknade förslagen, eftersom riksdagen inte har fattat något beslut. Vad är det då som socialdemokraterna menar med sin reservation? Om riksdagen hade fattat ett beslut om att bifalla reservationen, skulle Grethe Lundblad då i konsumentdelegationen ha tagit upp förslaget och rivit upp det treåriga avtal som man för knappt en månad sedan har kommit överens om? Eller när skall dessa pengar, där ni gör era besparingar genom övervältringar, flyta in till statskassan?

Om inte fru Grethe Lundblad kan svara på den frågan kanske Svante Lundkvist som f. d. jordbruksminister kan reda ut mysteriet om när man skall få fatt i pengarna och om det är en bra princip att hålla ingångna avtal. Det är nog så viktigt!

Får jag sedan gå över till frågan om skogsvårdsavgifterna och säga att er hållning i den är ett fullständigt mysterium, eftersom skogsvårdsavgiften är en av de skatter som staten uppbär. En höjning av skogsvårdsavgiften fr. o. m. den 1 juli i år, såsom vi har föreslagit, kan tidigast flyta in vid fyllnadsinbetalningarna i april 1979 men slutligt inte förrän i mars-maj 1980 som kvarstående skatt genom att berörda företagare har B-skatt.

Av motionen framgår inte vare sig hur medelsbehovet skall tillfredsställas under 1978/79 innan de totala avgifterna har flutit in eller hur förslaget skall kunna genomföras budgettekniskt. Skatter – även skogsvårdsavgifter – redovisas på budgetens inkomstsida, men i motionen föreslås att avgifterna skall föras direkt till skogsstyrelsen utan redovisning på budgetens utgiftsida.

Detta är en helt ny teknik som socialdemokraterna har tillägnat sig i oppositionsställning. Jag vill inte vara så elak att jag säger att ni har funnit behag i att med en väldigt fin ambition skriva motioner om hur man skall lösa problemen men glömt att sätta er in i den verklighet som var er så nära när ni satt i regeringsställning, men sanningens minut kommer förr eller senare, och nog vore det bra om ni ville förklara den nya budgettekniken för mig. Varifrån tar ni pengar för att finansiera den verksamhet som skall bedrivas – med de pengarna! – när pengarna inte kommer in förrän i huvudsak efter budgetårets slut?

Sedan är det en intressant fråga, om man skall höja skogsvårdsavgiften eller inte, men jag menar att den diskussionen bör tas upp i samband med att vi fattar beslutet om den framtida skogspolitiken. Då skall vi också klara upp hur olika skogsvårdsavgiften slår mellan olika skogsägarkategorier – mellan skogsägare i söder och skogsägare i norr – och vad de får tillbaka för skogsvårdsavgiften. Ursprungligen infördes den avgiften för att den skulle subventionera de servicetjänster varmed skogsvårdsstyrelsen återgäldar skogsägarna, men i dag är förhållandet helt annorlunda än det var 1946.

SVANTE LUNDKVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag förstår att jordbruksministern vill förlora sig i de litet mera tekniska resonemangen för att slippa ifrån det som är kärnfrågan i hela den debatt som jag vill föra, nämligen frågan: Hur skall vi kunna åstadkomma en rättvisare fördelning av den börda vi gemensamt skall bära i den ekonomiska situation vi har, och var kan vi hämta pengar för att underlätta möjligheterna för oss att lägga fast en budget som vi ändå är överens om borde karakteriseras av återhållsamhet och rättvis fördelning? Det fanns möjligheter redan i fjol. Vi motionerade även då om en höjning av skogsvårdsavgifterna. – Inget intresse från jordbruksministerns sida. Inget intresse av att förbereda en höjning inför årets budget. Det är alltså fortfarande ointressant för regeringen att vara med om den omfördelning som här vore rimlig mellan skogsägarkategorierna och andra människor i samhället.

Jag måste säga att den regering vi f. n. har är på de här punkterna utomordentligt ensidigt inriktad. Här hittar regeringen på – vi har nyss fått höra talas om det – en sparform som skall innebära att de som inte har råd att spara skall få betala kostnaderna för dem som har råd att spara. Skattebetalarna får vara med att bidra till att de som har råd att spara skall få göra det under gynnsamma former. Det sparande för framtiden som en god skogsvård innebär för skogsägaren skall också betalas av skattebetalarna. Vad är det egentligen för privilegiesamhälle som regeringen vill försöka skapa? Det är den frågan jag är intresserad av att höra jordbruksministerns mening om.

Finns det ett intresse av att försöka åstadkomma en omfördelning i det här betryckta läget mellan ägarkategorier och andra kategorier i samhället som blir alltmer hårt klämda av regeringens politik? Eller skall det bara gälla att "giv åt dem som har och tag från dem som ingenting äger"? Det tycks faktiskt vara ledstjärnan i regeringens politik.

Nr 102

Onsdagen den
29 mars 1978

Anslag inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde

GRETHE LUNDBLAD (s) kort genmäle:

Herr talman! När jordbruksministern talar om forskning säger han att det finns många forskningsprojekt, och han kan inte lägga sig i vad naturvårdsverket använder sina pengar till. Men det kan inte vara okänt för honom att den 1 juli 1976 startade en ny forsknings- och undersökningsavdelning hos naturvårdsverket, som har vissa projekt som lever vidare från år till år. Det är klart att om man dämpar ner anslaget så att man inte ens täcker pris- och löneuppräknings blir det en katastrofal situation för en sådan avdelning som är så viktig för naturvårdsverkets arbete över huvud taget.

När det gäller undersökningar av hälso- och miljöfarliga varor tror jag inte att riksdagen under de senaste åren har prutat på de anslag som föreslagits till produktkontrollnämnden, som vi alla här i riksdagen anser vara mycket viktig när det gäller alla dessa farliga kemiska ämnen, som socialdemokraterna i en stor motion har beskrivit. Vi tror det är mycket viktigt att följa upp traditionen i riksdagen att vi inte prutar på det anslaget framöver så länge vi har stora problem med dessa ämnen.

Beträffande ersättningen för kursverksamheten för jordbrukets rationalisering vill jag säga att det treåriga avtalet som nu har träffats gäller i sina huvuddrag den prisreglering som skall förekomma i fortsättningen. Det skall varje halvår vara nya förhandlingar om bidrag till jordbrukarna, dels för inkomstuppföljning, dels för ökning av produktionskostnader. Jordbruksavtalet är skrivet med så pass elastiska formuleringar att det även finns utrymme i den stora miljonrullningen för så små belopp som 5 milj. kr. till kursverksamhet. Det finns många formuleringar som detta belopp kan fogas in under. Jag kan inte se att det skulle vara ett avtalsbrott om man, sedan riksdagen avslagit bidrag till jordbrukarna för detta ändamål, skulle ta in kostnader för en sådan verksamhet i det belopp som jordbrukarna fått sig tillerkänt. Det är ändå jordbrukarna som i stort sett avgör på vilket sätt de pengar skall fördelas som de tillerkänts. Den viktiga frågan vid avtalsförhandlingarna är hur stort beloppet skall vara.

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Men, fru Lundblad, det är ju den principiella frågan som är intressant. Om en yrkesgrupp själv skall bekosta en utbildning som ger möjlighet till högre inkomster, är den principiellt intressanta frågan. Jag diskuterar gärna den, och jag kan ställa upp på att man kan göra så. Men då skall alla göra det. En annan sak är ju att det här inte är fråga om att vid jordbruksprisförhandlingarna ge lantbruket ett bidrag.

Om man genomför ert system är det fråga om att ta av de pengar som skulle ha använts till högre produktionspriser och i stället lägga dem på utbildning.

Det där tror jag att fru Lundblad bör tänka över litet grand, för det är inte så enkelt att förändra ett avtal i den delen, om inte de värderingarna fanns med när man antog grunderna för det treåriga avtalet.

Får jag sedan säga till Svante Lundkvist att jag gärna ställer upp på en diskussion om hur vi gemensamt på ett så rättvist sätt som möjligt skall fördela de bördor som man talar om. Det är vår gemensamma uppgift att diskutera det. Och det borde vara en gemensam uppgift att se till att dessa bördor blir rättvist fördelade. Men jag diskuterar inte den frågan under de premisser som råder här och nu, därför att vad saken nu gäller är den socialdemokratiska partimotionen, motionen av Svante Lundkvist och den socialdemokratiska reservationen, där ni påstår att ni gör besparingar åt staten med över 100 milj. kr., medan dessa besparingar i realiteten inte åstadkommes. Inte med ett ord nämnde Svante Lundkvist, trots att jag frågade, hur man åstadkommer dessa besparingar budgettekniskt. Jag har visat på att det är omöjligt att göra det vid överläggningar enligt jordbruksavtalet. Jag har visat på att det är omöjligt att göra det genom att höja skogsvårdsavgiften, eftersom pengarna inte kommer in under det aktuella budgetåret. Så kan man gå vidare undan för undan.

Sanningen är den, Svante Lundkvist, att det är överbudspolitik som ni ägnar er åt – överbudspolitik där ni plussar på pengar till miljövårdsforskning och andra ändamål utan att visa var ni tar pengarna. Ni gör precis detsamma som ni så många gånger beskylldes oss för att göra när vi var i opposition, och som så många från ert håll har sagt att ni inte skulle ägna er åt. Men vad ni nu gör är att ni begär förstärkningar utan att redovisa varifrån ni får in pengarna.

Tredje vice talmannen anmälde att Svante Lundkvist och Grethe Lundblad anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Härefter tillkännagav tredje vice talmannen att anslag utfärdats om sammanträdets fortsättande kl. 19.30.

GUNNAR OLSSON (s):

Herr talman! Jag skall i mitt anförande begränsa mig till reservationerna 3, 4, 5 och 6, som alla berör skogsbruket och mot vilka bl. a. jordbruksministern här har riktat kritik. Inledningsvis vill jag stryka under vad Svante Lundkvist anförde, nämligen att de föreslagna ändringarna, med undantag av det som gäller intensifierad skogsvård i norra Sverige, skall ses mot bakgrund av vårt partis strävan att i rådande budgetläge söka begränsa statens utgifter.

I fråga om intensifierad skogsvård i de nordligaste länen vill vi socialdemokrater höja bidragsramen, men till detta skall jag strax återkomma.

Av våra övriga besparingsförslag följer att vi i reservationen 3 anser att bidrag till skogsförbättringar, som i huvudsak gäller bidrag till skogsplantering, bör finansieras via skogsvårdsavgifter. Utbetalningarna under budgetåret 1978/79 beräknas uppgå till 12 milj. kr., och vi reserverar bedömer att

skogsstyrelsen av medel som flyter in i form av skogsvårdsavgifter bör tillföras denna summa.

Genom ett sådant förfaringsätt kommer skogsbruket i större utsträckning än vad utskottsmajoriteten föreslår att självt finansiera de skogsförbättrings-åtgärder som tillkommer för att befrämja produktionen i vårt lands skogsbruk.

Tanken bakom den av oss föreslagna höjningen av skogsvårdsavgiften från 0,9–6 ‰ är just att man skall kunna täcka kostnaderna för produktionsfrämjande åtgärder inom skogsbruket.

I reservationen 4 beträffande vägbyggnader på skogar i enskild ägo för vi reser vanter samma resonemang, nämligen att sådana vägbyggnader bör finansieras genom just skogsvårdsavgifter. Värdet av att skogsbilvägnätet byggs ut råder det inga som helst delade meningar om. Även här får reser vanternas förslag ses som en bit av den besparingsgranskning som vi har gjort. Fördelarna med ett utbyggt vägnät i de privatägda skogarna kommer i första hand skogsbruket till del, och därför anser vi inte att alla kostnader bör belasta budgetmedlen. Vi anser följaktligen att av de 20 milj. kr. som utbetalningarna beräknas uppgå till bör skogsstyrelsen, av medel som flyter in i form av skogsvårdsavgifter, över detta anslag tillföras 12 milj. kr. och endast resterande 8 milj. kr. anvisas över budget.

I reservationen 5 rörande åtgärder för intensifierad skogsvård i norra Sverige anför vi reser vanter att vi vill ta ett betydligt kraftfullare grepp än utskottsmajoriteten. Är det detta som jordbruksministern betecknar som överbud? Enligt vår mening är det nämligen nödvändigt att krafttag tas för att sätta in olika produktionsfrämjande åtgärder i norra Sverige. Vi vill sålunda höja regeringens bidragsram från föreslagna 49 milj. kr. till 90 milj. kr. Intensifierad skogsvård inom det inre stödområdet är både av skogspolitiska och sysselsättningskäl högst befogad. Vårt alternativ beräknas här ge sysselsättning motsvarande 215 000 dagsverken.

Vi är väl medvetna om hur angeläget det är från regionalpolitisk synpunkt att upprätthålla en hög skogsproduktion i norra Sverige och att skogsindustrin i denna del av landet spelar en avgörande roll från regional och lokal sysselsättningsynpunkt. Detta har bl. a. 1973 års skogsutredning klart markerat och därför föreslagit en ökad statlig satsning på skogsbruket i denna del av landet.

Mot bakgrund av vad jag här framhållit anser vi reser vanter den av regeringen föreslagna omfattningen av verksamheten som klart otillräcklig. Vi hävdar med bestämdhet att ytterligare insatser krävs och att de ökade insatserna bör finansieras med medel som flyter in just via höjda skogsvårdsavgifter. Vad slutligen beträffar reservationen 6 vill jag gärna ha sagt att vi reser vanter är positivt inställda till den kursverksamhet för skogsbrukets rationalisering som föreslås i budgetpropositionen. Kursverksamheten är f. n. avgiftsfri. Deltagarna får dessutom vid vissa tillfällen traktamenten och stipendier för sitt deltagande. Eftersom detta är en verksamhet som inriktas på produktionsfrämjande åtgärder så är det naturligt att den som genomgår kursverksamheten eller får del av rådgivningen därigenom får sådana

Nr 102

Onsdagen den
29 mars 1978

Anslag inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde

Onsdagen den
29 mars 1978

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

kunskaper att han har möjlighet att förbättra avkastningen av sin skog. Det är bra. Men vi anser det ganska naturligt att skogsägarna som kollektiv får vara med och bekosta vad denna rådgivnings- och kursverksamhet kostar, eftersom den enskilde skogsägaren ju drar en direkt ekonomisk nytta av de färdigheter han erhåller genom kursverksamhet. Vi vill bibehålla avgiftsfriheten för själva kursen, men vi vill låta skogsägarna kollektivt bekosta denna produktionsfrämjande utbildning genom de intäkter som den av oss förordade höjningen av skogsvårdsavgiften ger.

Herr talman! Allra sist några reflexioner och kommentarer till motionen 302, som behandlas i det här betänkandet och i vilken jag begärt en utredning angående institutet för skogsförbättring, dess framtida verksamhet, organisation och finansiering.

Utskottet har inte ansett att det finns anledning till någon särskild åtgärd från riksdagens sida och säger sig ha inhämtat att det inte föreligger planer på nedläggning av verksamheten vid stationen i Brunsberg, som är belägen i det mellersta av forskningsverksamhetens tre distrikt. Därmed anser utskottet motionen besvarad.

Jag har inte för avsikt att driva frågan om en utredning längre i dag. Men jag vill understryka att det alltjämt kvarstår en oro för framtiden inom skogsbruket i praktiskt taget hela Västsverige. För exakt tre år sedan fattade styrelsen för institutet beslut att beträffande mellersta distriktet skulle successivt plantskola, växthus, arkiv m. m. byggas upp någonstans inom Uppsala-regionen i anslutning till institutets lokaler vid Ultuna. Detta skulle enligt vad som framgick av styrelsens protokoll innebära att lokalerna i Brunsberg i västra Värmland skulle utnyttjas i ytterligare 5–10 år; det var maximum.

Efter en massiv protest från företrädare för Uddeholm, Billerud, Vänerskog och skogsvårdsstyrelsen i Värmlands län beslöt styrelsen för institutet för drygt ett år sedan att upphäva sitt tidigare beslut och att Brunsbergsstationen skulle bestå.

Jag vill påstå att dessa olika turer plus kännedom om de rätt betydande investeringar som f. n. pågår i Ultunaområdet gör att oron för om stationen i Brunsberg kommer att bestå eller inte kvarstår i Värmland. Personalen vid stationen känner en stor osäkerhet inför framtiden, och det är det som givit mig anledning att aktualisera frågan om en utredning om den framtida organisationen.

Utskottet skriver positivt och poängterar att detta är en angelägen fråga för skogsbruket i Västsverige. Jag har nöjt mig med den nu föreliggande skrivningen, men jag vill ändå gärna ge uttryck för den oro och ovisshet om framtiden som kvarstår bland skogsbrukets företrädare i Värmland – ja, inte bara i Värmland utan i stora delar av Västsverige.

I övrigt vill jag instämma i Svante Lundkvists yrkande om bifall till samtliga socialdemokratiska reservationer vid utskottets betänkande.

BERTIL JONASSON (c):

Herr talman! Efter jordbruksministerns inlägg hade det kanske inte varit nödvändigt för mig att gå upp i talarstolen. Men jag tycker att också en lekman och mångårig riksdagsledamot kan få anlägga några synpunkter på dessa frågor.

Svante Lundkvist började sitt anförande med att säga att den socialdemokratiska motionen skulle vara motiverad av vårt besvärliga ekonomiska läge, som den borgerliga regeringen bidragit till. Detta uttalande visar att en minister i den förra regeringen inte kände till de förhållanden som rådde under den förra regeringens tid. Det ger mig ytterligare belägg för att den förra regeringen inte förstod den situation som landet befann sig i. Inte var det då märkligt att det gick som det gjorde i valet och att den nya regeringen fått många problem att brottas med!

Socialdemokraterna anser sig med en viss teknik pruta 125 milj. kr. Det är 20 % av de s. k. besparingar som finns i deras "skuggbudget".

Det är anmärkningsvärt att detta går ut över en yrkesgrupp som i många år haft det mycket besvärligt. Här vill nu socialdemokraterna dels ta in anspråk införselavgiftsmedel, dels höja skogsvårdsavgifterna.

När det gäller införselavgiftsmedlen har den nuvarande regeringen fortsatt med samma system som den tidigare. Då var det rätt, men nu är det plötsligt fel – nu vänder socialdemokraterna. Ja, herr Lundkvist, man får inte respekt för en så vinglig politik.

Att ta bort statsanslaget också för rådgivnings- och kursverksamheten, som så väl behövs för att förbättra jordbrukarnas möjligheter att existera, och teoretiskt ersätta dessa medel med införselavgiftsmedel är inte ärligt. Stödet till rådgivningen skulle i så fall utebli. Det hade varit mycket ärligare att föreslå att anslaget helt skulle strykas.

Detsamma gäller de 30 milj. kr. som man vill stryka från skördeskadefonden. Detta skulle avvika från tidigare överenskommelser, vilket jordbruksministern har redogjort för. Därför är det märkligt att man gör sådana kast.

På skogsområdet plockar nu socialdemokraterna bort anslag och ersätter dem med en höjning av skogsvårdsavgifterna. Man föreslår en höjning från 0,09 till 0,6 % på skogsbruksvärdet. Det är en höjning på bortåt 700 %. Det skulle vara att plocka skogsägarna på ca 100 milj. kr. Om socialdemokraterna menar att skogsvårdsavgifterna skall finansiera vägbyggandet i skogen är det en felaktig tanke. Många använder dessa vägar, och då skall också alla gemensamt betala kostnaderna.

Då vi har att vänta nya beslut om den framtida skogspolitiken, är det märkligt att socialdemokraterna utan vidare går in för ett helt nytt system. Det är inte brukligt att ändra förhållandena i frågor som snart skall behandlas i riksdagen. Att i ett läge där industrin skriker efter skogsråvara som skall ge arbete åt arbetslösa och bytesvaluta för landet då hålla tillbaka anslagen till skogsförbättringar är inte rimligt.

Jag vill säga till Gunnar Olsson att vi behöver få en bättre skogsvård. Vi måste också ha mer arbete i skogen. Detta är frågor som vi får ta ställning till

Nr 102

Onsdagen den
29 mars 1978

Anslag inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde

när vi får de nya förslagen från skogsutredningen. De budgettricks som ni använder er av ger inga pengar, och därför får vi avvakta även med åtgärderna.

För några år sedan lade moderaterna fram en skuggbudget. Den kritiserades starkt av riksdagen, inte minst av socialdemokraterna. Får jag säga i detta sammanhang att den socialdemokratiska skuggbudget som nu läggs fram är minst lika verklighetsfrämmande. Socialdemokraterna borde väl försöka vara konsekventa, antingen de befinner sig i regeringsställning eller i oppositionsställning.

Svante Lundkvist talade om privilegiesamhället och menade att jord- och skogsbrukarna skall klämmas på mer skatt. De har inga höga inkomster, Svante Lundkvist. Men om någon till äventyrs skulle råka ha det får vederbörande betala avgifter och skatter därefter. Svante Lundkvist måste väl veta att jord- och skogsbrukarna lever under samma bestämmelser som alla andra.

Svante Lundkvist glädde sig åt att utskottet enhälligt har uttalat sig för stöd till SAKAB. Det är väl naturligt att vi gör det – det råder inga delade meningar i den frågan.

Gunnar Olsson tog upp frågan om institutet för skögsförbättringar. Jag vill gärna i likhet med honom understryka värdet och vikten av att detta institut kan bestå. Det har mycket att ge skogsbruket i utvecklingshänseende, och därför måste det vara kvar. Eftersom jag har hyst vissa farhågor härvidlag har jag undersökt förhållandena och kommit underfund med att det i nuläget inte föreligger någon risk för institutet. Det har då ej funnits anledning att motionera.

Eftersom jordbruksministern är inne i kammaren vill jag gärna säga att detta är en verksamhet som vi bör slå vakt om och se till att den blir kvar.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till vad utskottet hemställt.

SVANTE LUNDKVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! Det var nog så, Bertil Jonasson, att vi förstod att vi i vårt land skulle komma att stå inför ekonomiska problem. Inte minst i valrörelsen framhöll vi att det gällde att slå vakt om den ekonomiska stabiliteten. Vi varnade den dåvarande oppositionen för att ägna sig åt den överbudspolitik som man drev i valrörelsen. Oppositionen lyssnade inte till oss. Man vann valet och satte i gång med en politik som ledde till en betydligt svårare ekonomisk situation än vi borde ha fått om vi gått fram med den politik som socialdemokratin förordade.

Nu säger Bertil Jonasson att det är märkligt att skogsägarna skall behöva bära en större del av dessa bekymmer. Jag vet inte hur mycket Bertil Jonasson upplever av sin omgivning i samhället. Han bor i Värmland och vet att det där finns många löntagare som icke har någon annan säkerhet för sin försörjning än två armar och sin yrkesskicklighet och som är helt hänvisade till att näringslivet kan hållas i gång, löntagare som dessutom kanske varit utsatta

för betydligt större risker än många andra och fått känna betydligt hårdare på vad den borgerliga regeringens ekonomiska politik inneburit under de här åren. De hyser stora bekymmer för framtiden.

Det är i detta läge som jag vill be Bertil Jonasson tänka över om det inte är rimligt att också ägarkategorierna, som har en tryggare ställning genom att de äger någonting, får vara med och dela på bördorna litet mer rättvist än vad regeringen vill, så att vi även i fortsättningen skall få ha ett samhälle som bär den solidariska prägel som i varje fall socialdemokratin vill att samhället skall ha.

Man får inte vara så kategoriinriktad att man anser att alla förmåner som en kategori haft skall bestå för all framtid, även om andra grupper får dra åt svångremmen betydligt hårdare.

GUNNAR OLSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Bertil Jonasson förde ett mycket märkligt resonemang. Han sade att vi behöver en bättre skogsvård. När vi då vill vidta kraftigare åtgärder och plussar på från 49 till 90 milj. kr. inom det inre stödområdet säger Bertil Jonasson att våra förslag inte ger några pengar.

Detta är pengar som skulle komma bl. a. Bertil Jonassons grannkommun Torsby till godo, eftersom Torsby ligger inom det inre stödområdet. När Bertil Jonasson vägrar att erkänna att det här är fråga om pengar vill jag bara uppmana honom att lära sig att läsa innantill.

Så tillbaka till frågan om skogsvårdsavgiften. Bertil Jonasson gör gällande att det här skulle bli ett hårt slag mot skogsägarna. Jag vill hävda motsatsen. En höjning av skogsvårdsavgiften till 6 ‰ betyder, Bertil Jonasson, i realiteten att avgiften efter höjningen – märk väl: efter denna höjning – kommer att ligga på mellan 200 och 300 kr. per år och fastighet. Jag tror inte att skogsägarna – med det rotvärde vi har i dag och kan räkna med för framtiden – vare sig i vårt gemensamma hemlän eller någon annanstans kommer att reagera nämnvärt mot att årligen erlægga den skogsvårdsavgift som kommer att gälla om vårt förslag accepteras av riksdagen, i synnerhet som dessa pengar går direkt tillbaka till skogsbruket för att åstadkomma en höjning av skogsproduktionen och lönsamheten.

BERTIL JONASSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Svante Lundkvist säger att man varnade oss, när vi var i opposition, för en överbudspolitik. Ja, det är nog en varning som vi nu har anledning att returnera, Svante Lundkvist.

Svante Lundkvist säger vidare att skogsägarna bör ta på sig ansvaret. Jag vet att de också gör det. Jag är den förste att understryka att skogsjobbarna och likställda i många fall har det besvärligt, inte minst med hänsyn till den utveckling som har varit. Det är helt klart att vi på allt sätt måste finna lösningar på deras problem.

Jag vet att den borgerliga regeringen arbetar starkt på att få människor att bära varandras bördor. I det fallet är det ingen skillnad i förhållande till den förra regeringen, Svante Lundkvist.

Nr 102

Onsdagen den
29 mars 1978

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

Onsdagen den
29 mars 1978

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

Gunnar Olsson säger att jag för ett märkligt resonemang när jag kritiserar socialdemokraternas förslag om en höjning från 40 milj. kr. till 90 milj. kr. i bidrag till det inre stödområdet. Men varifrån skall dessa pengar tas? Jo, från andra skogsägare. Det system som ni föreslår är mer än märkligt. Jordbruksministern har redogjort för det, och jag behöver inte gå närmare in på det eftersom Gunnar Olsson var i kammaren under jordbruksministerns anförande.

Till de många avgifter som belastar skogs- och jordägarna skulle de få ytterligare pålagor. De summor som skogsägarna nu genomsnittligt betalar skulle, som Eric Enlund tidigare redogjorde för, höjas kraftigt när taxeringsvärdena stiger framöver. En ökning av skogsvårdsavgifterna på nära 700 % gör det sju gånger värre.

Jag har, Svante Lundkvist och Gunnar Olsson, suttit länge i jordbruksutskottet och i denna riksdag. Jag har ständigt blivit påmind om att vi inte skall vidta några förändringar av saker och ting som ligger under utredning och snart kommer på riksdagens bord. Det är en kutym som ni ständigt hävdar. Varför gör ni nu denna kovändning?

SVANTE LUNDKVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! Bertil Jonasson fortsätter jordbruksministerns försök att slippa ifrån hela den "jämlighetsdebatt" som vi för här. Bertil Jonasson menar att den nuvarande regeringen sannerligen är lika angelägen som den tidigare att sörja för att det inte sker någon orättvis fördelning mellan olika kategorier människor i detta land. Jag skulle kunna räkna upp de åtgärder som man startade med att genomföra hösten 1976 – lättnader av olika avgifter för företagarna, en omläggning av beskattningen som mer gynnade människor i de högre inkomstlägena etc. Det har fortsatt på samma sätt. Jag har nyss redovisat hur man ämnar införa en sparform som skall betalas av dem som har det allra sämst ställt.

Om Bertil Jonasson gör sig mödan att jämföra inkomstutvecklingen på löntagarsidan under den tid som den nuvarande regeringen suttit vid makten med inkomstutvecklingen på ägarsidan inkl. de kapitalvinster som har kunnat göras, så kommer han nog att finna att vi är på väg mot ökade skillnader, ett mer ojämnt samhälle. Det är därför som vi från socialdemokratin är så oroade. Vi finner inga tecken hos den nuvarande regeringen på att den vill vända på klacken och inse att man håller på att skapa ett samhälle med vidgade klyftor mellan människorna.

Om människorna har det hyggligt och om de som har det sämst ställt känner att de har stöd från dem som har ansvaret och ledningen för riket, då kan vi alla se framåt med större tillförsikt och känna att vi lever i en bättre demokrati än vi gör när skillnaderna ökar mellan olika grupper.

GUNNAR OLSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag bandade för ett tag sedan en radiointervju, där Bertil Jonasson sade att han, om det i riksdagen kom upp förslag som skulle gynna Värmland, var beredd att rösta på dem, även om de gick emot regeringen. I

dag har Bertil Jonasson ett gyllene tillfälle. Vi har nämligen föreslagit en väsentligt högre ambitionsnivå när det gäller sysselsättningsskapande åtgärder i det inre stödområdet, som bl. a. berör Bertil Jonassons grannkommun Torsby. Är Bertil Jonasson beredd att åka hem till Värmland och berätta för värmlänningarna på vilken sida han ställde sig i omröstningen om den högre eller den lägre ambitionsnivån?

BERTIL JONASSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Vi kan i denna jordbruksdebatt inte ta upp någon större jämlikhetsdiskussion. Men när Svante Lundkvist påstår att den nuvarande regeringen har infört ett system, som rubbar den tidigare jämlikheten, då måste jag säga att Svante Lundkvist är långt från verkligheten. Att i de fall man och hustru arbetar inom ett kombinerat jord- och skogsbruk fördela skatterna på ett rättvist sätt så att inkomsten inte läggs bara på den ena maken måste väl ändå vara en väg att rätta till ett tidigare missförhållande. Det är vad som gjorts. De orättvisor som råder måste väl avskaffas, Svante Lundkvist? Även det är demokrati. Jag kan inte finna annat.

Gunnar Olsson påstår att jag har sagt att jag, om socialdemokraterna lägger fram förslag som kan ge Värmland bättre förhållanden än regeringens, kommer att rösta på dessa förslag. Det är riktigt. Gunnar Olsson säger att socialdemokraterna vill ha en högre ambitionsnivå, speciellt för det inre stödområdet. Jag är villig att jobba för sådant. Men som jordbruksministern tydligt och klart har redogjort för ger ert förslag inte några pengar, och det tar mera pengar från värmlänningarna. Ett sådant förslag kan man väl ändå inte rösta på. Inte heller i Värmland kan vi leva på luft och fagra löften. Det måste finnas något bakom som väger någonting, och det begriper värmlänningarna.

Tredje vice talmannen anmälde att Svante Lundkvist anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

HÅKAN STRÖMBERG (s):

Herr talman! Som tidigare har framhållits av socialdemokratiska företrädare i utskottet är det i den svårartade ekonomiska situation som vi f. n. befinner oss i synnerligen angeläget att vi på alla sätt försöker medverka till att förbättra den rådande situationen. I detta läge är det nödvändigt att göra ytterst noggranna prioriteringar av samhällsutgifterna, så att inte svårigheterna hårdast drabbar de grupper och samhällssektorer som redan tidigare varit svårt utsatta. Detta innebär självklart att i och för sig angelägna reformer och ett större engagemang från samhället på en rad verksamhetsområden tvingas stå tillbaka i avvaktan på en förbättrad ekonomisk situation.

I det betänkande som nu föreligger för behandling och som berör jordbruksdepartementets verksamhetsområde har vi socialdemokrater i utskottet följt upp vår motion 1401 och till utskottsbetänkandet fogat ett antal reservationer, där vi föreslår vissa omprioriteringar av samhällsutgifterna. Vi ger dessutom i våra reservationer förslag på intäktsförstärkningar för att

Anslog inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde

Anslag inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde

bekosta vissa angelägna verksamhetsgrenar. Dessa omfördelningar och inkomstförstärkningar innebär att statsutgifterna kan minskas med inte mindre än 110 milj. kr. utan att för den skull de i jordbruket verksamma skulle ställas i en sämre situation än andra grupper i vårt samhälle.

Jag vill dock framhålla att det i en annan ekonomisk situation än den som vi f. n. befinner oss i även inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde finns många områden, där det skulle behövas ytterligare insatser från samhällets sida men som vi f. n. anser oss tvingade att avstå från.

I den första av de 13 reservationer som vi socialdemokrater i utskottet fogat till jordbruksutskottets betänkande tar vi upp de kostnader som belastar statsbudgeten för den kursverksamhet som bedrivs för jordbrukets rationalisering. Det finns såvitt jag vet ingen delad mening om hur angeläget det är att det inom jordbruket bedrivs en omfattande kurs- och informationsverksamhet för att ge lantbrukarna del av gjorda undersökningar och erfarenheter och på så sätt utnyttja de kunskaper som finns till förbättringar och bästa möjliga kapacitetsutnyttjande. Men kostnaderna för kursverksamheten anser vi rimligen bör bäras av lantbrukarkollektivet i stället för att tas ut av budgetmedel.

Eftersom förbättrade kunskaper i de allra flesta fall också leder till högre effektivitet och därmed en bättre ekonomi för den enskilde lantbrukaren, bör medel för kursverksamheten för kommande budgetår kunna avsättas i samband med de överläggningar som sker med jordbrukets organisationer. Det kan inte vara så märkligt som jordbruksministern och talesmän för utskottsmajoriteten ger uttryck för att näringen själv bekostar denna verksamhet. Bertil Jonasson påstod nyss att skulle det statliga bidraget till kursverksamheten upphöra, då skulle kurs- och informationsverksamheten också upphöra. Jag vet att lantbrukarna själva anser den här kursverksamheten vara ytterst angelägen, och jag är övertygad om att de också är beredda att avstå vissa avgiftsmedel för att bekosta och utöka en verksamhet som bidrar till ett förbättrat ekonomiskt resultat av deras arbete.

I den andra reservationen föreslår vi att de 30 milj. kr. som föreslagits som bidrag till fonden för permanent skördeskadeskydd under kommande budgetår icke skall utbetalas till fonden. Eftersom staten årligen har avsatt 30 milj. kr. och jordbruket självt bidragit med 15 milj. kr. uppgår fonden f. n. till ca 300 milj. kr. De ersättningar som kan tänkas komma att utbetalas för skördeskadorna kan väl inrymmas i de medel som f. n. finns i fonden, och därför finns det i detta svåra budgetläge ingen anledning att tillskjuta ytterligare medel via budgeten.

Det kan nämnas att för 1976 utbetalades 36 milj. kr. ur fonden. För de skador som uppstod på 1977 års skörd kommer att utbetalas ca 74 milj. kr. Då är också att märka att 1977 i många avseenden var ett år med mycket svåra skördeförhållanden i stora delar av vårt land. Översvämningar, frostsador och besvärliga bärgningsförhållanden gjorde att skördeskadeersättningarna blev de näst högsta som någonsin utbetalats.

Nu talar jordbruksministern om att fonden är alldeles för liten och frågar vad som skulle hända ifall det inträffade vad han kallar katastrofliknande

skador i Mellan- och Sydsverige, där vi har den största delen av landets jordbruk. Självfallet kan man aldrig gardera sig mot naturkatastrofer, men vad vi har talat om när det gäller det permanenta skördeskadeskyddet är ju de mera normala avvikelser som sker mellan olika år men som självklart kan drabba de enskilda lantbrukarna mycket hårt. Eftersom fonden nu omfattar 300 milj. kr. och de belopp som kan komma att utbetalas troligtvis inte på något sätt kommer i närheten av den summan, så anser vi att fonden f. n. inte behöver utökas.

I reservation nr 8 tar vi upp kostnaderna för den statliga utsädeskontrollen. I princip delar utskottsmajoriteten vår uppfattning att kontrollen bör betalas av dem som utnyttjar de tjänster frökontrollanstalterna har att erbjuda. Deras verksamhet skall således vara självbärande. Man undantar emellertid de fördyrade kostnader som är förknippade med verksamheten i Röbbäcksdalen. De som anlitar denna kontrollanstalt skall inte behöva betala en högre avgift än man gör vid frökontrollanstalterna i landet i övrigt. Vi socialdemokrater anser att de som anlitar Röbbäcksdalen för analyser inte skall erlägga en högre avgift än vad som förekommer vid andra anstalter. Vi anser att de extra kostnaderna för Röbbäcksdalen skall bäras solidariskt av alla genom att man tar ut en något högre avgift vid de andra anstalterna och att medlen alltså förs över till Röbbäcksdalen via de avgifterna för att man utnyttjar frökontrollanstalternas tjänster. Man bör inte, menar vi, använda statliga budgetmedel, som utskottsmajoriteten föreslår.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till reservationerna 1, 2 och 8.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

EINAR LARSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! De påståenden som Håkan Strömberg här gjorde har faktiskt vederlagts mycket effektivt under den tidigare debatten. Jag är mycket förvånad över att Håkan Strömberg har låtit sig vilseledas av den förvandlingsteknik som de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet till min stora häpnad har försökt att tillämpa. Den debatten är omöjlig, och det är förvånansvärt att vi skall behöva offra tid på att här tillbakavisa sådana påståenden.

Jag föreställer mig att Håkan Strömberg är både kunnig och aktiv i fackliga sammanhang och att han också visar stor respekt för ingångna avtal. Men den teknik som här tillämpas bygger på att plötsligt bara ta bort en rad statliga anslag och därefter övervältra kostnaderna på den grupp som redan genom förhandlingar har sin ekonomiska situation given. Jag tycker att alla socialdemokrater borde förstå hur horribelt det är att plötsligt säga att arbetsmarknadsutbildning är mycket bra, men vi har inte råd med den. Vi tror emellertid att alla som utnyttjar den förstår hur bra den är och därför kommer att fortsätta med utbildningen men då betalar den själva.

På punkt efter punkt vill man övervältra kostnaderna på jordbruket, som

Onsdagen den
29 mars 1978

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

redan har en given förhandlingsposition, där man har kommit överens och där man med ömsesidig hänsyn står för förhandlingsresultaten. Vi måste säga att här behöver vi ett klargörande från oppositionen. Är det slut med respekten för ingångna avtal?

Jag hoppas att Svante Lundkvist nu har talat om för Håkan Strömberg att vi har respekt för ingångna avtal. Jag är allvarligt bekymrad, om man här skulle börja rucka på den praxis vi nu har. Den är något av en hederskodex och något av det finaste i svensk politik och svensk demokrati.

HÅKAN STRÖMBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag delar Einar Larssons uppfattning att ingångna avtal skall hållas och att det är en fin tradition som vi skall bevara. Men de synpunkter som vi har fört fram i våra reservationer gäller avtal och åtaganden vilkas konstruktion det nu inte längre är nödvändigt att ha kvar så som det en gång gjordes upp. Se exempelvis på skörde-skadeskyddet. Det var nödvändigt att bygga upp en fond för skörde-skadeskydd, men nu omfattar fonden ca 300 milj. kr., och för 1977 utbetalades knappt 25 % av medlen. Och då skall vi komma ihåg att 1977 var ett extremt svårt skörde-skadeår, det näst svåraste någonsin här i landet, i varje fall när det gäller utbetalning av skörde-skade-ersättningar i Norrland och ersättningar för skador vid översvämningar i Mellansverige samt svåra bärgningsskador. Och då anser vi att det inte finns någon anledning att ha kvar samma konstruktion och skjuta till precis lika stora belopp som har varit nödvändigt för att bygga upp fonden till nuvarande storlek.

Detsamma gäller kursverksamheten. Jag har arbetat mycket i den fackliga rörelsen, Einar Larsson, och vet därför att man där själv står för en stor del av den kursverksamhet som bedrivs i de fackliga organisationerna. Vi har aldrig sett det som någonting märkligt, utan vi anser att kursverksamheten ingår som en självklar del som man också skall betala. Inom många andra områden lägger man ju på näringslivet kostnader för sådan verksamhet, och det gör också att resultatet förbättras. Jag är övertygad om att om Einar Larsson går ut och pratar med jordbrukarna, så kommer han att få höra att kursverksamheten är så angelägen att man är beredd att avstå en viss del av införselmedlen för att kunna fortsätta denna verksamhet, eftersom den självfallet leder till ett förbättrat resultat.

EINAR LARSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Skörde-skadefonden omfattar inte 300 milj. kr. i dag, herr Strömberg. Den omfattade möjligen 300 milj. kr. när motionen skrevs. Sedan dess har utbetalats 26 milj. kr. för 1976. Preliminärt beräknat kommer 74 milj. kr. att utbetalas för 1977 plus eventuella bidrag på grund av speciella katastrofer med 25 milj. kr. Det blir ca 125 milj. kr. Kvar i skörde-skadefonden finns alltså inte 300 milj. kr. Jag har sagt detta flera gånger tidigare i denna debatt, och jag har tillåtit mig att upprepa det, eftersom man i det här fallet inte kan tala tydligt nog. Fondens omfattar alltså inte 300 milj. kr. i dag. Det rör

sig kanske om 170 milj. kr. och det är ett för litet belopp för att man plötsligt skall ändra principerna för statens tillskott.

Nr 102

Onsdagen den
29 mars 1978

Anslag inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde

HÅKAN STRÖMBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! För 1976 betalades 36 milj. kr. ur skördeskadefonden. Det inbetalades dels 30 milj. kr. från statliga budgetmedel, dels 15 milj. kr. från jordbruket. För innevarande budgetår betalas det också in 30 milj. kr. från staten och 15 milj. kr. från jordbruket. Däremot är det riktigt att det kommer att betalas ut ca 74 milj. kr.

Jag är medveten om att fonden kommer att naggas i kanten när det gäller de här 300 milj. kr., men det är ändå endast 25 % av fonden som betalas ut under ett mycket svårt år då många har drabbats av skördeskador. Endast en gång tidigare, år 1969, har det betalats ut så mycket som 110 miljoner ur fonden. Det har funnits år då man endast har betalat ut ca 6 milj. kr. ur fonden.

INGEMAR HALLENIUS (c):

Herr talman! I jordbruksutskottets betänkande nr 12 behandlas också anslaget till djursjukhuset i Skara. Anslaget är 652 000 kr.

Utskottet erinrar om att denna fråga diskuterades också i samband med föregående års budgetbehandling. Skillnaden är nu att de socialdemokratiska motionärerna och reservanterna vill minska anslaget ytterligare. Förslaget är nu att anslaget skall minskas med 400 000 kr. jämfört med 280 000 kr. föregående år.

Utskottet avstyrker motionen med hänvisning till att en utredning rörande formerna för finansieringen av den slutna djursjukvården, djursjukhusutredningen, arbetar med dessa frågor. Utskottet anser inte att det finns anledning att frånga den bedömning av kostnadstäckningen som gäller, och jag vill instämma i den bedömningen.

Djursjukhuset vid veterinärinrättningen i Skara är en sjukvårdsanstalt för djur från jordbrukets animalieproduktion samt för hästar och sällskapsdjur. Viktiga delar av verksamheten är forskning och utbildning. Viss del av veterinärutbildningen är förlagd till djursjukhuset i Skara. Kostnaderna för denna forskning och utbildning bör täckas av anslaget från staten, så att de inte belastar den övriga verksamheten.

Med den minskning av anslaget som är föreslagen i reservationen kan denna målsättning inte nås. Ni anser att taxorna skall höjas, så att detta skall täcka det minskade statsanslaget. Detta innebär att djurägarna också skall betala kostnaderna för undervisningen, vilket jag inte anser vara rättvist.

Undervisningen ställer stora krav på djursjukhuset, och det är viktigt att det väl kan fylla sin uppgift. Djursjukhuset ligger i ett område med ett stort underlag för verksamheten. Det är ett djurtätt område. Det finns alltså god tillgång på såväl djur från jordbrukets animalieproduktion som övriga djurslag. Skall detta underlag kunna utnyttjas är det en förutsättning att taxorna inte blir orimligt höga. Särskilt gäller detta för nötkreatur och svin. Överstiger behandlingsavgifterna plus slaktvärdet djurets livvärde, så sänds djuren i stället till slakt. Det blir då endast djur med högt avelsvärde som

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

kommer att behandlas. Antalet fall kommer då att bli för litet för att undervisningen skall kunna bedrivas på ett tillfredsställande sätt.

De genomförda taxehöjningarna har redan nu gett en viss negativ effekt, och en höjning av taxorna som skulle behövas enligt den socialdemokratiska reservationen är helt orealistisk om man vill bevara underlaget för undervisningen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

HANS WACHTMEISTER (m):

Herr talman! När jag i morse tecknade ned mina synpunkter på jordbruksutskottets betänkande kunde jag inte tro att den här debatten skulle röra sig inom ett så begränsat fält som den faktiskt gjort och inte heller att det fältet skulle vara precis det fält som jag själv valt att beträda – och det är ganska väl nedtrampat nu.

När man därtill får ordet mycket sent kan det inte hjälpas att det blir en hel del omtröskningar, som jag på förhand ber om ursäkt för. Men jag vill ändå begagna tillfället att så här i elfte timmen för moderata samlingspartiets del få säga några ord.

Det är till en början glädjande att kunna konstatera att utskottets socialdemokrater i allt väsentligt anslutit sig till de borgerliga i sakfrågorna. Däremot går våra åsikter isär när det gäller hur vi skall finansiera det hela.

Att sköta sin skog, att bygga skogsbilvägar på egna marker, det är någonting som varenda skogsägare i alla tider gjort för egna medel utan några som helst statsbidrag. Men det var på den tiden då han inte hade dagens skattebelastning, och därför är statsbidragen i dag inte alls att betrakta som någon sorts allmosa från statens sida utan tvärtom som en fullt korrekt restitution av övertagna skatter. Och då skall vi väl inte ta ut ännu mer specialskatter av en viss kategori medborgare. Men jag tror att här inte är platsen att försöka få till stånd en diskussion i den frågan. Vi blir nog knappast eniga ändå.

Låt mig bara ta upp ett par punkter i jordbruksutskottets betänkande, först och främst den socialdemokratiska reservationen I. Här är det ju utan tvivel så att den som får del av viss utbildning drar fördelar därav. Men när det gäller att betala utbildningen är det väl den som drar den största fördelen – t. ex. av kursverksamheten för jordbrukets rationalisering – som ekonomiskt skall dra sitt strå till stacken. Och när staten tack vare marginalskatter på 70–80 % och mer tar hand om så gott som hela vinsten är det också ganska klart att det är staten som via riksstaten bör betala. Det är den principiella sidan av saken.

Sedan är det en praktisk sida också, som går igen i flertalet socialdemokratiska reservationer och som föranleder mig att fråga om det kan vara riktigt att i det vällovliga syftet att tillgodogöra sig prutningar i alternativbudgeten ge sig på förslagsanslag. Det blir ju ingen verklig besparing på det viset. Större delen av debatten i dag har kretsat just kring det problemet. Frågan hör kanske mer samman med riksdagens arbetsformer, men jag tycker den är

oerhört intressant och har därför inte kunnat låta bli att ställa den, inte minst därför att den gäller sju av de tolv socialdemokratiska reservationerna. Borde vi inte inom partiledningarna kunna komma underfund med hur vi skall ha det med tillgodoräknande av förslagsanslagen? Detta kommer säkert igen i många andra debatter. Det vore värt att sätta sig ner och tvärs över partigränserna tänka litet mer på denna sak – det skulle sanera debatten ganska ordentligt.

Den andra saken som jag vill ägna mig åt är skogsvårdsavgiften, som man – det har vi fått höra ganska många gånger här i eftermiddag – från socialdemokratiskt håll vill höja från 0,9 till 6 ‰, dvs. med 567 %. Säg vad man vill om våra vänner socialdemokraterna, men buskablyga är de sannerligen inte. Snarast borde väl avgiften helt ha slopats eftersom den är en ologisk särbeskattning, en oegentlig pålaga för en speciell grupp medborgare, en extra fastighetsskatt som skiljer sig från den vanliga bara genom att den är statlig och inte kommunal. Skogsvårdsavgiftens vara eller inte vara skall ju inte diskuteras här i dag. Däremot kan det vara på sin plats att säga någonting om det värde den kan ha som finansieringskälla.

Genom att skogsägarna i allt större utsträckning sluter sig samman till skogsbruksområden, där föreningarna tar hand om även rent skogsvårdande åtgärder, blir skogsägarna dubbelbeskattade med avgifter. Dels är det skogsvårdsavgiften, dels är det medlemsavgiften till den egna skogsägarföreningen. Därtill kommer att kraven på att anpassa skogsbruksmetoderna till friluftslivet växer sig allt starkare med ökade kostnader för skogsbruket som följd. Det är fråga om nötning av skogsvägar genom fritidstrafiken, det är borttagning av avverkningsavfall från stigar, det är olaga avverkningsavfall, det är kvarhållande längre än normal omloppstid av gamla John Bauer-skogar i närheten av tätorterna, det är nedskräpning och mycket annat som jag inte ett ögonblick vill påstå skulle vara onödigt men som i alla fall vållar den enskilde skogsägaren avsevärda olägenheter och kostnader vare sig han är road av natur- och landskapsvård eller inte. Det vore snarast riktigt att i stället för att i det närmaste sjufaldiga den specials katt som skogsvårdsavgiften utgör helt avskaffa den eller låta den uppgå i de allmänna skatterna.

Av vad jag sagt förstår förmodligen de skarpsinnigare bland kammarledamöterna att jag inte vill vara med om det socialdemokratiska förslaget till höjning av skogsvårdsavgiften. Följaktligen är jag inte heller med om den finansiering via avgiften av skogsförbättringar, av byggande av skogsbilvägar, av intensifierad skogsvård i norra Sverige och av kursverksamhet för skogsbrukets rationaliseringar som socialdemokraterna föreslår i sina reservationer 3, 4, 5 och 6, på vilka jag därför härmed yrkar avslag. Jag vill till sist som ett ytterligare motiv för det yrkandet anföra att det inte kan vara praktiskt att nu, innan ens remissvaren på skogsutredningen kommit in, ändra på skogsvårdsavgiften. Vi bör avvakta det förslag till samlat program för skogsnäringen som regeringen förbådat till våren 1979.

ARNE ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! Det är endast tre månader sedan vi här i riksdagen hade en stor jordbrukspolitisk debatt. I denna debatt ifrågasattes om vi tog ställning för en ny jordbrukspolitik eller inte. I debatten i dag har man talat om den jordbrukspolitiska seglatsen, Jag vill koppla ihop dessa saker och erinra om att den jordbrukspolitik, som socialdemokraterna förde från 1967 och fram till det beslut som togs före jul, var en fasligt vinglig och äventyrlig jordbrukspolitisk seglats. Man genomförde faktiskt inte sin jordbrukspolitik, utan en mycket bred opinion från de borgerliga partierna här i riksdagen, bestående av inte enbart jordbrukare, ifrågasatte det kloka och förnuftiga i denna politik. Socialdemokraterna fick följaktligen böja sig för denna opinion, och vi fick därför under 1970-talet en nyanserad jordbrukspolitik.

Eftersom det har talats om en politisk seglats vill jag, herr talman, säga att den socialdemokratiska jordbrukspolitiken från 1967 och under större delen av 1970-talet gick i konvoj. Kanske kan man säga att den tog lots ombord. I varje fall förelåg en entydig opinion från hela svenska folket och från de borgerliga partierna här i riksdagen, som faktiskt angav tonen för socialdemokratisk jordbrukspolitik. Är det möjligen därför man nu, när ett nytt beslut skall fattas, så gärna vill tala om ett fullföljande av den gamla jordbrukspolitiken? Det är inte särskilt intressant vilken variant man väljer, men visst gick socialdemokratisk jordbrukspolitik från 1967 i konvoj.

Herr talman! Jag hade faktiskt i första hand begärt ordet för att ta upp en motion som behandlats i anslutning till detta utskottsbetänkande. Det gäller den motion där vi moderater har granskat vissa frågor angående skärgårdsstödet. Vi har pekat på att stödformen kreditgaranti enligt vår åsikt kommit att få en mera restriktiv tillämpning än vad riksdagen avsåg då beslutet om skärgårdsstöd fattades 1975. Det mera allmänna målet för den nya företagsformen skärgårdsföretag var att ge de i skärgården bosatta en trygg utkomst och att våra skärgårdar som en följd härav skulle kunna ha en bofast befolkning även i framtiden. Det var enligt vår mening ett bra mål.

En av de verksamheter som enligt riksdagens beslut kunde ingå i skärgårdsföretaget var stuguthyrning. Stödet till stuguthyrningsverksamheten för renovering eller uppförande av stugor kan utgöras dels av kreditgaranti, dels av bidrag i form av avskrivningsbidrag. Beträffande avskrivningslånet uttalade riksdagen att detta kunde utgå endast om verksamheten bedrevs i form av korttidsuthyrning. Något motsvarande krav restes inte i fråga om statlig kreditgaranti.

Det har nu gjorts gällande att tillämpningen beträffande statlig kreditgaranti varit restriktiv på samma sätt som i fråga om avskrivningslån. Det är detta förhållande som vi har tagit upp i vår motion. En sådan tolkning överensstämmer, enligt vår åsikt, inte med skärgårdsföretagets grundtanke att ge sysselsättning och säker utkomst åt skärgårdsbefolkningen.

Erfarenhetsmässigt vet vi att uthyrningssäsongen i skärgården när det gäller korttidsuthyrning verkligen är mycket kort. Veckouthyrningen infaller mestadels under högsommaren och i anslutning till den viktigaste semesterperioden. Att på grund av snäva bidragsregler vara hänvisad enbart till denna

uthyrningsform ger en alltför liten ekonomisk ersättning till dem som har dessa stugor.

Möjlighet till något längre uthyrningsperioder ger en bättre utkomst och är, enligt vår åsikt, mera i linje med målet för skärgårdsföretagets verksamhet.

Det är därför bra att ett enhälligt jordbruksutskott nu uttalat att något absolut hinder att bevilja garanti för investering i stugor som är avsedda att hyras ut under en något längre tid inte föreligger, då förhållandena i övrigt talar för att kreditgaranti kan beviljas.

Mot bakgrund av enigheten i jordbruksutskottet är det överraskande att socialdemokraterna i ett särskilt yttrande funnit skäl att till det nyss redovisade ställningstagandet tillägga att man förutsätter "att synnerliga skäl i sådant fall måste kunna anföras". Det är en synpunkt som är ny och som i varje fall inte föresvävade reservanten Svante Lundkvist, då han i egenskap av departementschef skrev propositionen om skärgårdsstödet 1975. Det vore intressant att få veta vad som har hänt senare, då det enligt Svante Lundkvists mening tycks behövas en komplettering av uttalandet.

Herr talman! Enligt min mening får inga onödiga restriktioner begränsa möjligheterna för skärgårdsbefolkningen att bo där ute i skärgården och att göra det under rimliga ekonomiska betingelser. Socialdemokraternas särskilda yttrande, herr talman, är inte till gagn för skärgårdsbefolkningen, och det tycker jag är tråkigt.

SVANTE LUNDKVIST (s):

Herr talman! Sedan vi skrev den s. k. skärgårdspropositionen har det inte tillkommit något nytt i socialdemokraternas inställning i denna fråga. Redan då var vi överens om att det gällde att skapa möjligheter för människorna att bo kvar ute i skärgården året runt och att man skulle ha fler arbetstillfällen.

I samband med utskottsbehandlingen togs initiativen beträffande uthyrning av stugor. Det underströks också att korttidsuthyrningen är väsentligast när det gäller att skapa sysselsättning.

Vad vi befarar är att en alltför lös hantering på denna punkt skulle främja tillkomsten av ett allmänt fritidsstugebyggande, som egentligen bara innebär att de som redan har råd att bo hela sommaren i skärgården skulle få möjligheten att bo där med samhällets stöd, och det menar vi inte är en uppgift för staten i detta sammanhang. Statens uppgift i detta sammanhang var att skaffa fram sysselsättningstillfällen för skärgårdsborna, så att de kunde bo kvar ute i skärgården året om, och sådana möjligheteragnar vi bäst genom korttidsuthyrning.

ARNE ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! Det är kanske litet övermaga att påminna den förre jordbruksministern om vad som ändå var den huvudsakliga målsättningen när det nya institutet skärgårdsföretag tillskapades. Dess huvuddrag var inte den rekreativa politiken utan det var faktiskt fråga om att skaffa trygk och

Nr 102

Onsdagen den
29 mars 1978

Anslag inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde

Onsdagen den
29 mars 1978

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

säker utkomst för de människor som bor i skärgården.

Det återopades att det var en tillgång för andra svenskar, som sökte sin semesterort där ute, att det fanns en bofast befolkning som kunde ge service i form av stuguthyrning och att denna skulle vara ett verksamt medel för att ge människorna möjligheter att bo kvar i skärgården. Det kan inte vara riktigt att nu göra så snäva tolkningar som socialdemokraterna önskar bara därför att man menar att det inte gagnar de rätta människorna.

Syftet med propositionen var att skapa trygg utkomst för dem som bor i skärgården, och det gör man faktiskt bäst genom att också öppna möjlighet för långtidsuthyrning. Det ger mera pengar till skärgårdsbondens ekonomi och hushåll. Det är det som saken gäller och som vi talar om. Vi förespråkar inte subventioner för människor som har större eller mindre ekonomiska möjligheter för sommarboende utan vi talar om en god utkomst för en skärgårdsbefolkning som, Svante Lundkvist, inte under några omständigheter lever så flott där ute att vi behöver stå här och ondgöra oss över att de får de möjligheter som uthyrningsverksamheten ger. Det är en dålig och snäv socialdemokratisk politik, och den biträder inte vi.

SVANTE LUNDKVIST (s):

Herr talman! Jag nödgas konstatera två saker med anledning av Arne Anderssons i Ljungs senaste inlägg. För det första hörde han inte på vad jag sade i mitt förra inlägg. För det andra avslöjar han nu vad som egentligen är avsikten med hans argumentering, som han också förde i utskottet, nämligen att främja långtidsuthyrning. Vi har ju sagt att det kan ta den vändningen att man bara medverkar till att det blir möjligt för den som redan har råd att bo i ett fritidshus att bo där billigare. Vi stimulerar alltså till byggande av flera fritidshus av en typ, vars byggande egentligen borde begränsas, i stället för att som vi hela tiden har avsett att göra stödja den typ av fritidsboende i skärgården som skulle kunna förena sysselsättningsintresset för skärgårdsborna och rekreationsintresset för människor som inte har ekonomiska möjligheter att bo hela sommaren i skärgården.

ARNE ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! Herr Lundkvist vill påstå att jag inte lyssnar på vad han säger. Jag vill returnera vänligheten med att säga att jag inte tror att Svante Lundkvist har läst den proposition han skrev 1975. Där talar han om att skapa ekonomisk trygghet för skärgårdsborna, och det är den propositionen som jag fortfarande återopar. Det var därför jag frågade vad nytt som kommit till och som gjort att Svante Lundkvist måste lägga till den eftersläng som ingår i det socialdemokratiska särskilda yttrandet. Den står inte i utskottets betänkande, för därom hade vi inte blivit överens. Men när Svante Lundkvist förklarar varför han kunde ställa sig bakom utskottsskrivningen fogar han till en mening om att det, för att han skulle kunna gå med på detta, krävs alldeles särskilda skäl, och det var dessa som jag frågade efter.

SVANTE LUNDKVIST (s):

Herr talman! Fortfarande lyssnar uppenbarligen inte Arne Andersson i Ljung på vad jag har att säga. Jag har hela tiden markerat att avsikten med skärgårdspropositionen var att trygga sysselsättningen för människor som bor ute i skärgården, för att de skulle kunna bo där året runt. Avsikten var att skapa lämpliga arbetstillfällen genom kombinationer av olika möjligheter till sysselsättning. Det kunde exempelvis röra sig om jordbruk eller fiske kombinerat med hantverk. Vid utskottsbehandlingen togs också frågan upp om det här sättet att kombinera med stuguthyrning till gäster. Då var man väldigt angelägen – och det har också utskottsmajoriteten varit med om att markera – att det icke skulle få bli fråga om att bara subventionera ett vanligt fritidsbyggande ute i skärgården. Utskottet var verkligen angeläget om att markera att det här gällde former för uthyrning av stugor som innebar att man skapade sysselsättningstillfällen och att detta samtidigt kunde förenas med en vettig rekreativspolitik.

Jag är faktiskt väldigt överraskad över att höra att andemeningen i Arne Anderssons inlägg – om nu den är representativ för utskottsmajoriteten – är att man egentligen önskar främja den typ av stugbyggande i skärgården som jag trodde vi var överens om borde begränsas.

ARNE ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! Vi måste väl ändå kunna komma överens om att det är dumt att tala förbi varandra – det är ju inte så debatten skall föras.

Jag har sagt att det skulle vara fasligt dumt om det stöd som Svante Lundkvist som statsråd skrev en proposition om inte kunde komma människorna till del därför att Svante Lundkvist nu som ledamot av jordbruksutskottet har kommit på att det rent av kan finnas människor som utan detta stöd har råd att skaffa sig en sommarbostad för en, två eller tre veckor. Det är detta jag vänder mig emot. Att resonera så innebär något slags snikenhet som får till följd att den bofasta befolkningen ute i skärgården inte kan erhålla det stöd som vi tidigare varit överens om.

SVANTE LUNDKVIST (s):

Herr talman! Det lönar sig inte att fortsätta den här debatten längre, eftersom Arne Andersson i Ljung inte vill förstå vad som varit avsikten med stödet till korttidsuthyrning utan försöker göra gällande att vi skulle missunna skärgårdsborna en möjlighet att erhålla sådant stöd att deras chanser till nya sysselsättningstillfällen underlättades.

Jag har markerat, och jag gör det nu för sista gången – jag lovar, herr talman, att inte återkomma – att vi har varit överens om att det skulle innebära en betydande svårighet att upprätthålla sysselsättningskravet, vilket var huvudsyftet när vi började, om vi mera generellt säger att stödet skall kunna ges även i andra sammanhang exempelvis när det är fråga om att bygga fritidshus, som år efter år kan hyras ut till en och samma person. Alla inser väl att det då bara skulle bli fråga om att subventionera ett fritidsboende som vi inte har någon anledning att ge statligt stöd.

Nr 102

Onsdagen den
29 mars 1978

Anslag inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde

Onsdagen den
29 mars 1978

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

Nu återkommer jag inte flera gånger. Jag har med detta bara velat markera att det är en angelägen sak för oss socialdemokrater att slå vakt om att vi icke skall med statliga medel privatisera mera av skärgården.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkterna 1-3

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av Svante Lundkvist m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Håkan Strömberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av Svante Lundkvist m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Håkan Strömberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 154

Nej - 146

Punkterna 5-12

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 13

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av Svante Lundkvist m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Håkan Strömberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 13 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av Svante Lundkvist m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Håkan Strömberg begärde

rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 154
Nej - 146

Punkterna 14 och 15

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 16

M o m. 1 o c h 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av Svante Lundkvist m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja bevarad. Sedan Gunnar Olsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 16 mom. 1 och 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av Svante Lundkvist m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Gunnar Olsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 154
Nej - 146

M o m. 2 o c h 4

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Punkten 17

M o m. 1 o c h 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av Svante Lundkvist m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Gunnar Olsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 17 mom. 1 och 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av Svante Lundkvist m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Gunnar Olsson begärde

Nr 102

Onsdagen den
29 mars 1978

Anslag inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde

Nr 102

Onsdagen den
29 mars 1978

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 154
Nej - 146

M o m. 2

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 18

M o m. 1 o c h 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av Svante Lundkvist m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Gunnar Olsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 18 mom. 1 och 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av Svante Lundkvist m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Gunnar Olsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 154
Nej - 146

M o m. 3

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 19

M o m. 1 o c h 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 6 av Svante Lundkvist m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Gunnar Olsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 19 mom. 1 och 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av Svante Lundkvist m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Gunnar Olsson begärde

rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 153
Nej - 146

M o m. 3 o c h 4

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Punkterna 20-22

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 23

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 7 av Svante Lundkvist m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Svante Lundkvist begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 23 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av Svante Lundkvist m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Svante Lundkvist begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 165
Nej - 135

Punkten 24

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 25

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 8 av Svante Lundkvist m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Håkan Strömberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 25 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 av Svante Lundkvist m. fl.

Nr 102

Onsdagen den
29 mars 1978

Anslag inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde

Nr 102

Onsdagen den
29 mars 1978

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Håkan Strömberg begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 154

Nej - 146

Punkterna 26-28

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 29

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 9 av Svante Lundkvist m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Svante Lundkvist begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 12 och punkten 29 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 9 av Svante Lundkvist m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Svante Lundkvist begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 165

Nej - 135

Punkten 30

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 31

M o m . 1

Utskottets hemställan bifölls.

M o m . 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 10 av Svante Lundkvist m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Svante Lundkvist begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 31 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 10 av Svante Lundkvist m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Svante Lundkvist begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 165
Nej - 135

Punkterna 32-39

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 40

M o m. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 248 av Oswald Söderqvist m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Jörn Svensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 40 mom. 1 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 248 av Oswald Söderqvist m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Jörn Svensson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 287
Nej - 13

M o m. 2

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 41

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 42

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 11 av Svante Lundkvist m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Grethe Lundblad begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 102

Onsdagen den
29 mars 1978

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

Nr 102

Onsdagen den
29 mars 1978

Anslag inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 42 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 11 av Svante Lundkvist m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Grethe Lundblad begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 154

Nej - 144

Punkterna 43 och 44

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 45

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 12 av Svante Lundkvist m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Grethe Lundblad begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 45 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 12 av Svante Lundkvist m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Grethe Lundblad begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 152

Nej - 145

Punkten 46

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 47

M o m. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 13 av Svante Lundkvist m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Svante Lundkvist begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 47 mom. 1 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 13 av Svante Lundkvist m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Svante Lundkvist begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 153
Nej - 145

M o m. 2 o c h 3

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Punkterna 48-57

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 11 Föräldrapenning, m. m.

Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande 1977/78:17 med anledning av propositionen 1977/78:100 i vad avser anslag för budgetåret 1978/79 till allmän försäkring m. m. jämte motioner.

ANDRE VICE TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

I det följande redovisas endast de punkter, vid vilka under överläggningen framställts särskilda yrkanden.

Punkten 4 (Folkpensioner)

Regeringen hade i propositionen 1977/78:100, bilaga 8 (socialdepartementet) under punkten B 5 (s. 45-59) föreslagit riksdagen att

1. anta inom socialdepartementet upprättat förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring såvitt avsåg reglerna för handikappersättning,

2. till Folkpensioner för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 24 600 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1977/78:366 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts

1. att riksdagen med giltighet fr. o. m. den 1 juli 1978 och i syfte att minska

Nr 102

Onsdagen den
29 mars 1978

*Föräldrapenning,
m. m.*

eftersläpningen av kompensationen för inträffade prisstegringar företog en ändring i nuvarande regler, så att basbeloppet omräknades redan då förändring i det allmänna prisläget uppgick till 2 % och att 1 kap. 6 § lagen om allmän försäkring till följd härav skulle erhålla av motionärerna föreslagen lydelse.

2. att riksdagen hos regeringen begärde förslag som innebar att höjning av pension som föranleddes av ändrat basbelopp skulle ske retroaktivt från den tidpunkt prisstegringen inträffat,

1977/78:432 av Lennart Bladh m. fl. (s),

1977/78:440 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställdes

1. att riksdagen skulle anta av motionärerna framlagt förslag till ändring i 6 kap. 2 § lagen om allmän försäkring, innebärande en uppräkning av grundpensionen från 95 % till 99 % av basbeloppet för ensamstående och från 155 % till 169 % av basbeloppet för två pensionsberättigade makar,

2. att riksdagen hos regeringen begärde att den skyndsamt utarbetade förslag om standardsäkring av pensionsförmånerna och förelade riksdagen förslag härom,

1977/78:495 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställdes att riksdagen beslutade höja den avdragsfria sidoinkomsten för ensamstående pensionär till fyratusen kronor samt för makar till sextusen kronor tillsammans samt anta av motionärerna framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension,

1977/78:497 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk), vari hemställdes att riksdagen uttalade

1. att grundpensionen och pensionstillskottet höjdes så att deras köpkraft återställdes,

2. att den s. k. indextröskeln sänktes till 2 % och att prisstegringar kompenserades retroaktivt enligt de förslag som ställts av Pensionärernas riksorganisation (PRO),

1977/78:1051 av Karin Ahrland (fp) och Ingegärd Frænkel (fp),

1977/78:1063 av Doris Håvik m. fl. (s), vari hemställdes att riksdagen beslutade att extra pensionstillskott till förtidspensionärer skulle utgå även efter det vederbörande uppnått 65 års ålder,

1977/78:1066 av Ove Karlsson (s) och Barbro Engman (s), vari hemställdes att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om att riksförsäkringsverket i sin översyn av regler för ersättning av merkostnaden för vissa sjukdomar även behandlade merkostnader som till följd av kroppsförändringar uppstod efter operationer, samt

1977/78:1068 av Börje Nilsson (s), vari hemställdes att riksdagen hos regeringen begärde förslag som innebar att merkostnaden för egen bil

beaktades vid bedömningen av rätt till handikappersättning, oberoende av tillgången till kommunal färdtjänst.

Nr 102

Onsdagen den
29 mars 1978

*Föräldrapenning,
m. m.*

Utskottet hemställde

1. beträffande uppräknig av folkpensionens grundbelopp att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:440 yrkandet 1 och motionen 1977/78:497 yrkandet 1 i motsvarande del,

2. beträffande uppräknig av pensionstillskott att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:497 yrkandet 1 i motsvarande del,

3. beträffande plan för jämställdhet mellan gifta och ogifta i folkpensionshänseende att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1051,

4. beträffande extra pensionstillskott till förtidspensionär efter pensionsåldersinträdet att riksdagen med anledning av motionen 1977/78:1063 hos regeringen begärde att motionen överlämnades till pensionskommittén,

5. beträffande omräknig av basbeloppet m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:366 yrkandena 1 och 2 och motionen 1977/78:497, yrkandet 2,

6. beträffande standardsäkring av pensionsförmånerna att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:440 yrkandet 2,

7. beträffande inkomstprövningen av hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:495,

8. beträffande handikappersättning för psykiskt utvecklingsstörda att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:432,

9. beträffande handikappersättning för försäkrade som till följd av kropps- förändringar efter operationer åsamkats merutgifter att riksdagen med anledning av motionen 1977/78:1066 hos regeringen begärde att motionen överlämnades till den i propositionen 1977/78:100 aviserade utredningen angående merutgifter vid olika sjukdomar och handikapp,

10. beträffande handikappersättning för försäkrade med egen bil att riksdagen med anledning av motionen 1977/78:1068 gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

11. att riksdagen skulle anta det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring av 9 kap. 2, 3 och 5 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring,

12. att riksdagen med bifall till regeringens under punkten B 5 framlagda förslag till Folkpensioner för budgetåret 1978/79 anvisade ett förslagsanslag av 24 600 000 000 kr.

Vid denna punkt hade avgivits ett särskilt yttrande beträffande handikappersättning för försäkrade med egen bil av Sven Aspling, Helge Karlsson, Doris Håvik, Eric Marcusson, Börje Nilsson, Ralf Lindström och Barbro Engman (samtliga s).

Punkten 8 (Bidrag till sjukförsäkringen för föräldraförsäkringen)

Regeringen hade under punkten C 3 (s. 70 och 71) föreslagit riksdagen att till Bidrag till sjukförsäkringen för föräldraförsäkringen för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 360 000 000 kr.

Onsdagen den
29 mars 1978

*Föräldrapenning,
m. m.*

I detta sammanhang hade behandlats motionerna
1977/78:327 av Olof Palme m. fl. (s), vari hemställdes

1. att riksdagen fattade principbeslut om etappvis genomförande av ett utbyggnadsprogram för föräldraförsäkringen med det innehåll som angetts i motionen,

2. att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om förslag vid nästa riksmöte om föräldraförsäkringen enligt vad som angetts i motionen,

1977/78:431 av Kerstin Andersson i Hjärtum (c) och Kerstin Göthberg (c),

1977/78:436 av Elvy Nilsson m. fl. (s), vari hemställdes att riksdagen hos regeringen begärde en översyn av lagen om allmän försäkring 4 kap. 8 §, som gällde ersättning för vård av sjukt barn,

1977/78:438 av Anna-Greta Skantz m. fl. (s), vari hemställdes att riksdagen hos regeringen begärde att bestämmelserna om rätt till föräldrapenning för tillfällig vård av barn ändrades så att ersättningstiden för ensamstående förälder för besök i förskoleverksamheten fick uppgå till två hela eller fyra halva dagar per år inom ramen för totala antalet ersättningsdagar,

1977/78:439 av Anna-Greta Skantz m. fl. (s), vari hemställdes såvitt avsåg yrkandet 2 att studerande som tvingats avstå från studier för att vårda eget sjukt barn fick samma förmåner inom föräldraförsäkringens ram som de som utförde förvärvsarbete,

1977/78:543 av Yvonne Hedvall (m),

1977/78:544 av Iris Mårtensson (s) och Åke Green (s),

1977/78:688 av Gunnar Biörck i Värmdö (m),

1977/78:697 av Per-Eric Ringaby m. fl. (m), vari hemställdes att riksdagen hos regeringen begärde utredning i syfte att åstadkomma större likformighet i de bestämmelser som reglerade rätten till ersättning för vård av barn i samband med utbildning,

1977/78:701 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställdes att riksdagen beslutade

1. att anta av motionärerna framlagt förslag till lag om ändring i 4 kap. 7, 8 och 9 §§ lagen om allmän försäkring, att gälla fr. o. m. den 1 juli 1978, innebärande bl. a.

att rätten till föräldrapenning i samband med adoptiv- och fosterbarns ankomst till familjen skulle gälla till dess barnet fyllt 14 år,

att föräldrapenning för tillfällig vård av barn skulle utgå under högst 20 dagar och upphöra när barnet fyllde 14 år – för besök i förskola skulle

ersättning därjämte utgå fyra dagar per år för vart och ett av barnen i familjen – samt

att rätt till föräldrapenning kunde medges för längre tid, om barn vistades på sjukhus och förälders närvaro bedömdes som värdefull för vården av barnet,

2. att hos regeringen hemställa om en utredning i syfte att klarlägga behovet av en differentiering av antalet dagar med rätt till föräldrapenning för tillfällig vård av barn,

3. att hos regeringen hemställa om förslag till lag beträffande differentieringen av antalet dagar med rätt till föräldrapenning för tillfällig vård av barn, grundat på den utredning varom hemställan gjordes under 2,

4. att uttala att möjligheter snarast borde skapas för att täcka inkomstbortfall i samband med barns eller ordinarie vårdares sjukdom, utan annan begränsning än vad som förekom i lagen om allmän försäkring, vad beträffade försäkrads rätt till sjukpenning,

5. att hos regeringen hemställa om förslag till särskilda bestämmelser om föräldrapenning i de fall föräldrar avstod från förvärvsarbete för vård av barn som drabbats eller var smittbärare av epidemisk sjukdom, och

Nr 102

Onsdagen den
29 mars 1978

*Föräldrapenning,
m. m.*

1977/78:1072 av Hans Petersson i Röstånga (fp).

Utskottet hemställde

1. beträffande adoptivförälders rätt till föräldrapenning (åldersgränsen) att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:701 yrkandet 1 i motsvarande del,

2. beträffande adoptivförälders rätt till föräldrapenning för tillfällig vård av barn i samband med barnets ankomst till familjen att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:544,

3. beträffande ersättningstid m. m. för föräldrapenning för tillfällig vård av barn att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:701 yrkandet 1 i motsvarande del samt yrkandena 2, 3, 4 och 5,

4. beträffande översyn av reglerna för föräldraledighet och reseersättning i samband med barns vistelse på sjukhus att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:543,

5. beträffande sjukpenning/föräldrapenning för förälder med svårt sjukt barn att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:688,

6. beträffande föräldrapenning för besök i förskoleverksamhet att riksdagen skulle avslå motionen 438 och motionen 701 yrkandet 1 i motsvarande del,

7. beträffande föräldrapenning för vård av friskt barn i vissa fall att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:431,

8. beträffande föräldrapenning för sammanboende i vissa fall att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1072,

9. beträffande föräldrapenning för deltidsarbetande att riksdagen med anledning av motionen 1977/78:436 hos regeringen begärde att frågan om föräldrapenning för deltidsarbetande blev föremål för översyn i enlighet med

Onsdagen den
29 mars 1978

*Föräldrapenning,
m. m.*

vad utskottet anfört,

10. beträffande föräldrapenning för förälder som genomgick utbildning att riksdagen med anledning av motionerna 1977/78:439 yrkandet 2 och 1977/78:697 hos regeringen begärde att frågan om rätt till föräldrapenning för tillfällig vård av barn för förälder som genomgick utbildning blev föremål för översyn i enlighet med vad utskottet anfört,

11. beträffande särskild föräldrapenning m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:327,

12. att riksdagen med bifall till regeringens under punkten C 3 framlagda förslag till Bidrag till sjukförsäkringen för föräldraförsäkringen för budgetåret 1978/79 anvisade ett förslagsanslag av 360 000 000 kr.

Följande två reservationer hade avgivits av Sven Aspling, Helge Karlsson, Doris Håvik Eric Marcusson, Börje Nilsson, Ralf Lindström och Barbro Engman (samtliga s):

1. beträffande föräldrapenning för besök i förskoleverksamhet, vari reservanterna ansett att utskottet under 6 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1977/78:438 och med avslag på motionen 1977/78:701 yrkandet 1 i motsvarande del hos regeringen begärde att bestämmelserna om rätt till föräldrapenning för tillfällig vård av barn ändrades så, att ensamstående förälder – med rätt till föräldrapenning – kunde för besök i förskoleverksamhet disponera två hela eller fyra halva dagar per år inom ramen för det totala antalet ersättningsdagar,

2. beträffande särskild föräldrapenning, vari reservanterna ansett att utskottet under 11 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1977/78:327 skulle

a. fatta principbeslut om etappvis genomförande av ett utbyggnadsprogram för föräldraförsäkringen med det innehåll som angetts i motionen 1977/78:327,

b. hos regeringen anhålla om förslag vid nästa riksmöte om föräldraförsäkringen enligt vad som angetts i nämnda motion.

DORIS HÅVIK (s):

Herr talman! Vid socialförsäkringsutskottets betänkande 1977/78:17 har fogats två reservationer och två särskilda yttranden.

Jag skall i mitt anförande något gå in på reservationen 1 beträffande föräldrapenning för besök i förskoleverksamhet, reservationen 2 beträffande särskild föräldrapenning samt det särskilda yttrandet nr 2 vid punkten 6 mom. 1.

Anna-Greta Skantz m. fl. socialdemokrater har i motionen 438 till årets riksdag pekat på ett missförhållande i nuvarande lagstiftning beträffande förälders rätt till ersättning för inkomstbortfall vad gäller besök i förskoleverksamheten inom samhällets barnomsorg. Rätten är begränsad till en hel dag per förälder och år eller två halva dagar per förälder och år.

Detta medför att en ensamstående förälder endast kan disponera en hel

eller två halva dagar för detta ändamål. Motionärerna anser att ersättningsdagarna för ensamstående förälder bör få uppgå till samma antal som för två föräldrar.

De socialdemokratiska ledamöterna i socialförsäkringsutskottet har ställt sig bakom motionärernas yrkande, men tyvärr har utskottsmajoriteten ställt sig kallsinnig till detta enligt vår mening viktiga och inte minst ur barnets synpunkt angelägna krav. Då huvudmotionären Anna-Greta Skantz senare kommer att delta i debatten begränsar jag mig till att yrka bifall till reservationen 2.

I en socialdemokratisk partimotion nr 327 med Olof Palme som första namn vidhålls de krav som framfördes från vårt håll i motionen 1976/77:1572 i anledning av propositionen 1976/77:117 om utbyggnad av föräldraförsäkringen.

Familjepolitiken är för socialdemokratin en del av en samlad politik för att åstadkomma en social utjämning och skapa ett bättre samhälle. Vi anser det vara av stor betydelse att hålla dessa frågor levande i en tid då en borgerlig regeringspolitik fördjupar klyftorna i det svenska samhället.

Vi menar att de förändringar som skedde av föräldraförsäkringen ger uttryck för en på flera punkter konservativ syn på familjepolitikens inriktning.

Därför har det bedömts angeläget att ånyo lägga fram förslag om ett principiellt ställningstagande till föräldraförsäkringens utbyggnad.

1974 fastställdes försäkringens grundbelopp till 25 kr. per dag, som alltså är garantinivån i föräldraförsäkringen. Till den som har rätt till högre sjukpenning än denna garantinivå utgår föräldrapenningen med samma belopp som sjukpenningen, dvs. med 90 % av den sjukpenninggrundande inkomsten.

Från och med den 1 januari 1978 är grundnivån 32 kr. Det innebär att garantinivån inte återfått sitt ursprungliga realvärde. Detta upplever vi som en urholkning av en förmån.

Genom riksdagsbeslutet 1977 förkortades tiden för den vanliga föräldrapenningen från sju till sex månader. Den nya särskilda föräldrapenningen kom att innefatta tre månader varav endast två ersätts enligt inkomstbortfallsprincipen och en med ett fixerat belopp, dvs. garantibeloppet med 32 kr. per dag.

I praktiken fråntar man härigenom många förvärvsarbetande föräldrar möjligheten att utnyttja en del av föräldraförsäkringen. Detta gäller inte minst den stora gruppen ensamstående föräldrar.

Vi anser att det är självklart att den särskilda föräldrapenningens ersättning helt skall utgå enligt inkomstbortfallsprincipen, dvs. enligt samma grunder som gäller för den nuvarande föräldrapenningen.

I det socialdemokratiska utbyggnadsprogrammet för föräldraförsäkringen har rätten till den nya särskilda föräldrapenningen knutits till varje barn – detta i motsats till de borgerligas planer på ett beskattat vårdnadsbidrag som har tänkts utgå med samma belopp, oberoende av antalet barn.

Vi vill understryka att jämställdhet mellan kvinnor och män inte är en fråga om att bara skapa formellt lika möjligheter utan det måste göras till en realitet,

Onsdagen den
29 mars 1978

*Föräldrapenning,
m. m.*

inte minst för de grupper som lever under svåra sociala förhållanden.

Mot den bakgrunden är en lika fördelning av ersättningstiden mellan föräldrarna en grundläggande regel för oss socialdemokrater.

Vi vill erinra om att familjestödsutredningens undersökning visar på det starka samband som finns mellan moderns yrke och inkomst och utnyttjandet av föräldraledigheten. Ju mer kvalificerat yrke och ju högre inkomst mödrarna har, desto större andel av fäderna använder föräldraledigheten.

Herr talman! Jag skall inte nu gå in på fler detaljer utan konstaterar att den föräldraförsäkring vi har i dag är komplicerad och svår att tillämpa för de anställda på försäkringskassorna och – vad som är än värre – svår att förstå för de försäkrade.

Den 17 maj 1977 uttalade socialministern att det är angeläget att på alla sätt underlätta för föräldrarna att umgås med sina barn. Jag delar helt denna uppfattning. Då borde väl ett av sätten ha varit att ge alla föräldrar ekonomiska möjligheter, dvs. en försäkring som ger täckning för inkomstbortfall. Detta är en grundläggande fråga. Det primära bör väl ändå vara att det är barnets behov som påverkar inriktningen av familjepolitiken. Föräldraförsäkringen i dess nuvarande skick kritiserades starkt av LO, TCO och SACO/SR. Jag tycker det är viktigt att i detta sammanhang betona att detta förslag lades fram utan att det var förankrat i de grupper som starkt berörs av den kraftiga försämringen av föräldraförsäkringen.

Sammanfattningsvis, herr talman, framhåller vi att riksdagen bör fatta ett principbeslut om etappvis genomförande av ett utbyggnadsprogram för föräldraförsäkringen. Det principbeslutet bör innebära att ersättningstiden successivt förlängs så att den sammanlagda föräldraledigheten uppgår till tolv månader, att ersättning under hela ledigheten utgår enligt inkomstbortfallsprincipen, att ersättningstiden fördelas strikt mellan föräldrarna, att vid flerbarnsfödsl rätten till särskild föräldrapenning knyts till varje barn, att garantinivån för föräldraförsäkringen höjs och att rätten till föräldrapenning överstigande garantinivån knyts till individen. Utöver ett principbeslut begär vi ett förslag till nästa riksmöte som följer dessa principer. Förslaget bör enligt vår mening innefatta erforderliga övergångsregler och den överarbetning från lagtekniska synpunkter som krävs för att lagstiftningen skall bli en sammanmjuten och mindre komplicerad produkt.

Nu har regeringen presenterat nya regler för ledighet för vård av barn. Mot dessa regler har både LO och TCO haft betydande invändningar att göra. Om man skall skapa rätt till utökad ledighet som skall få betydelse för alla föräldrar måste reglerna kombineras med den utbyggnad av föräldraförsäkringen till tolv månader som vi socialdemokrater tidigare föreslagit.

Herr talman! Jag skall inte vidare fördjupa mig i konsekvenserna av de nya ledighetsreglerna. Det finns möjligheter och säkerligen också anledning att återkomma när ärendet skall behandlas i kammaren. Jag vill bara peka på att dessa förslag, liksom fallet var när det gällde genomförandet av föräldraförsäkringen, inte är förankrade i de stora löntagarorganisationerna.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen 2.

I motionen 1062 har Helge Karlsson och jag pekat på att regeringen nu vill

försämra tandvårdsförsäkringens högkostnadsskydd för patienterna. Motivet för denna försämring är kostnadsutvecklingen. Vi motionärer framhåller att de patienter det är fråga om redan fått vidkännas en betydande höjning av sina tandvårdskostnader genom allmänna höjningar av tandvårdsarvodena enligt tandvårdstaxan.

Regeringen har nyligen tillsatt en parlamentarisk kommitté med uppgift att se över tandvårdsförsäkringen. Kommittén skall bl. a. mot bakgrund av riksdagens uttalande i frågan undersöka erfarenheterna av de nuvarande ersättningsreglernas utformning. I uppdraget ingår att pröva möjligheterna att införa en enhetlig ersättningsnivå.

I socialförsäkringsutskottets betänkande 1977/78:5 har utskottet enhälligt avstyrkt en motion med begäran om utredning och förslag om införande av just en enhetlig ersättning inom tandvårdsförsäkringen.

Nog är det anmärkningsvärt, mot bakgrund av socialförsäkringsutskottets enhälliga uttalande och då en kommitté fått i uppdrag att utreda tandvårdsförsäkringens ersättningsregler, att regeringen ändå – innan utredningen påbörjat sitt arbete – föreslår en höjning av gränsen för den lägre ersättningsnivån med 500 kr. till 1 500 kr. Vi vet att det drabbar de personer som redan när tandvårdsförsäkringen infördes inte hade någon god tandstatus. Vi vet att det fortfarande är dessa personer som kommer att ha svårigheter att bära de ökade kostnaderna. Det var inte syftet med tandvårdsförsäkringen. Även på denna punkt sker således en urholkning av redan tidigare av riksdagen beslutade förmåner.

Herr talman! På denna punkt har jag inget yrkande, men vi vill med det särskilda yttrandet ha pekat på de konsekvenser som kan drabba de människor som behöver tandvårdsförsäkring till ett hyggligt pris. Även i denna fråga finns det med all säkerhet anledning att återkomma.

KARIN NORDLANDER (vpk):

Herr talman! I anslutning till socialförsäkringsutskottets betänkande 1977/78:17 vill jag ta upp ett annat avsnitt än det som Doris Håvik berörde. I betänkandet behandlas ett antal vpk-motioner, som sammanfattningsvis är av stor betydelse för bevarandet av pensionärernas levnadsstandard.

I motionen 366 tar vpk upp frågan om pensionernas värdebeständighet. Om våra pensionärer i någon mån skall kunna bevara en oförändrad levnadsstandard i de inflationstider som vi f. n. upplever, måste indexregleringen av pensionsbeloppen förändras. I vpk-motionen ges konkreta exempel på hur kompensationen för prisstegringarna släpar efter med den nu gällande 3-procentsregeln som utslagsgivande för uppräknings av pensionsbeloppen.

Eftersom många av våra pensionärer tillhör den svångremsgrupp där det inte finns fler hål att dra åt, så ser deras verklighet värre ut än som redovisas av index. De prishöjningar som sker drabbar våra inköp olika hårt. Medan den allmänna prishöjningen för 1977 låg på 13 %, höjdes kostnaderna för inköp av dagligvaror under samma tid med ca 17 %.

Denna prisutveckling fortsätter. Under årets två första månader steg den allmänna prisnivån med 2,6 %. Under samma tid har priserna på dagligvaror

*Föräldrappening,
m. m.*

Onsdagen den
29 mars 1978

*Föräldrapenning,
m. m.*

stigit med i genomsnitt 3,3 %. Men värre är att de förut kraftigt subventionerade baslivsmedlen stigit med inte mindre än 6,2 % under samma tid. Det betyder att våra viktigaste matvaror stigit mer än dubbelt så mycket som den allmänna prisnivån.

Den borgerliga regeringen har ju infört regeln att hela kostnaden för jordbruksavtalen i fortsättningen skall få slå igenom i priserna, vilket hårdast drabbar låginkomsttagarna dit många pensionärer hör. Dessutom har kostnaderna för hyra, el, sjukvård, medicin och personliga tjänster höjts kraftigt.

Genom att index – utöver livsmedel och övriga dagligvaror – även omfattar kapitalvaror som tvättmaskiner, kyl- och frysskåp, bilar etc. så medverkar det till en ännu oförmånligare eftersläpning än den som framgår av indexberäkningen trots att vissa jämkningar görs. Även anpassningen till stigande levnadskostnadsindex släpar efter. För att pensionsbeloppen skall höjas skall index ha ökat med minst 3 %. Omräkning sker var tredje månad, och kompensationen inträder först i andra månaden efter omräkningen. Pensionärernas riksorganisation, PRO, har räknat ut att miljonbelopp på detta sätt undanhålls pensionärerna, som redan förut har begränsade inkomster.

Såsom framgår av yrkandena i vpk-motionen 366 stöder vi PRO:s krav och ställer förslag om att riksdagen med giltighet från den 1 juli 1978 i syfte att minska eftersläpningen av kompensationen för åtminstone de allmänna prishöjningarna ändrar nuvarande regler, så att basbeloppet omräknas då förändringen av det allmänna prisläget uppgår till 2 % och så att sådan höjning av pensionen som föranleds av ändrat basbelopp skall gälla retroaktivt från den tidpunkt då prisstegringen inträffade.

Med detta, herr talman, hemställer jag om bifall till yrkandena i motionen 366.

Men vänsterpartiet kommunisterna anser det inte tillräckligt att värdesäkra pensionsbeloppen. Det behövs också en reell pensionsförbättring. Det finns enligt vår mening ingen rimlig anledning till att pensionärer skall undantas i den allmänna standardhöjningen. Även med hänsyn till löntagarnas standardsänkning under senare år står eftersläpningen kvar för pensionärerna. Därför borde, som vpk framfört i olika sammanhang, pensionen automatiskt anpassas till den genomsnittliga industriarbetarlönen. Både folkpension och ATP måste få en med andra inkomstgrupper jämförbar standardutveckling, förslagsvis 65 % av en genomsnittsinkomst.

Folkpensionen i dag inkl. pensionstillskott utgör för ensamstående 15 128 kr. per år och för två pensionsberättigade makar 25 986 kr. per år. Även med ett fullt bostadstillägg, som långt ifrån alla pensionärer får, är det en för liten inkomst att leva på i dagens samhälle.

PRO har på sin kongress 1977 också tagit upp frågan om standardsäkrad pension och hänvisat till den standardökning som andra grupper i samhället fått och som under 1970-talet uppgått till en genomsnittlig realinkomstförbättring på närmare 20 %. Under samma tid har pensionärerna praktiskt taget blivit helt utan en sådan realinkomstförbättring vad avser folkpension och ATP. Kongressen uttalade också sin besvikelse över att grundpensionerna

endast ökat med 5 % för ensamstående och med 7,5 % för gift pensionär sedan 1967 räknat på basbeloppet 1975, 9 000 kr. Så låg realinkomstförbättring har ingen annan grupp i samhället fått.

Utskottet hänvisar till att när riksdagen under senare år har avvisat vpk:s yrkanden har det skett med hänvisning till väsentliga förbättringar av folkpensionärernas ekonomiska situation. Vi vill sätta citationstecken kring "väsentliga".

Utskottet hänvisar också till omfattande och kostnadskrävande reformbeslut på pensionsområdet. Bl. a. erinrar man om sänkningen av den allmänna pensionsåldern från 67 till 65 år och till delpensionsförsäkringen. Men varken den sänkta pensionsåldern eller möjligheten till delpension förbättrar det ekonomiska utrymmet för pensionärerna.

Vänsterpartiet kommunisterna har sedan länge också ställt förslag om en utjämning av pensionsbeloppet för makar i förhållande till beloppet för ensamstående. Det kravet ställs nu i ytterligare en motion av representanter för folkpartiet, som med rätta anser att det är en jämställdhetsfråga. Utskottet uttalar att det delar uppfattningen att pensionsförmåner inte bör differentieras med hänsyn till civilstånd. Men utskottet avstyrker motionsförslagen och skjuter lösningen på framtiden.

Vänsterpartiet kommunisterna har i motionen 440 ställt förslag som med hänsyn till pensionärernas fördyrade omkostnader snabbare skulle leda till en förbättring både när det gäller grundpensionen och när det gäller utjämningen för ensamstående pensionärer. Med anledning av motionen 440 hemställer jag om bifall till det till kammarens ledamöter särskilt utdelade yrkandet, som jag tänker läsa upp eftersom det på grund av utskottens arbetsformer inte har behandlats av utskottet.

Under punkten 4, mom. 1, yrkar jag således att riksdagen med bifall till motionen 1977/78:440 yrkandet 1 och med anledning av motionen 1977/78:497 yrkandet 1 i motsvarande del antar följande

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Härigenom föreskrives att 6 kap. 2 § lagen (1962:381) om allmän försäkring skall ha nedan angiven lydelse:

2 §

Ålderspension utgör, där ej annat följer av vad i andra stycket samt 3 och 4 §§ sägs, för år räknat *nittionio* procent eller, för gift försäkrad vars make åtnjuter folkpension i form av ålderspension eller förtidspension eller äger rätt till pension enligt 1 § första stycket, *åttiofyra och en halv* procent av basbeloppet. Åtnjuter maken enligt 7 kap. 2 § andra eller tredje stycket två tredjedelar av hel förtidspension eller halv förtidspension, utgår dock ålderspension i förra fallet med *åttionio och en tredjedels* och i senare fallet med *nittioen och tre fjärdedels* procent av basbeloppet.

Börjar ålderspension --- till folkpension.

Onsdagen den
29 mars 1978

*Föräldrapenning,
m. m.*

Vad slutligen beträffar motionen 495 om vidgade möjligheter att erhålla hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg vill jag även här säga att en anpassning måste ske till dagens penningvärde. Genom inflationen sker en hastig urholkning av värdet som negativt påverkar tilläggens betydelse. När det gäller bostadstilläggen tillämpas särskilda regler för folkpensionärer, dels i fråga om lägenhetsstorleken, dels genom inkomstgränserna för avtrappning. Realvärdet för dessa för pensionärerna så betydelsefulla tillägg har avsevärt försämrats sedan de infördes.

Dessutom visar undersökningar stora skillnader i olika kommuner när det gäller bostadstilläggen. I vissa kommuner utgår kommunala bostadstillägg som är lika med hyran för en socialt godtagbar bostad. I andra kommuner utgår mycket låga bidrag. Trots den ändring som skett från den 1 januari 1978 finns problemet med bostadstilläggen fortfarande kvar för en större del av pensionärerna. Därför måste frågan om utformningen av bostadsstödet till pensionärerna och kostnadsansvaret få en skyndsam översyn, så att alla pensionärer, oavsett var de bor, garanteras lika tillägg.

Vänsterpartiet kommunisterna återkommer med sitt yrkande i fråga om inkomstprövningsbestämmelsen och föreslår en uppräkningsgränserna till 4 000 kr. för ensamstående pensionär och för makar vardera 3 000 kr. eller sammanlagt 6 000 kr.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till motionen 495.

PER-ERIC RINGABY (m):

Herr talman! Jag skall i det här inlägget begränsa mig till att tala litet grand om det särskilda yttrandet nr 2 och om vpk:s motionsförslag när det gäller förbättringar av pensionärernas situation. Britta Bergström och Elis Andersson kommer att ta upp andra frågor som redan har berörts av Doris Håvik.

Doris Håvik sade att det innebär en ganska allvarlig försämring av tandvårdsförmånerna att höja beloppsgränsen för den lägre ersättningsnivån inom tandvårdsförsäkringen. Man får nu 50 % ersättning för tandvårdskostnader upp till 1 000 kr., och ovanför denna gräns får man 75 %. Jag vill då påminna om att gränsen vid 1 000 kr. sattes i april 1973. Den skall alltså enligt regeringens förslag höjas till 1 500 kr. sommaren 1978.

Under den här tiden har vi haft en höjning av prisindex på 60,5 %. Om man räknade upp bara efter prisindex skulle höjningen ha varit drygt 600 kr., alltså till drygt 1 600 kr. Nu har man stannat vid 1 500 kr. Det är alltså inte något särskilt dramatiskt som skett där. Vi har höjt alla gränser för egenavgifter som beslutades 1973. Jag kan erinra om den s. k. egenavgiften när det gäller sjukhusvård. Den var 10 kr. 1974. Sedan höjde socialdemokraterna den avgiften 1976 till 20 kr., och den borgerliga regeringen har under 1977 höjt den till 30 kr. Det är en avsevärd höjning. Socialdemokraterna höjde alltså med 100 % och den borgerliga regeringen med 50 %. Men inte heller den senare höjningen har socialdemokraterna godtagit. Det verkar som om alla justeringar som den nuvarande regeringen gör måste kritiseras, även om de kan te sig ganska naturliga.

Med regeringens förslag blir det nu en höjning av tandvårdskostnaderna på 125 kr., om man låter utföra ett arbete som kostar 1 500 kr. Det är ju inte så våldsamt mycket. Och höjningen får ses mot bakgrund av att beloppsgränsen 1 000 kr. har stått oförändrad i fem år.

Sedan skall jag gå över till vpk:s yrkanden. Vpk har väckt ett par motioner som jag vill påstå innebär dramatiska höjningar av folkpensionärernas förmåner. Och det är klart att man kan önska det, om man har obegränsade tillgångar. Då är det naturligtvis roligt att kunna höja för folkpensionärerna. Men jag vill påminna vpk om att det i dag förs en debatt i samhället just om våra pensionskostnader. Det kommer f. ö. att hållas ett stort symposium om den frågan frampå vårsidan. Pensionskostnaderna blir nämligen avsevärda i framtiden. De yrkesverksamma människorna kommer att vara ganska oförändrade till antalet ända fram till år 2000, medan antalet pensionärer nästan fördubblas. Dessutom kommer pensionsbeloppen att stiga mycket kraftigt i framtiden. Medan lönerna stiger niofalt fram till år 2000 kommer pensionskostnaderna att stiga tjugotredubbelt.

Detta kommer att innebära enorma påfrestningar på de aktiva. I vpk:s motion tar man upp ett exempel från 1975 och säger att en ensam pensionär det året fick 585 kr. i höjda grundbelopp och ett pensionärspar 810 kr. Detta jämför man med en industriarbetare, som har fått en realförbättring av sin lön med 3 %, dvs. 1 350 kr. Det blir ju stor skillnad i kronor, när man räknar upp procenten, säger vpk. Men vad vpk glömmer är att dessa 585 kr. praktiskt taget alltid är skattefria när det gäller vanliga pensionärer. Det har oerhörd betydelse. En industriarbetare som får en lönehöjning på 1 350 kr. får ju efter skatt faktiskt inte mer än 400 kr. kvar. Det tycker jag man måste ta hänsyn till, när man talar om höjningarna i belopp när det gäller pensionärer och vanliga löntagare.

Om man säger att folkpensionen och en manlig industritjänstemans lön år 1970 är lika med 100, har en folkpensionär år 1977 232 i index, medan en manlig industriarbetares index ligger vid ungefär 193. Det senaste året är ännu inte färdigräknat, men det rör sig om ungefär denna siffra. Pensionärerna har alltså hävdat sig bra när det gällt att få en procentuell uppräknings, men alla skall veta att uppräknings skett på basis av en låg inkomst. Folkpensionen är ju inte så särskilt stor. Härtill kommer emellertid bostadstillägg. Dessutom tillkommer ATP för de nya pensionärerna.

Jag kan tala om för Karin Nordlander att folkpensionen enligt pensionskommittén kommer att stiga från 1975 till 1985 med 32 %, medan ATP kommer att stiga med 240 %.

Riksdagens upplysningstjänst har gjort en uträkning som visar vad det här kommer att kosta de aktiva, dvs. dem som arbetar. Jag vill påstå att de siffror som jag nu nämner är nya. I varje fall har inte jag själv hört dem i en offentlig debatt. Vi vet att pensionärerna 1975 kostade totalt 30 miljarder kronor. 1985 kommer de att kosta 50 miljarder kronor i 1975 års penningvärde. Detta betyder att varje aktiv mellan 16 och 65 år i dag betalar 8 578 kr. till en pensionär, medan han 1985 får betala 12 675 kr. – och det i samma pengar, Karin Nordlander. Det innebär en 50-procentig ökning, och detta med

*Föräldrapenning,
m. m.*

hänsyn tagen enbart till de reformer som riksdagen redan har fattat beslut om. Skulle man lägga vpk:s mycket kraftiga överbud ovanpå, hamnar man i en helt orimlig situation för det arbetande folket. Hur skall de aktiva kunna klara den kolossala kostnadsökning som vpk föreslår, för det är ju miljardbelopp som det rör sig om?

Jag tycker inte att man skall placera generationerna i en motsatsställning till varandra. Man skall inte lägga alltför stora bördor på den unga generationen. Det måste vara en balans, så att de äldre får vad de aktiva rimligen orkar bära. Jag är inte på något sätt negativt inställd till pensionärerna, tvärtom. Alla vet att jag under många år har arbetat på att ge dem förbättringar. Men det måste ju vara rim och reson även i fråga om förbättringar. Jag är mån om att vi skall kunna klara pensionärerna i framtiden och att vi verkligen skall kunna infria de löften som vi har gett. Skall vi kunna klara de gamlas pensioner i framtiden, får vi inte göra sådana här enorma överbud. Det kan vara trevligt att gå ut i en valrörelse och tala om för de gamla hur väl man vill dem, men om vi verkligen skall kunna klara av framtiden måste vi gå fram på ett mera rimligt sätt. Riksdagen har ju också i stor enighet beslutat om reformer för våra framtida pensionärer, och vi skall se till att vi kan infria löfterna. Men då får man inte lägga fram sådana våldsamma överbud som det här är fråga om.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

KARIN NORDLANDER (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Per-Eric Ringaby talade om dramatiska höjningar och anförde många siffror för att belysa detta. Men det finns bara två alternativ: antingen är man för att pensionärerna skall få samma standardhöjning som andra grupper i samhället eller så är man emot detta. Det senare tycks vara utskottets enhälliga uppfattning. Oavsett hur man räknar – på bruttolön, efter skatt eller med hänsyn till pensionstillskott och bostadstillägg – har en eftersläpning skett i förhållande till industriarbetarlönen under senare år. Det kan vi inte komma ifrån.

Tar man sedan hänsyn till den stora köpförmågan hos den stora gruppen pensionärer försämras situationen ytterligare trots att dessas inkomster sägs följa konsumentprisindex. Pensionärernas väsentliga konsumtionsbehov ligger inom områden som drabbas hårt av inflationen. De använder en större andel av sina resurser till inköp av mat och har lägre utgifter för exempelvis kläder och andra varaktiga varor än andra grupper har. Kaffet, som kanske är en viktigare vara för pensionärerna än för andra, steg med 56 % förra året. TV- och radiolicenser höjdes med 25 % och telefonavgifterna ökade åtskilligt. Detta är just för pensionärer mycket påfrestande utgifter.

Detta bekräftas också av gällande konsumentprisindex. Medan totalindex från januari 1977 till januari 1978 stigit från 400 till 456 har index för livsmedel stigit från 507 till 592 enheter. Det är en skillnad på nästan 30 enheter.

Per-Eric Ringaby talar också om att antalet pensionärer ökar, och vi vet att så också är fallet. Det kommer att medföra stora kostnader, och det framhålls också i betänkandet. Men det kan inte vara en motivering för att pensionä-

terna i jämförelse med andra skall ha en sämre ekonomisk standard. Det blir inte lättare för den enskilde om fattigdomen delas av flera. Per-Eric Ringaby talar också om skatten och skattefriheten. Men när pensionsbeloppen höjs betyder det ändå ofta, på grund av skattesystemets uppbyggnad, att många pensionärer får ut ett lägre belopp i pengar än tidigare, vilket är svårt för många av dem att förstå.

DORIS HÅVIK (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Ringaby pekade på att man bör ändra taxor och avgifter så att de anpassas efter penningvärdesutvecklingen. Ja, det kan ju i viss mån vara riktigt. Herr Ringaby pekade då på att avgiften till sjukvården hade höjts från 10 kr. till 20 kr. år 1976. Men ett år senare höjde regeringen avgiften till 30 kr. och tog därmed ut ett högre belopp än vad som krävdes med hänsyn till penningvärdesutvecklingen. Föräldraförsäkringens garantibelopp 25 kr. per dag vid barnbörd höjde man däremot till 32 kr., vilket är för lågt för att motsvara penningvärdesutvecklingen. Det saknas konsekvens i dessa höjningar.

När det sedan gäller höjningen av högkostnadsskyddet från 1 000 kr. till 1 500 kr. säger herr Ringaby: "Det betyder inte så våldsamt mycket. Merkostnaden blir bara 125 kr. för patienten." Men då förtjänar det att framhållas att de patienter det är fråga om är just de som redan har fått vidkännas en betydande fördyring av sina tandvårdskostnader. De allmänna höjningar av tandvårdsarvodena som skett, mycket på grund av kostnadsutvecklingen, har slagit igenom i tandvårdstaxan. Denna försämring av tandvårdsförsäkringens aktualiseras i en tid då landets löntagare verkligen får bära dryga bördor med hot om sänkt levnadsstandard hängande över sig. Nog borde det varit angeläget för regeringen att i stället se det som helt naturligt i dessa tider att bibehålla gällande sociala förmåner.

Vad vi också finner underligt är att bara någon vecka efter regeringens eget beslut av den 22 december 1977 om att en parlamentarisk utredning skulle se över just tandvårdsförsäkringens, utvärdera erfarenheterna av tandvårdsförsäkringens regler beträffande högkostnadsskydd – då går man ut, innan utredningen över huvud taget hunnit börja arbeta, och fastställer ett beslut som innebär en höjning av beloppsgränsen till 1 500 kr.

Många gånger har man från denna talarstol fått höra talas om utredningar som under sitt arbete blivit överkörda. Men här har vi verkligen en utredning som blivit överkörd innan den ens hunnit starta sitt arbete.

PER-ERIC RINGABY (m) kort genmäle:

Herr talman! Först till Doris Håvik: Det blir en höjning med 125 kr. under förutsättning att man gör ett sådant stort ingrepp i munnen att det kostar 1 500 kr. Och höjningen skall jämföras med nivån 1973, när reglerna infördes. Höjningen gäller alltså fem år, då ingen förändring skett tidigare.

Jag tror att ingen anser detta särskilt dramatiskt. Det är en helt automatisk justering efter penningvärdets fall som man har gjort, och den kan inte på något sätt störa den utredning som regeringen tillsatt för betydligt större och

Nr 102

Onsdagen den
29 mars 1978

Föräldrapenning,
m. m.

allvarligare frågor.

Karin Nordlander gjorde det enkla greppet att säga att om man inte är med på vpk:s motioner så är man emot pensionärerna. Så enkelt är det nu inte. Pensionärerna är ju faktiskt de enda som är garanterade en inkomst som följer prisstegringarna. När papper och mat och annat stiger så stiger folkpensionärernas pensioner precis lika mycket, och det har också skett extra påslag på pensionstillskotten då och då så att det blivit standardförbättringar.

Pensionärerna får sin pension ändrad när basbeloppet ändrats med 3 %, när inflationen stigit eller fallit med 3 %. Vpk vill ha en ändring till 2 %. Karin Nordlander vet att bara under fjolåret höjdes folkpensionerna tre gånger – det är också ett bevis på att vi hade stark inflation. Tre gånger fick pensionärerna så att säga löneförhöjningar, medan andra löntagare bara fick det en gång. Pensionärerna har alltså en avsevärd fördel där.

Skulle man sänka inflationstalet till 2 % för en ändring av folkpensionerna så blir det ofta man får göra ändringar. Och det blir mycket administrativt krångel att räkna om pensionerna fyra fem gånger om året. Det kan inte vara så enormt angeläget för pensionärerna att sänka detta tal från 3 till 2 – det finns annat betydligt bättre man kan göra för dem än detta.

DORIS HÅVIK (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Ringaby vidhåller att det blir en mycket måttlig höjning om tandvårdskostnaderna blir fördyrade med 125 kr.

När tandvårdsförsäkringen genomfördes visade en utredning att 51 % av låginkomsttagarna hade dålig tandstatus. Det var till mycket stor del av den anledningen som högkostnadsskyddet infördes, så att just denna grupp skulle få ekonomiska möjligheter till erforderlig tandvård.

Vi talar utifrån olika utgångspunkter, herr Ringaby, när vi tycker att detta är en måttlig höjning. Vi har dock ett faktum att se på, och det är att landets löntagare inte bara förra året utan även i år måste vidkännas en reallöneförsämring. Det borde därför ha varit angeläget för regeringen att slå vakt om de sociala förmåner som vi hade och inte försämra dessa förmåner, vilket drabbar de sämst ställda allra hårdast. Det är inte utan att man finner en röd tråd i agerandet: det är just de grupper som inte bara i denna fråga utan även ganska genomgående redan är hårt drabbade som nu skall drabbas ytterligare!

Herr Ringaby säger att utredningen har större frågor att ta hänsyn till än just denna, som jag förstår att herr Ringaby i både ord och åthävor bagatelliserar. Jag kan däremot inte bagatellisera den frågan. Ja, visst har man kanske större frågor: man skall införa en enhetlig ersättningsnivå. Herr Ringaby var med i utskottsarbetet och stod bakom betänkandet 1977/78:85, där vi enhälligt avstyrkte en motion med begäran om utredning och förslag om införande av en enhetlig ersättning inom tandvårdsförsäkringen, men strax efteråt skall en parlamentarisk utredning se över just den frågan. Jag är något förvånad över att herr Ringaby, som många gånger från denna talarstol har framhållit hur väl han förstår de sämst ställdas problem, i just denna fråga har så långt fjärrat sig från verkligheten att han tror att en omfattande

tandvårdsbehandling behöver företas om man skall komma över 1 000 kr. Så är det inte, herr Ringaby, utan de grupper som behöver tandvård, även om det inte är någon tandvård för hela livet, kommer ganska snart upp i belopp över 1 000 kr. Herr Ringaby vill vänta med ytterligare förhöjningar där tills utredningen har fått se över frågan, men jag tycker det är förvånansvärt, för att inte säga cyniskt, att herr Ringaby vill se på frågan på det sättet.

KARIN NORDLANDER (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Redan i beslutet om indexregleringen finns en eftersläpning inbyggd. Index har ju i år höjts med 2,3 %, men det ger ingen kompensation, eftersom höjningen inte sker retroaktivt.

Våra baslivsmedel har höjts med 6,2 %. Det borde egentligen vara den höjningen som ger utslag i index, särskilt för pensionärerna.

Jag vill också hänvisa till Pensionärernas riksorganisation, som anser det häpnadsväckande att pensionskommittén avstyrkt organisationens krav på att både folkpensionen och ATP skall standardökas. PRO menar att pensionärernas möjligheter till en förbättrad värdebeständighetsregel därmed helt uteblir när pensionsutredningens förslag så småningom föreligger. PRO säger vidare att organisationen inte tänker tyst finna sig i detta utan anser att det är en viktig politisk fråga och pekar på det orimliga i att det som nu kallas värdebeständighet i realiteten innebär en fortlöpande värdeförsämring. Den nuvarande inflationskompensationen leder dessutom till direkt sänkt standard för pensionärer i den mån beloppen påverkar skatter och sociala förmåner.

PER-ERIC RINGABY (m) kort genmäle:

Herr talman! Fru Doris Håvik använder gärna kraftiga uttryck som att det är "förvånansvärt", "cyniskt", osv. att göra justeringen av 1 000-kronorsgränsen i tandvårdsförsäkringen upp till 1 500 kr. Men, Doris Håvik, 1 500 kr. år 1978 är t. o. m. ett mindre belopp än vad 1 000 kr. var år 1973. Den gränsen sattes av socialdemokraterna. Var ni socialdemokrater då cyniska mot låginkomsttagarna? Vi talar om exakt samma relation i dag som år 1973. Doris Håvik är följaktligen ute och cyklar, eftersom det är ett fullständigt orimligt resonemang hon för.

När det gäller pensionärerna kan vi väl sluta debatten, Karin Nordlander. Ett faktum är att om vi framöver skall klara de löften vi har gett de gamla får vi verkligen anstränga oss, och vi får begära stora uppoffringar av vanliga löntagare för att förverkliga vad vi har lovat. Vi får inte lova mer än vi kan hålla i dagens ekonomiska situation.

Andre vice talmannen anmälde att Doris Håvik och Karin Nordlander anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

ANNA-GRETA SKANTZ (s):

Herr talman! Fru Håvik har som talesman för reservanterna talat för reservationerna 1 och 2. Men den debatt vi hittills haft har inte alls gällt reservationerna, utan helt andra frågor. Detta gör att jag vill erinra om den motion som ligger till grund för reservationen 1.

I motionen 438 föreslår jag och några partikamrater sådan ändring av gällande bestämmelser att ensamstående förälder skall få disponera samma antal dagar för besök i förskoleverksamheten som en familj med två föräldrar, dvs. två hela dagar eller fyra halva dagar per år, och inte som nu endast en hel dag eller två halva dagar.

Barn till ensamstående förälder får med nuvarande regler inte samma förutsättningar som andra barn att introduceras i förskoleverksamheten, vilket är otillfredsställande eftersom dessa barn har lika stort behov av föräldrarnas medverkan som barn med två föräldrar. I de fall ensamstående förälder har flera barn som deltar i förskoleverksamheten är det än mer otillfredsställande att endast en hel dag eller två halva dagar står till förfogande.

Vårt förslag innebär inte någon utvidgning av antalet dagar för vilka föräldrapenning skall utgå. Ersättning under 12, 15 eller 18 dagar, beroende på antalet barn i familjen, skall vara oförändrad.

Vi föreslår att ensamstående förälder som vill skall få disponera samma antal dagar för förskoleverksamheten som en familj med två föräldrar.

Genomförandet av vårt förslag innebär att återstående dagar för annat ändamål blir lika för alla familjer, oavsett om de består av en eller två föräldrar, nämligen minst 10 dagar för familj med ett barn, 13 dagar för familj med två barn och 16 dagar för familj med tre eller flera barn.

Det är – jag upprepar det – inte fråga om att utöka antalet dagar, utan att den ensamstående förälder som vill skall få disponera dagarna på samma sätt som en familj med två föräldrar.

Varför vill man förvägra ensamstående förälder denna rätt? Varför vill man förvägra barn till ensamstående förälder att ha sin mor eller sin far i förskolan två dagar precis som de barn som har både mor och far? Varför skall man göra skillnad? Hur skall man förklara det för barnen? Personalen vid många förskolor har reagerat mot det som upplevs som djupt orättvist mot barn till ensamstående föräldrar.

Utskottet hänvisar i sin skrivning till vad departementschefen sade i propositionen 1975/76:133, som innehöll förslaget om föräldrapenning vid kontakt med förskoleverksamheten, att "familjestödsutredningen hade för avsikt att senare återkomma till de särskilda frågor som var förknippade med barnets introduktion i förskolan och annan barnomsorg".

Vidare sägs i utskottets betänkande på s. 19: "Enligt utskottets mening torde en dag per förälder och år i normalfallen vara tillräckligt för att skapa önskvärd kontakt mellan föräldrarna och denna verksamhet."

Jag ställer frågan: Vad är normalfall?

Jag är inte förvånad över att moderaternas och centerns ledamöter i utskottet avstyrker vår motion. Däremot är jag mycket förvånad över att

folkpartiets representant Britta Bergström lockats med. Motivet kan inte vara annat än att man vill visa att de borgerliga ledamöterna i utskottet är eniga. Är ni verkligen det? Såvitt jag kan förstå strider Britta Bergströms ställningstagande direkt mot vad folkpartiet tidigare skrivit och motionerat om när det gäller barns inskolning på daghem. Låt mig ta några exempel.

I november 1975 yttrade sig Folkpartiets kvinnoförbund över familjestödsutredningens betänkande, och man skrev:

”Det är mycket viktigt att föräldrar har möjlighet att i lugn och ro introducera sitt barn i daghemmet eller familjedaghemmet, och den första tiden vara tillsammans med barnet där för att göra övergången mjuk. Rätt till ledighet med ersättning från föräldraförsäkringen under viss tid skulle ge alla föräldrar den möjligheten utan att förlora ekonomiskt på det. Utredningen lägger dock inget förslag om detta, utan säger sig vilja återkomma. Man hänvisar till att socialstyrelsen bör förbereda en mer utbyggd föräldrasamverkan mellan förskolepersonal och föräldrar i samhällets barnomsorg. Detta är förvisso viktigt, men behöver inte inväntas innan man lagstiftar om rätt för föräldrar att få inkomstbortfallet täckt för att kunna vara i daghemmet eller i familjedaghemmet med sitt barn under en period i starten. Vi föreslår en rätt till två veckors föräldraledighet.”

Jag räknar med att fru Frænkel röstar med reservationen, eftersom fru Frænkel har undertecknat det yttrande som Folkpartiets kvinnoförbund lämnat med anledning av familjestödsutredningens förslag.

Jag vill också säga så här: Man är tydligen inom folkpartiet beredd att utan någon tvekan och utan någon utredning föreslå två veckors föräldraledighet, men när vi i vår motion och i reservationen föreslår att ensamstående förälder skall ha rätt till två dagars ledighet precis som två föräldrar i en familj – då skall man avvakta en utredning. Var finns logiken?

I en partimotion, nr 2240 år 1975/76, undertecknad av Per Ahlmark plus elva andra ledamöter av folkpartiet och avlämnad med anledning av propositionen 133 år 1975/76 – just den proposition som utskottet hänvisar till för att avstyrka vår motion – skriver man:

”Det är enligt vår mening mycket viktigt att barnets inskolningsperiod på daghemmet inte av ekonomiska skäl blir för kort. Inskolningen av ett barn i daghem eller familjedaghem är av stor betydelse för barnets anpassning och trivsel och kan bli inledningen till ett gott samarbete mellan föräldrar och personal.”

Delar inte Britta Bergström denna uppfattning? Barnets inskolningsperiod på daghemmet kan inte bli kortare än en dag.

Till folkpartiets ledamöter vill jag säga följande. Vill ni utöka antalet dagar för barn till ensamstående föräldrar behöver ni inte vänta på någon utredning. Det finns ett konkret förslag – rösta på det! Ni behöver inte oroa er för de ekonomiska konsekvenserna. Det är inte fråga om en ökning av antalet dagar utan det gäller, som jag redan sagt, ensamstående föräldrars möjlighet att få vara tillsammans med sina barn på daghem samma antal dagar som medges i de fall där barnen har både mor och far. Jag räknar med att de som på sin tid undertecknade partimotionen med Per Ahlmark som första namn kommer

Onsdagen den
29 mars 1978

*Föräldrapenning,
m. m.*

att stödja reservationen 1.

Det har också till detta riksmöte väckts en motion 1977/78:1499 av Bonnie Bernström, undertecknad även av Olle Wästberg i Stockholm och Ingegärd Fränkel. I motionen finns ett avsnitt om barnomsorgens organisation, och man talar om värdet av samverkan mellan personal, föräldrar och barn. Det finns alltså flera motioner som tyder på att man från folkpartiets sida hyser ett intresse för familjerna och deras problem. Jag hoppas innerligt att det kommer till uttryck i den kommande voteringen.

Med det anförda yrkar jag bifall till reservationen 1.

BÖRJE NILSSON (s):

Herr talman! Det är verkligen snålt med nya reformer på handikappområdet i årets budget. I stort sett är det bara rent automatiska uppräkningsar som har skett och knappt det. Uppräkningarna täcker inte ens inflationens verkningar. Det gäller t. ex. anslaget till handikappreformen, vilket innebär sämre möjligheter för de olika förbunden att under det kommande året bedriva sin betydelsefulla verksamhet. I budgeten finns inte en enda ny reform, utan det råder ett fullkomligt reformstopp, vilket är beklämmande med hänsyn till de brister som ännu finns på det här området. Den tidigare positiva utvecklingen på handikappområdet, som har betytt mycket för de enskilda människornas trygghet och frigörelse, har alltså avstannat. Det är beklagligt att den nuvarande regeringen inte fortsätter reformarbetet på handikappområdet. Det handlar dock om människor som i många fall lever under ytterst svåra omständigheter.

Reglerna för handikappersättning, som vi nu också behandlar, har varit i kraft sedan den 1 juli 1975. Avsikten med den nya reformen var att vidga möjligheterna för handikappade att erhålla ersättning för merkostnader och nödvändig vård. Trots detta har det från hösten 1976 successivt skett en snävare tillämpning av lagen, vilket vi från oppositionen också har påtalat. Tidigare har handikappades kostnader för bil räknats med i det bidragsberättigade underlaget för handikappersättning. Försäkringsdomstolen har emellertid i flera utslag inte godkänt att utgifter för egen bil får medräknas om tillgång till färdtjänst finns inom hemkommunen. Denna tillämpning har kraftigt kritiserats av handikapporganisationerna och också under fjolåret föranlett en översyn av frågan inom riks försäkringsverket. Många handikappade uppfattar tillämpningen som ett steg tillbaka inom handikappområdet. Riks försäkringsverket accepterade kritiken och föreslog i sin utvärdering mer generösa bestämmelser. DHR, HCK, MS-Förbundet, statens handikappråd och Svenska kommunförbundet tillstyrker riks försäkringsverkets förslag att ersättning för egen bil kan utgå även när kommunen erbjuder färdtjänst.

I årets budgetproposition har regeringen emellertid inte tillmötesgått detta krav. Det kommer att leda till en fortsatt urholkning av en reform som var tänkt att bli mycket betydelsefull för handikappade vad det gäller att leva självständigt i samhället.

Bilen används av handikappade inte bara som ett kommunikationsmedel utan också som ett tekniskt förflyttningshjälpmedel för att de självständigt

skall kunna företa såväl korta som långa resor. Bilen ger möjlighet till frihet och oberoende på ett helt annat sätt än den kommunala färdtjänsten någonsin kan göra.

I samband med resor till och från arbetet krävs för att rörelsehindrade säkert skall komma i tid till jobbet att de har tillgång till bil. Inte ens inom områden där färdtjänsten är väl utbyggd kan man tillgodose krav på punktlighet. Svårigheter i detta avseende medför begränsningar i möjligheten att erhålla arbete.

Kvaliteten på färdtjänsten är mycket ojämn. Dessutom är kostnaderna per resa mycket höga, vilket vidimeras i annat sammanhang i budgetpropositionen. En enkel resa med specialfordon kostade budgetåret 1976/77 i genomsnitt i Stockholm 88 kr., dvs. 176 kr. för enbart daglig arbetsresa. Med taxi blir kostnaden 36 resp. 72 kr.

Den kommunala färdtjänsten blir sålunda totalt sett ett mycket kostsammare alternativ för samhället än att ge handikappade möjligheten att använda bilen som förflyttningshjälpmedel. Därför är socialministerns negativa inställning till den här förändringen mycket märklig. För den enskilde handikappade betyder det naturligtvis mycket att han eller hon kan använda sin bil för arbetsresor, och för samhället blir det billigare om den handikappade använder egen bil än om han eller hon skulle anlita färdtjänsten.

I motionen 1068 har jag yrkat att riksdagen hos regeringen begär förslag av innebörd att vid bedömningen av rätten till handikappersättning skall få beaktas merkostnader för egen bil oberoende av att den handikappade har tillgång till kommunal färdtjänst. Utskottet har så till vida tillstyrkt motionen, att utskottet förordat att riksförsäkringsverket vid den översyn som anmäls i propositionen också prövar frågan om beräkning av bilkostnader för förvärvsarbetande som har tillgång till kommunal färdtjänst.

Den socialdemokratiska gruppen i socialförsäkringsutskottet har dock i ett särskilt yttrande reagerat mot handläggningen av frågan. Mot bakgrund av att den här frågan redan prövats i olika sammanhang finner vi det beklagligt att utskottsmajoriteten inte ansett sig kunna tillstyrka fullt bifall till motionen.

Vi anser således att man redan nu borde kunna fatta ett beslut i enlighet med motionens krav. Det finns nämligen ingen fråga som är så grundligt utredd som just denna. Genom att återigen hänvisa bilresorna till ny utredning förhalar man en positiv lösning av handikappades rese-möjligheter.

ELIS ANDERSSON (c):

Herr talman! Samhällets insatser för handikappade präglas i allt högre grad av en strävan till integrering och normalisering. Syftet är att så långt möjligt undvika särbehandling av handikappade. De åtgärder som olika handikapp kräver bör fogas in i sitt naturliga sammanhang.

Handikapporganisationerna har inom hela handikappområdet varit en viktig förutsättning för samhällets ökade insatser. I det fortsatta arbetet är samhället, som hittills, beroende av handikapprörelsens medverkan. Därför

Nr 102

Onsdagen den
29 mars 1978

*Föräldrapenning,
m. m.*

Onsdagen den
29 mars 1978

*Föräldräpning,
m. m.*

är det ett viktigt samhällsintresse att ge handikapporganisationerna gynnsamma arbetsbetingelser. Den kraftiga ökningen av statens bidrag till handikapprörelsen för innevarande budgetår är ett uttryck för det.

De handikappade är starkt beroende av att den sociala servicen är väl utbyggd. Många handikappade är för sin livsföring och kontakten med andra människor beroende av exempelvis färdtjänst, hjälp med viss personlig omvårdnad, arbetsträning och arbetsanskaffning. En god planering och en väl utbyggd service bidrar till att många som har relativt svåra handikapp kan leva ett i stort sett normalt liv.

Många äldre och handikappade känner oro över att inte få hjälp i tid om de skulle bli sjuka eller av annan anledning inte skulle kunna klara sig. För att öka tryggheten för dessa människor är det viktigt att man genom telefonjour eller på annat sätt håller kontakt med alla ensamma gamla och handikappade.

Detta problem har uppmärksammats och en beredningsgrupp har tillkallats för frågor angående texttelefon för döva och andra frågor angående telefon för handikappade i enlighet med vad som förutskickats i tidigare proposition.

Försvarets hundskola har hittills årligen utbildat 25 ledarhundar för blinda, men genom en förestående omorganisation av verksamheten kommer det att utbildas 35 hundar årligen. Eftersom väntetiden på ledarhundar f. n. i vissa fall kan vara avsevärd är det tillfredsställande att försvarets hundskola nästa budgetår kan öka utbildningen med 10 hundar.

Det ökade statliga stödet till handikapporganisationerna är ett uttryck för den betydelse som folkrörelserna tillmätts för samhällets utveckling. I detta sammanhang vill jag erinra om att regeringen under 1977 för särskilda projekt och för försöksverksamhet i handikapporganisationernas regi har beviljats ca 3,8 milj. kr. som understöd från allmänna arvsfonden. Handikapprörelsen bör kunna påräkna sådant stöd från arvsfonden även i fortsättningen.

Sedan till det särskilda yttrande nr 1 som socialdemokraterna i utskottet har avgivit beträffande handikappersättning för försäkrade med egen bil. Den motion som berörs i yttrandet har i praktiken tillstyrkts av utskottet. Man säger också i yttrandet att utskottet har intagit en positiv ståndpunkt till motionen och att man för dagen inte har något annat yrkande än bifall till utskottets hemställan. Utskottet har sagt att riksdagen med anledning av motionen bör ge regeringen till känna vad utskottet anfört. Det är mycket märkligt att man har ett särskilt yttrande, då motionen alltså i huvudsak är tillstyrkt.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

BÖRJE NILSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Elis Andersson tycker att det är märkligt att vi har ett särskilt yttrande vid utskottets betänkande. Anledningen till det är att den socialdemokratiska gruppen vill reagera mot handläggningen av ärendet.

Frågan om handikappersättning är utredd i många olika sammanhang – det är kanske den mest utredda frågan. Då tycker vi det är märkligt att man

tillsätter en ny utredning. Det är att förhålla en reformering av handikappersättningen, och det är detta som vi skarpt vill reagera mot.

Nr 102

Onsdagen den
29 mars 1978

*Föräldrapenning,
m. m.*

Socialministern RUNE GUSTAVSSON:

Herr talman! Jag hade inte tänkt delta i denna debatt, men när jag lyssnade på vad en framträdande man inom handikapprörelsen, Börje Nilsson, sade här måste jag reagera mot det sätt på vilket Börje Nilsson använder fakta.

I den första budget som vi lade fram, Börje Nilsson, fördubblade vi anslaget till handikapporganisationerna. I år har vi höjt anslaget till handikapporganisationerna mer än vad prisutvecklingen skulle ge anledning till. Det borde Börje Nilsson tala om för medlemmarna och inte använda handikapprörelsen som en politisk tummelplats – det tjänar varken de handikappade eller handikapprörelsen på.

Det var inte riksförsäkringsverket som accepterade – som Börje Nilsson säger – kritiken utan det var faktiskt socialministern som gav riksförsäkringsverket i uppdrag att göra en översyn. Men jag förstår att det är svårt för Börje Nilsson att erkänna det. Sedan har vi också tagit upp andra frågor, t. ex. de flerhandikappades problem och psykotiska barns problem, och vi gör en översyn för att skapa bättre förhållanden.

Vi har märkt i de handikappades tidskrifter att det i dag ställs stora krav, och det framkommer mycket kritik som jag är förvånad över. Om bara en bråkdel av de krav som har ställts på den nya regeringen hade ställts under tidigare år, hade de handikappade i dag inte haft några problem i samhället.

BÖRJE NILSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Socialministern slår sig för bröstet och säger att han i sin första budget fördubblade anslaget till handikapprörelsen. Det är i och för sig riktigt, men det skedde på förslag av handikapputredningen. Jag tror inte att den höjningen annars hade kommit till stånd. Höjningen skedde som sagt på förslag av handikapputredningen, som tillsattes av socialminister Aspling. Jag förstår att socialminister Gustavsson i det läget inte vågade gå emot handikapputredningens förslag.

När det gäller reformerna i övrigt på handikappområdet är det ju i dag nästan ett totalt reformstopp. Det är mycket svårt att få igenom nya förslag på det området. Vi kan som exempel ta våra förslag beträffande järnvägsvagnarna och många andra krav som vi fört fram men som totalt har nonchalerats. Det görs små förändringar här och var, men det sker inga större reformer.

Årets höjning av anslaget till handikapprörelsen täcker inte ens inflationen, vilket medför en försämring av verksamheten inom handikapprörelsen.

Sedan säger socialministern att jag inte skall använda handikapprörelsen som tummelplats. Det finns i dag inom handikapprörelsen en mycket kraftig opinion mot att de förslag som rörelsen ställt har nonchalerats. Det är alltså inte bara jag som reagerar, utan det är flera hundra tusen människor som dagligen märker att de får vidkännas en reell standardsänkning. Detta är

Onsdagen den
29 mars 1978

*Föräldrapenning,
m. m.*

alltså ingenting som jag hittat på. Många människor som redan tidigare haft det mycket svårt får det betydligt sämre i dessa dagar.

Socialministern RUNE GUSTAVSSON:

Herr talman! Det får stå för Börje Nilssons egen räkning när han påstår att jag inte vågade gå emot handikapprörelsen. Vi gjorde en satsning därför att vi, såsom det klart uttrycks i regeringsdeklarationen, ville ge de handikappade större möjligheter att anpassa sig i samhället och få levnadsförhållanden som är mer likvärdiga med övriga människors.

Jag vill fråga Börje Nilsson: På vilket område har vi vidtagit åtgärder som medfört försämringar? Det är i och för sig riktigt att det inte förekommit några stora reformer, men det var väl ändå inte så illa ställt när den socialdemokratiska regeringen lämnade ansvaret. Det har skett förbättringar. Men på vilka områden har det, som Börje Nilsson här gör gällande, skett försämringar?

Jag har också mycket goda kontakter med handikapprörelsen, både centralt och lokalt. Jag har fått mycket tacksamma uttalanden både från företrädare för handikapprörelsen på det lokala planet och från enskilda för de satsningar vi gjort. Jag tror att även Börje Nilsson fått höra sådana uttalanden, även om han här nu vill ge uttryck för någonting annat. Däremot är det helt naturligt att handikapprörelsen ständigt för fram nya krav. Det är dess självklara uppgift, eftersom det alljämt återstår mycket att göra.

BÖRJE NILSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara säga att höjningen av själva anslaget till handikapprörelsen ingalunda var socialministerns idé. Detta fanns med i direktiven till handikapputredningen från socialminister Aspling, och handikapputredningen föreslog exakt det belopp som socialministern sedan tog upp i budgeten.

Sedan säger Rune Gustavsson att det har gjorts satsningar. Men dessa är i dag ytterst marginella. Det händer ju strängt taget ingenting på detta område. Jag förstår inte varför socialminister Gustavsson inte kunnat följa riksför-säkringsverkets förslag fullt ut beträffande handikappersättningen. Riksför-säkringsverket föreslog i sin utredning att bil skall kunna tillgodoräknas i handikappersättningen. På den punkten har socialministern bromsat. Jag tycker att det är beklämmande att denna fråga bara förs över till en ny utredning. Frågan är utredd, och det föreligger ett förslag som man kan acceptera om man har viljan – men det har man inte.

Den viktigaste och största frågan för de handikappade i dag inryms i HAKO-utredningens betänkande. Varför har man lagt den på is, herr socialminister? Där finns ju järnvägsvagnarna och tillgängligheten av allmänna färdmedel. Varför har man nonchalerat den? I den inryms, som jag sade, viktiga krav. Det är litet förvånande att höra socialministern stå här och försöka göra gällande att det sker stora saker på detta område när verkligheten är den att man har lagt på locket.

Socialministern RUNE GUSTAVSSON:

Herr talman! Vi har inte lagt på något lock, Börje Nilsson. Det är märkligt att Börje Nilsson nästan kritiserar mig för att jag inte prutade på handikapputredningens förslag i fråga om anslagen. Börje Nilsson kan inte bortförklara att vi fördubblade anslagen till handikapprörelsen förra året. Det har handikapprörelsen i övrigt observerat, och det borde även Börje Nilsson göra.

Visst återstår det många stora frågor att lösa. Men om Börje Nilsson under de senaste tio åren hade ställt en bråkdel av de krav som han ställt under den tid som jag har varit socialminister och fått dem tillgodosedda, så hade vi icke haft några problem för de handikappade i dag.

Andre vice talmannen anmälde att Börje Nilsson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

ROLF HAGEL (apk):

Herr talman! Regeringen brukar bedyra att den sociala tryggheten i nuvarande ekonomiska situation är mycket betydelsefull och att åtagandena gentemot barnfamiljer och pensionärer måste stå fast. Ett starkt stöd skall även i fortsättningen ges åt landets pensionärer. Det är vackra ord, men de följs inte upp i praktisk handling.

Det senaste årets stora prisstegringar har vållat bekymmer för lönearbetarna i landet och för låginkomsttagare och pensionärer i synnerhet. Det gäller särskilt de pensionärer som har liten eller ingen ATP. Under 1977 har denna standardförsäkring ytterligare påskyndats. Storkapitalets jakt efter inflatoriska monopolvinster har sammanvävts med den borgerliga regeringens prisuppdrivning genom momshöjningar, devalvering, kraftiga höjningar av taxor och avgifter för sjuk- och tandvård, radio- och TV-licenser, telefonkostnader, portoavgifter, tidningar m. m.

I sitt betänkande söker socialförsäkringsutskottet bestrida denna standard-sänkande utveckling när man säger: "Utskottet vill erinra om sänkningen den 1 juli 1976 av den allmänna pensionsåldern från 67 till 65 år och den samtidigt genomförda delpensionsförsäkringen med de väsentligt förbättrade möjligheter till rörlig pensionsålder som den innebär."

Visst innebär dessa åtgärder förbättringar av pensionsförsäkringen. Men, och det bör kraftigt understrykas, sänkningen av pensionsåldern och införandet av rörlig pensionsålder ger inte pensionärer utan ATP ett enda öre mer för att möta den av kapitalet och dess regering framdrivna ökade dyrtiden.

Utskottets uttalande andas ett stort stycke cynism gentemot de av dyrtiden hårt drabbade pensionärerna. Det blir inte heller bättre av det som därefter står i betänkandet: "Genom indexregleringen av folkpensionen och ATP är pensionärerna tillförsäkrade en automatisk kompensation för de allmänna prisökningar som inträffar under ett år. Indexregleringen har medfört icke oväsentliga höjningar av pensionsförmånerna vid tre tillfällen under det senaste året."

Nr 102

Onsdagen den
29 mars 1978

*Förälldrapening,
m. m.*

Onsdagen den
29 mars 1978

*Föräldrapenning,
m. m.*

Tre indexregleringar under ett år för att till synes kompensera prisökningar! Nog innebär det en förödande kritik mot en misslyckad regering och särskilt mot en ekonomiminister som presenterat sig själv som den store inflationsbekämparen. Faktum är att trots dessa påstådda komensationer för prisstegringarna har pensionärerna fått se sin standard kraftigt försämrad. Det framgår bl. a. av följande sakuppgifter.

Jämfört med januari 1977 är i år utgående grundpension 90 kr. högre. För att ta ett exempel så har priset på ett mål mat på pensionärshotell ökat med två kr. Enbart denna prishöjning och höjningen av kaffepriset har ätit upp hela indexkompensationen.

I januari i år skedde en ny s. k. indexanpassning. Den innebär fr. o. m. februari en höjning av grundpensionen med 25 kr. per månad. Det räcker inte för att möta de redan under innevarande år inträffade pris- och kostnadsstegringarna. Det ger ingen som helst komensation för eftersläpningen av fjolårets prishöjningar. Ändock avvisas det i vår motion och av PRO framförda berättigade yrkandet på en sänkning av indextröskeln till 2 % och ett införande av en retroaktiv komensation för prisstegringarna. På dagligvaror, som är den tunga posten för pensionärer, uppgår prisstegringarna sedan den 1 januari 1977 till betydligt över 20 %. Det är också bekant att indexbeloppet beräknas på det sättet att hela raden av kapitalvaror kommer med i beräkningen – kylskåp, frysskåp osv. – produkter som utgör en mycket liten del av pensionärernas konsumtion. Pensionstillskotten är avsedda att ge låginkomstpensionärerna en gradvis standardförbättring. De höjdes under 1977 med 73 kr. Enbart prisökningarna på dagligvaror har ätit upp detta belopp och medfört att standardförbättringen helt uteblivit.

Indexökningen och höjningen av pensionstillskottet ger sammanlagt t. o. m. mars i år inte fullt 190 kr. per månad. Med 20 % prisökning på dagligvaror och utslaget på utgångspensionen får man en genomsnittlig ökning av kostnaderna med 242 kr. per månad. Det höjda pensionstillskottet har inte medfört utlovad standardförbättring. Inflationspolitiken har lett till en standardsänkning.

I ett tidigare inlägg talade herr Ringaby mot en sänkning av indextalet från 3 till 2 %. Herr Ringabys argument för att man inte skulle vidta åtgärder var följande.

Det skulle åstadkomma en väldigt tungrodd apparat med ständiga omräkningar. Man skulle få, sade herr Ringaby, fem omräkningar per år. Men, herr Ringaby, om den borgerliga regeringen – vilket jag väl tar detta argument såsom en bekräftelse på – ämnar fortsätta med sin inflationspolitik, som leder till ständiga prisstegringar, är då detta i sig självt ett argument för att pensionärerna inte skall erhålla komensation för prisstegringarna? Detta är någon form av cirkelargumentation, och jag kan inte begripa vart den egentligen skulle leda. Men jag utgår från – av herr Ringabys inlägg – att man räknar med att prispolitiken skall fortsätta på samma sätt som hittills. Pensionärerna skall inte få något tillskott och därför vill man inte sänka indextalet.

inlägg. Jag uppfattade honom så att han menade att en sänkning av indextalet i och för sig skulle vara befogad. Även en höjning av tillskottet skulle vara befogad. Men så pekar herr Ringaby på att vi kommer att få väldigt många pensionärer i detta land och att utgifterna för dem som står i produktionen, de arbetande, kommer att bli väldigt höga. Vidare säger herr Ringaby att det inte går att lägga så mycket på de arbetandes skuldror och att vi inte skall skapa generationsmotsättningar. Men är det något annat än att skapa generationsmotsättningar att först bedyra att pensionärerna skulle behöva tillskottet men sedan hävda att den arbetande generationen inte har möjlighet att betala nödvändiga förbättringar? Detta är enligt mitt sätt att se en metod att skapa generationsmotsättningar. Mig säger det att vi borde lägga om vårt skattesystem så att de alltmer stegrade utgifterna för socialvården i detta land kunde betalas på annat sätt än över löneskatt och konsumtion. I stället borde de betalas genom en produktionsbeskattning.

Jag återgår så till utskottet. Utskottet hänvisar till att pensionärer med liten eller ingen ATP som regel är befriade från skatt. Detta gäller i så fall inte alltid och inte alla.

Det gäller inte heller den del av vår skatt som blir allt större, nämligen den indirekta beskattningen. I verkligheten får pensionärerna avstå drygt en femtedel av sin magra pension till den höjda momsens. Därtill kommer de andra indirekta skatterna, t. ex. tobaksbeskattningen för dem som röker. Tänk också på alla höjda taxor, som jag berörde inledningsvis – där medges ingen befrielse för pensionärer. Allt detta drabbar hårdast människor med låga inkomster eller små pensioner. Det finns således ingen som helst saklig grund för utskottet att avstyrka vårt krav på uppräknings av pensionernas grundbelopp och av pensionstillskotten.

Vårt yrkande att staten skall överta hela kostnaden för bostadstilläggen har förbigåtts i utskottsbetänkandet. Ändå är det ett faktum att det råder stora olikheter och därmed orättvisor i vårt land. Bostadsbidragen är dessutom en mycket hård belastning för avfolkningskommunerna med deras stora procentuella andel pensionärer.

Det har ofta från regeringshåll framhållits att pensionärerna och barnfamiljerna främst skall skyddas. De skall inte, har man påstått, drabbas av svångremspolitik mot de breda folklagren. Verkligheten talar ett annat och mycket mycket brutallare språk. Pensionärerna, särskilt de med små pensioner, kläms åt hårt av den i profitintresse framdrivna och accelererande dyrtiden.

Vi har i vår motion ställt två krav: dels att grundpensionen och pensionstillskottet skall höjas så att köpkraften återställs, dels att indexregeln sänks till 2 %. Nu har det väckts en motion till, som i sak innehåller samma krav. Enda skillnaden är att man där föreslår att ett beslut tas i riksdagen som innebär att vidtagna förändringar skulle kunna gälla från den 1 juli 1978. Vi finner inte att de här motionerna på något sätt står i motsats till varandra. Vi kommer därför att rösta på den motion som väckts av vänsterpartiet kommunisterna och som Karin Nordlander har talat för.

Onsdagen den
29 mars 1978

*Föräldrapenning,
m. m.*

PER-ERIC RINGABY (m) kort genmäle:

Herr talman! Det är väl inte så stor idé att bemöta Rolf Hagel. Man vet aldrig riktigt vilken åsikt han företräder. Han trivs ju egentligen inte i något politiskt parti, utan han har måst bilda sig ett eget litet parti.

Jag sade att det hade kanske blivit fem ändringar av pensionsbeloppet under 1977, om vi hade genomfört en ändring varje gång priserna ökat med 2 %, vilket vpk och Rolf Hagel föreslagit. Inflationen 1977 kan rimligen inte den borgerliga regeringen vara ansvarig för, eftersom den tillträdde i oktober 1976. Den inflation som rullade på då fanns ju i samhällsekonomi redan tidigare.

Vad det är fråga om här är alltså att om man hade ändrat under 1977 så hade det blivit många uppräknings och ett väldigt krångel. Det får väl ändå anses ganska tillfredsställande att en pensionär får sin pension uppräknad flera gånger under år med hög inflation. Den möjligheten har ju inte en vanlig arbetare. Pensionärerna har redan en betydande fördel i det här systemet.

Sedan är det frågan om framtiden – 30 miljarder 1975, 50 miljarder 1985. Det är summor av sådan dignitet att här får varena löntagare ställa upp om vi skall klara kostnaderna. Därför får man vara försiktig så att man har den unga generationen med sig när man beslutar om förmåner till den äldre.

ROLF HAGEL (apk) kort genmäle:

Herr talman! Första delen av herr Ringabys replik – att han inte vet vad jag står för – förstår jag över huvud taget inte. Jag har i den här församlingen inte talat i frågan om pensioner tidigare, och jag har alltså inte på något sätt kunnat tala med dubbel tunga. Det jag säger här det står jag för. Men vad återupprättandet av det kommunistiska partiet i landet har att göra med pensionärernas tillskott kan jag inte begripa, inte heller vad det har med indexregeln att göra.

Men jag vill återgå till den fråga som det handlar om i sammanhanget. Herr Ringaby motiverar svårigheterna att sänka indextalet med att skulle medföra så många indexomräkningar. Men detta är ju ett argument för att vi behöver indexomräkningar! Det är självklart att om priserna stiger skall indexregeln fungera på det sättet att den ger människorna kompensation – alltså de människor som ni säger skall ha full kompensation och icke drabbas av er prispolitik. Men sedan använder ni mängden av prisomräkningar som argument för att det inte går att genomföra dem. Detta är en cirkelargumentation, ingenting annat. Samtidigt är det emellertid, enligt mitt sätt att se, en bekräftelse på att ni tänker fortsätta att föra en prispolitik som inte bara drabbar pensionärerna utan också löntagarna genom ständiga prisstegringar.

Det var den frågan vi skulle diskutera, inte frågan varför det finns ett nytt kommunistiskt parti.

BRITTA BERGSTRÖM (fp):

Herr talman! Vid föregående års riksdag beslöts om förbättringar av föräldraförsäkringen som ger mer tid för samvaro mellan föräldrar och barn.

Förbättringarna innebär också ökade möjligheter för papporna att medverka i vården av barnen. De nya reglerna trädde i kraft den 1 januari i år, och vi har ännu inte möjlighet att bedöma effekterna av dem. Den utbyggnaden av föräldraförsäkringen var den första etappen i regeringens program för familjepolitiken.

Den andra etappen i det programmet har nyligen lagts fram för riksdagen i den proposition som föreslår vidgad rätt till ledighet från anställning för vård av barn, alltså propositionen 1977/78:104. Doris Håvik berörde den propositionen i sitt anförande och var då tämligen kritisk, men eftersom propositionen kommer att behandlas i riksdagen senare i år finns det ingen anledning att nu gå in på densamma.

I regeringens familjepolitiska program finns också planer på ytterligare utbyggnad i en tredje etapp, och i budgetpropositionen framhålls att arbetet pågår med denna tredje etapp, som avser att presentera en samlad lösning av frågorna om vårdnadsbidrag och en ytterligare utbyggnad av föräldraförsäkringen. Man säger i budgetpropositionen också att den fortsatta utbyggnaden kommer att ske i den takt som det ekonomiska utrymmet medger.

Under den allmänna motionstiden väcktes ett flertal motioner med förslag om förbättringar i föräldraförsäkringen. Jag skall här gå förbi de flesta av dem och bara beröra de motioner som har tagits upp här i diskussionen, nämligen de som följts upp i de två reservationer som de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet har fogat till utskottets betänkande.

Den första reservationen handlar om föräldrapenning för besök i förskoleverksamhet, en fråga som har tagits upp i motionen 1977/78:438. Anna-Greta Skantz har här ingående behandlat och beskrivit det förslaget. Det innebär att man vill att en ensamstående förälder skall få disponera samma antal dagar för besök i förskoleverksamhet som två föräldrar kan göra tillsammans. Utskottet har sett frågan på det sättet att avsikten med föräldrapenning för besök i förskolan är att både mamman och pappan skall kunna få kontakt med förskoleverksamheten genom att vara där tillsammans med de egna barnen, och utskottet menar att det bör vara tillräckligt med en dag för att få denna kontakt mellan föräldern och förskoleverksamheten, liksom det också är tillräckligt för vardera av två föräldrar.

Beslutet om föräldrapenning vid kontakt med förskoleverksamheten fattades i riksdagen våren 1976. Såvitt jag kan finna nämns ingenting om att föräldrapenningen skulle avse introduktionen eller inskolningen i förskolan. Dåvarande departementschefen hänvisade till att familjestödsutredningen hade för avsikt att senare återkomma till de särskilda frågor som var förknippade med barnets introduktion i förskola och annan barnomsorg. Den dåvarande departementschefen var ju Sven Aspling, som nu står som första namn bakom den reservation som är fogad till utskottsbetänkandet.

Jag skulle därför vilja citera ett par ställen i propositionen 1975/76:133 där det här förslaget lades fram. I propositionen på s. 33 redovisas vad utredningen skrivit och det heter bl. a.: "Förslaget innebär att varje förälder med barn i den kommunala förskoleverksamheten skall ha rätt till föräldrapenning en dag per år. Föräldrarna skall om de vill kunna byta ut denna dag mot

Nr 102

Onsdagen den
29 mars 1978

*Föräldrapenning,
m. m.*

två halva dagar per år." Litet längre ned sägs i referatet: "En fråga som ägnas särskild uppmärksamhet i betänkandet är de problem som knyter an till barnets introduktion i barnomsorgen. Det är enligt utredningen viktigt att barnet gradvis får vänja sig vid den nya miljön och att positiva kontakter mellan föräldrar och personal byggs upp som en grund för det fortsatta samarbetet. Utredningen uttalar att den avser att återkomma till frågan om en utbyggnad av föräldraförsäkringen för att särskilt tillgodose behovet av ledighet för föräldrar när barnet skall börja i daghem e. d." Föredragande departementschefen säger vidare på s. 46: "Förslaget om föräldrapenning vid kontakt med förskoleverksamheten har tagits emot positivt av de flesta remissinstanserna. För egen del vill jag understryka betydelsen av en nära samverkan mellan föräldrar och den personal som är sysselsatt i barnomsorgen. Utredningens förslag ger enligt min mening goda möjligheter att i ökad omfattning få till stånd en samverkan och att ge föräldrarna tillfällen att uppleva barnets miljö i förskoleverksamheten." I anknytning härtill föreslår departementschefen att man skall följa utredningens förslag enligt det citat jag lämnade tidigare.

Anna-Greta Skantz frågade om folkpartiets inställning och anser att vi inte borde följa utskottets skrivning, som innebär ett avstyrkande av motionen. Hon redovisade ett yttrande som Folkpartiets kvinnoförbund gjort i november 1975, såvitt jag förstår med anledning av familjestödsutredningens förslag i denna fråga. Folkpartiets kvinnoförbund framhöll då vikten av att barnen i lugn och ro kan introduceras i förskolan. Man kan fråga sig varför departementschefen inte i propositionen tog upp det förslag som just nu är så kolossalt intressant. Man hade ju då redan ett förslag, nämligen i det yttrande som har lämnats av Folkpartiets kvinnoförbund och som alltså gäller introduktionen i förskolan, inte alls det som motionen 438 egentligen handlar om, även om man i denna motion också talar om introduktion.

I folkpartiets partimotion med anledning av propositionen 133 framhålls att det är viktigt med en inskolningsperiod på daghem. Visst ansluter jag mig till den uppfattningen, men vi har i utskottet pekat på att familjestödsutredningen arbetar med denna fråga och väntas lägga fram ett förslag i detta avseende. Man kan på den punkten säga att vi följer en gammal god tradition från den socialdemokratiska tiden: att utredningar skall få fullfölja de uppdrag de har.

Givetvis ansluter jag mig också till den uppfattning som fragmentariskt kommit till uttryck i en annan motion som lämnats in av folkpartister och där man talar om vikten av samverkan mellan barn, föräldrar och förskola.

Den andra reservation som socialdemokraterna fogat vid utskottsbetänkandet anknyter till den socialdemokratiska motionen 327, med yrkande om att riksdagen nu skall fatta ett principbeslut om ett utbyggnadsprogram för föräldraförsäkringen. Doris Håvik har utförligt redovisat innehållet i motionen, och jag kan därför gå förbi det. Jag kan dock inte låta bli att kommentera Doris Håviks inledning i detta sammanhang, där hon sade att den borgerliga regeringen har fördjupat klyftorna i samhället.

Man kan ju fråga sig hur klyftorna i samhället hade sett ut, om vi hade haft

en socialdemokratisk regering, vilken som enda botemedel mot den ekonomiska kris som vi befinner oss i föreslår ytterligare pålagor på företag och näringsliv. Detta skulle riskera sysselsättningen på åtskilliga områden och medverka till ökad arbetslöshet, som skulle skapa betydligt svårare klyftor än de som Doris Håvik nu kunde peka på i detta sammanhang.

Ett ställningstagande från riksdagen för de förslag som framförs i motionen skulle innebära omfattande bindningar för framtiden. Som jag tidigare har nämnt har regeringen ett utbyggnadsprogram för familjepolitiken i tre etapper. Förslaget om den andra etappen har just lagts fram för riksdagen. Den tredje etappen måste genomföras med hänsynstagande till det ekonomiska utrymme som kommer att finnas.

I samband med denna tredje etapp berörde Doris Håvik det vårdnadsbidrag som vi från regeringspartierna tidigare har talat om. Doris Håvik menade att det skulle vara ett dåligt förslag och att detta vårdnadsbidrag skulle utgå till familjerna oberoende av antalet barn. Jag vet inte varifrån Doris Håvik har sina informationer beträffande regeringsförslagen, men hittills föreligger såvitt jag vet inte något sådant. Man håller på att arbeta med detta. En speciell arbetsgrupp har i uppdrag att ta fram olika modeller för hur denna fråga skall kunna lösas, och jag tycker knappast att det kan finnas någon anledning att kritisera ett reformförslag som vi hittills vet så litet om.

När det gäller motionen 327 hänvisar utskottet till att förbättringar av föräldraförsäkringen trätt i kraft så pass nyligen som den 1 januari i år och menar att det inte nu finns anledning att fatta beslut om ytterligare utbyggnadsprogram.

Med det här yrkar jag avslag på reservationerna 1 och 2 till det här avsnittet och bifall till utskottets hemställan i alla dess delar.

Jag vill också som hastigast nämna motionen från vänsterpartiet kommunisterna med nr 701, där man också föreslår ytterligare utbyggnad av föräldraförsäkringen. Hittills har ingen yrkat bifall till motionen. Utskottet avstyrker den, och jag yrkar också avslag på den.

Och jag yrkar som sagt bifall till utskottets hemställan.

På förslag av andre vice talmannen beslöts att kammarens förhandlingar skulle fortsättas kl. 19.30.

§ 12 Anmälades och bordlades

Förslag

1977/78:19 Fullmäktiges i riksgäldskontoret förslag till anslag för budgetåret 1978/79 till Riksgäldskontoret: Kostnader för inredning och utrustning m. m. i kv. Loen 4 och 5

§ 13 Anmälades och bordlades

Motioner

1977/78:1822 av *Karl Boo* och *Karl Bengtsson*

1977/78:1823 av *Kurt Hugosson m. fl.*

1977/78:1824 av *John Johnsson m. fl.*

- 1977/78:1825 av *Elver Jonsson m. fl.*
1977/78:1826 av *Kjell Mattsson m. fl.*
1977/78:1827 av *Sven Mellqvist m. fl.*
1977/78:1828 av *Lennart Nilsson*
1977/78:1829 av *Torsten Sandberg*
1977/78:1830 av *Rolf Sellgren*
1977/78:1831 av *Rune Torwald m. fl.*
1977/78:1832 av *Sven-Olov Träff*
1977/78:1833 av *Sven-Olov Träff och Johan Olsson*
1977/78:1834 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av propositionen 1977/78:92 om åtgärder för att förbättra lokal och regional kollektiv persontrafik

- 1977/78:1835 av *Per Bergman m. fl.*
1977/78:1836 av *Torsten Gustafsson och Per-Axel Nilsson*
1977/78:1837 av *Per Olof Håkansson m. fl.*
1977/78:1838 av *Olle Wästberg i Stockholm*
1977/78:1839 av *Allan Åkerlind m. fl.*

med anledning av propositionen 1977/78:93 om riktlinjer för ansvarsfördelning inom bostadsförsörjningen m. m.

- 1977/78:1840 av *Thure Jadestig*
1977/78:1841 av *Göran Karlsson m. fl.*
1977/78:1842 av *Blenda Lüttmarck och Göthe Knutson*
1977/78:1843 av *Ulla Tillander*
1977/78:1844 av *Rune Torwald*
1977/78:1845 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av propositionen 1977/78:105 om åtgärder mot narkotika-
missbruk

- 1977/78:1846 av *Curt Boström m. fl.*
1977/78:1847 av *Allan Gustafsson*
1977/78:1848 av *Sune Johansson m. fl.*
1977/78:1849 av *Johan Olsson och Rune Torwald*
1977/78:1850 av *Olof Palme m. fl.*
1977/78:1851 av *Sten-Ove Sundström m. fl.*
1977/78:1852 av *Lars Werner m. fl.*
1977/78:1853 av *Rune Ångström och Börje Hörnlund*

med anledning av propositionen 1977/78:111 om statens stöd till teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete m. m.

- 1977/78:1854 av *Olle Eriksson och Karl-Eric Norrby*
1977/78:1855 av *Svante Lundkvist m. fl.*

med anledning av propositionen 1977/78:113 om särskilt stöd till lantbruks-
företag m. m. i vissa glesbygder

1977/78:1856 av *Ylva Annerstedt*

1977/78:1857 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av propositionen 1977/78:116 med förslag till anslag till statens vattenfallsverk för budgetåret 1978/79, m. m.

1977/78:1858 av *Per Olof Håkansson m. fl.* med anledning av propositionen 1977/78:122 med förslag om anslag till lån till experimentbyggnad m. m.

1977/78:1859 av *Sten Svensson m. fl.*

1977/78:1860 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av propositionen 1977/78:124 om lån för forskningsverksamhet i Ranstad

1977/78:1861 av *Nils Hörberg och Essen Lindahl*

1977/78:1862 av *Hans Nyhage*

med anledning av propositionen 1977/78:126 om ersättning för brotts-skador

1977/78:1863 av *Alf Wennerfors m. fl.* med anledning av propositionen 1977/78:129 om distriktsindelning, arbets- och personalorganisation m. m. inom exekutionsväsendet

1977/78:1864 av *Curt Boström m. fl.* med anledning av propositionen 1977/78:140 med förslag om allmän beredskapsbudget för budgetåret 1978/79

1977/78:1865 av *Gunnar Biörck* i Värmdö

1977/78:1866 av *Göthe Knutson*

1977/78:1867 av *Olle Svensson m. fl.*

med anledning av talmanskonferensens förslag (1977/78:18) om fortsatt försöksverksamhet med riksdagsinformation till allmänheten

§ 14 Anmälades och bordlades

Socialutskottets betänkande

1977/78:25 med anledning av i propositionen 1977/78:100 gjorda framställningar inom socialdepartementets verksamhetsområde jämte motioner

Onsdagen den
29 mars 1978

*Anmälan av inter-
pellation*

Anmäldes och bordlades följande interpellation som ingivits till kammarkansliet

den 29 mars

1977/78:152 av *Nils Berndtson* (vpk) till industriministern om åtgärder för att säkra sysselsättningen i Värmland:

Omfattande företagsfusioner kommer slag i slag. Nyligen bekantgjordes planer på samgående mellan Fagersta, Uddeholm och SKF på stålsidan. Nu aviseras ett samgående mellan Uddeholm och Billerud inom skogs- och skogsindustrirörelsen.

Åtgärderna kommer att på ett avgörande sätt påverka sysselsättningen i Värmland. Vilka fabriker som kommer att läggas ner och hur många arbetstillfällen som försvinner vid ett samgående mellan Uddeholm och Billerud står redan till debatt.

Det är uppenbart att snäva företagsekonomiska beräkningar faller avgörandet, medan hänsynen till de anställda saknas. Det förhållandet att berörda företag hämtat väldiga vinster ur den värmländska naturen hindrar dem inte från att kasta ut anställda i arbetslöshet och beröva orter möjligheter att fortleva.

Även om privata intressen bestämmer i frågor av detta slag förefaller det sannolikt att regeringen är underrättad om planerna. Frågan är då hur regeringen agerar för att säkra sysselsättningen. Hittills har tyvärr regeringens handlande varit synnerligen passivt. I fråga om det tidigare beslutade lånet till Uddeholm förekom sålunda inga krav på motprestationer för att säkra sysselsättningen.

Det kan inte vara rimligt att passivt åse eller t. o. m. medverka till företagsfusioner vilkas syfte är att undandra arbetstillfällen. Krav om ersättningsindustrier måste ställas på de berörda bolagen. Statliga insatser för att bevara och skapa nya arbetstillfällen är nödvändiga. Inför det sysselsättningshot som nu uppstått för Värmland har t. o. m. frågan om en katastrofplan aktualiserats. Ett förstärkt förslag av företag för att säkra sysselsättningen, bl. a. genom en planmässig utbyggnad av vidareförädling, ter sig också som en rimlig åtgärd.

Med hänvisning till det anförda vill jag fråga industriministern:

Vilka åtgärder planerar regeringen mot bakgrunden av utvecklingen inom stål- och skogsbranscherna och de aktuella företagsfusionerna vidta för att säkra sysselsättningen i Värmland?

§ 16 Meddelande om frågor

Nr 102

Onsdagen den
29 mars 1978

Meddelades att följande frågor framställdes

den 29 mars

*Meddelande om
frågor*

1977/78:365 av *Olle Wästberg* i Stockholm (fp) till budgetministern om det statliga stödet till tidningar och tidskrifter på andra språk än svenska:

Regeringen har förbättrat stödet till invandrarnas tidningar. En förutsättning för statligt stöd till tidningar och tidskrifter på andra språk än svenska är dock att tidningens innehåll "i huvudsak berör förhållandena i Sverige". Denna regel har fått starkt negativa effekter, främst när det gäller de baltiskspråkiga tidningar som vänder sig till en tvåspråkig läsekrets och av naturliga skäl ägnar huvudintresset åt vad som händer i hemländerna.

Anser statsrådet att erfarenheterna av reglerna för bidrag till tidningar på andra språk än svenska motiverar en omprövning av regeln om att ett villkor för stödet skall vara att publikationens innehåll i huvudsak berör förhållandena i Sverige?

1977/78:366 av *Rune Torwald* (c) till statsrådet Ingegerd Troedsson om rätten till ersättning för vård på privat sjukvårdsinrättning:

För drygt en månad sedan blev en dam i Göteborgstrakten drabbad av gallstensbesvär. Efter läkarbesök och röntgenundersökning konstaterades förekomst av gallsten och infektion i gallgången. Då väntetid för gallstensoperation f. n. är bortåt ett halvår, accepterade damen på läkarens inrådan att bli opererad och vårdad på det privata Carlanderska sjukhemmet för att slippa den långa väntetiden och inte behöva avbeställa en redan betald utrikesresa under april.

Operationen gick bra, och efter fem och en halv dagars vård kunde hon lämna sjukhuset. Efter någon vecka fick hon en räkning på sammanlagt drygt 3 800 kr., fördelade sig på 1 210 kr. i rumsavgifter, 1 735 kr. i läkararvoden och drygt 850 kr. för andra kostnader. Vid besök hos försäkringskassan underrättades hon om att hon inte kunde få ut någon som helst ersättning för dessa kostnader för sjukhusvård. En väninna till henne fick för några år sedan vid en gallstensoperation på samma sjukhus ungefär hälften av kostnaden ersatt av försäkringskassan.

Har aktuella ersättningsregler för vård på privata sjukvårdsinrättningar nyligen ändrats?

Anser statsrådet nuvarande regler godtagbara ur patientens synpunkt? Om inte – övervägs någon översyn av dessa bestämmelser?

Nr 102

Onsdagen den
29 mars 1978

*Meddelande om
frågor*

1977/78:367 av *Lennart Nilsson* (s) till industriministern om den framtida verksamheten vid Nordverk AB i Uddevalla:

Vid Nordverk i Uddevalla finns ca 350 anställda. En stor del av de produkter som tillverkas vid företaget är inredningsdetaljer till AB Volvo. Volvo har nu förklarat att man inte tänker lägga ut fler arbeten vid Nordverk efter sommaren 1979 – detta trots att produktionen och fabriken till stor del är uppbyggd kring ett samarbete med Volvo.

Ca 200 människor är berörda av Volvos planer. Mot bakgrund av de marknadsproblem den andra delen av Nordverks produktion (vägmaskiner) har är oron stor för hela företags framtida existens.

Varsel har också skett för ett 60-tal tjänstemän och kollektivanställda. Flyttar Volvo sin produktion från företaget ökar ytterligare problemen i Uddevalla, där oron är stor inför framtiden inom varvs-, teko-, hotell- och restaurangnäringen.

Mot bakgrund av det anförda vill jag till industriministern ställa följande frågor:

Anser industriministern att Volvo har något ansvar för Nordverks framtid?

Är industriministern beredd att medverka till att skapa en alternativ produktion vid Nordverk?

§ 17 Kammaren åtskildes kl. 17.57.

In fidem
SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert